

Dom Spotkań z Historią
instytucja kultury m.st. Warszawy
ul. Karowa 20, 00-324 Warszawa
tel. [+48] 22 255 05 05
faks [+48] 22 255 05 04
dsh@dsh.waw.pl www.dsh.waw.pl

Warszawa, 2 lutego 2015

Sprawozdanie merytoryczne z działalności Domu Spotkań z Historią za okres: 1 stycznia–31 grudnia 2014

W 2014 roku Dom Spotkań z Historią (DSH) realizował działania wystawiennicze, wydawnicze oraz edukacyjne, związane z historią XX wieku. Wśród przedsięwzięć o charakterze rocznicowym największe znaczenie miały: szósta edycja festiwalu „**Wylącz system**” w ramach **Święta Wolności** i otwarcie pierwszego w Polsce **Ogrodu Sprawiedliwych** oraz inauguracja wystawy **Wielka Wojna na Wschodzie. Od Bałtyku po Karpaty 1914-1918** w 100-lecie wybuchu I wojny światowej.

Ogólna statystyka przedsięwzięć DSH w 2014 roku przedstawia się następująco:

- **11 wystaw**, w tym **6 ekspozycji czasowych** w siedzibie DSH, **1 poza siedzibą** oraz **4 wystawy plenerowe** (na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego);
- **15 wystaw** DSH prezentowanych w ramach impresariatu w Polsce i za granicą;
- **590 warsztatów i projektów edukacyjnych** (w tym zajęcia dla studentów, spacerzy i gry edukacyjne, konferencje i seminaria naukowe, koncert i spektakl);
- **113 wydarzeń** zorganizowanych w siedzibie DSH oraz w innych lokalizacjach warszawskich i krajowych – wernisaże i cykle spotkań towarzyszących wystawom, m.in. spacerzy, promocje książek i wieczory autorskie, spotkania ze świadkami, naukowcami, artystami, dziennikarzami, varsavianistami, działaczami organizacji pozarządowych, warsztaty i seminaria Archiwum Historii Mówionej oraz spacerzy i akcje miejskie;
- **202 pokazy filmowe** m.in. w cyklach „Kino, kawa i Warszawa”, „Przez kino do historii”, „Nakręcona historia” – FilMOTEKA DSH przedstawia „Polska szkoła dokumentu” oraz projekcje specjalne;
- **97 spotkań i warsztatów** w ramach działającej w DSH **Warszawskiej Inicjatywy Kresowej**, w tym „Opowieści z Kresów”, „Kino Kresowe”, prezentacje multimedialne poświęcone dziedzictwu Kresów, spotkania środowiskowe w DSH, innych lokalizacjach stołecznych i na terenie kraju;
- **24 wydarzenia** w ramach **szóstej edycji Święta Wolności – Wylącz system** – w tym piknik: instalacje artystyczne, akcje performatywne i spotkania, kino rocznicowe, wernisaż wystawy *25 x Warszawa*, spektakl, Fiesta, Otwarcie Ogrodu Sprawiedliwych i konferencja naukowa;
- **6 publikacji** (5 nowości i 1 dodruk); nowości: album *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla*; album *Maksymilian Fajans (1825–1890)* w serii „Fotografowie Warszawy”; album *(Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków*; album fotograficzny *1989. Wszystko od nowa. Fotodziennik, czyli piosenka o końcu świata* Anny Beaty Bohdziewicz; album *John Vachon trzy razy Polska*; dodruk albumu: *Świat Sławnego. Warszawa, Polska, Europa lat pięćdziesiątych na zdjęciach Władysława Sławnego*.

W omawianym okresie powiększyliśmy zasoby Medioteki, czyli archiwum cyfrowego z relacjami świadków historii XX wieku, o kolejne relacje i archiwalia (Archiwum Historii Mówionej), wykonali-

śmy kilka tysięcy zdjęć dokumentujących wystawy, spotkania i inne wydarzenia organizowane lub współorganizowane przez DSH oraz zgromadziliśmy filmy archiwalne i dokumentalne (Filmoteka).

Archiwum Historii Mówionej, współprowadzone z Ośrodkiem KARTA, przechowuje przeszło **5 514 relacji** (ok. **13 872 godziny** nagrań) wraz z towarzyszącymi im skanami zdjęć i dokumentów. Relacje AHM udostępniane są w czytelni multimedialnej. Priorytetem w upowszechnianiu zgromadzonych zasobów jest serwis audiohistoria.pl, na którym umieściliśmy ponad **3 980** fragmentów relacji świadków historii, ich biografie oraz zdigitalizowane materiały z domowych archiwów. To nadal najbogatszy w Polsce zasób źródeł *oral history* dostępnych *on-line*.

Za pośrednictwem Uniwersytetu Karola w Pradze udostępniamy również zbiory **USC Shoah Foundation Institute for Visual History and Education (Visual History Archive)**. Archiwum założone przez reżysera Stevena Spielberga, od 1994 roku zarejestrowało około **52 tysięcy** relacji wideo z okresu II wojny światowej, przede wszystkim ocalałych z Holocaustu. DSH jest pierwszą instytucją w Polsce, która umożliwia zapoznanie się z tymi świadectwami.

W sieci znajdują się także inne nasze serwisy, m. in. www.fotohistoria.pl z ponad **80 tysiącami fotografii** archiwalnych z zasobów m.in. Polskiej Agencji Prasowej oraz multimedialny przewodnik: www.warszawskiegetto.dsh.waw.pl, który oferuje wirtualne spacerunki po getcie warszawskim i zawiera fragmenty relacji audio.

Szacujemy, że w roku 2014 roku ze wszystkich naszych propozycji skorzystało około **473 927**, w tym:

- ok. **156 630** zwiedzających czasowe ekspozycje;
- ok. **56 200** zwiedzających wystawy wypożyczone na terenie kraju;
- ok. **58 879** uczestników wydarzeń w DSH oraz w innych lokalizacjach stołecznych, krajowych i w plenerze;
- **194 218** użytkowników portali internetowych DSH i fanów na portalu społecznościowym Facebook; w tym unikalnych użytkowników dsh.waw.pl (104 381), wylaczsystm.pl (35 534), interaktywnych użytkowników portalu audiohistoria.pl (29 909) oraz fanów na FB (22 394);
- ok. **8 000** czytelników publikacji wydawanych i współwydawanych przez DSH.

Bogaty program DSH adresowany do różnych grup wiekowych, tj. wystawy, akcje miejskie, spacerunki, pokazy filmowe, cykle spotkań, warsztaty, promocje książek, dyskusje, spotkania ze świadkami historii, jest przedmiotem licznych zapowiedzi i relacji, reportaży, wywiadów, recenzji i innych materiałów dziennikarskich.

W 2014 roku monitoring mediów zarejestrował 2015 publikacji o Domu Spotkań z Historią, w tym 298 prasowych, 1362 internetowych oraz 322 telewizyjnych i radiowych.

Najczęściej gościliśmy na łamach „Gazety Wyborczej” – główne wydanie i dodatek „Stołeczna” (88 publikacji), w regionalnej stacji TVP Warszawa (83 nagrania), różnych antenach Polskiego Radia PR – Jedyńki, Dwójki, Trójki, Czwórki, RDC (74 nagrania), Radio WAWA Warszawa (33 nagrania), TOK FM (31 nagrań), na stronie internetowej dzieje.pl – serwis PAP (68 razy), mmwarszawa.pl (64), wyborcza.pl, gazeta.pl i cjb (63), polskieradio.pl (44), reporter.pl (43), rp.pl (36),

Współpracujemy z dziennikami ogólnopolskimi m.in. „Gazeta Wyborcza” (w tym „Gazeta Stołeczna”, dodatek kulturalny „Co jest Grane?”, „Duży Format”, „Ale Historia!”), „Dziennik Gazeta Prawna”, „Metro”, „Polska The Times”, „Nasze Miasta Warszawa”, „Rzeczpospolita”, „Super Express”; tygodnikami: „Newsweek”, „Polityka”, „Przegląd”, „Gość Niedzielny”, „Niedziela”, „Przewodnik Katolicki”, „Tygodnik Solidarność” oraz miesięcznikami i innymi periodykami.

W 2014 roku najważniejsze wydarzenia i wystawy DSH relacjonowane były w telewizyjnych programach serwisowych, takich jak: TVP Warszawa (83 nagrania), TVP – regionalne (10), TP Kultura, Polsat News, TVP Polonia, TVN 24. Regularnie współpracujemy również z Polską Agencją Prasową i serwisem kronika.waw.pl.

DSH wiele razy gościł na antenach wielu stacji i programów radiowych, m.in. Polskiego Radia (74), Radia WAWA (33), Radia TOK FM (31), ESKA (17), a także Antyradia Warszawa, Radia Ko-

lor, Radia Warszawa, RMF Classic, RMF FM, RMF MAXXX, Radia VOX FM i w rozgłośni studenckiej „Kampus”.

Informacje o naszych przedsięwzięciach ukazywały się na stronach internetowych m.in. dzieje.pl – serwis PAP (68 razy), mmwarszawa.pl (64), polskieradio.pl (44), reporter.pl (43), rp.pl (36), wawa-love.pl (34), irka.com.pl (34), warszawa.pl (33), radio WAWA Warszawa (33), news.o.pl (32) warszawa.naszemiasto.pl (31), Radia TOK FM (31), histmag.org (30), wyborcza.pl (28), Super Express (27), kulturalnie.waw.pl (26), gazeta.pl (21), dzieckowwarszawie.pl (18), studentnews.pl (17), tvn.warszawa..tvn24.pl (17), ngo.pl (17), se.pl (17), culture.pl (14), wp.pl i kultura.wp.pl (19), () oraz innych: 43.waw.pl, architekci.pl, ceo.org.pl, cjpg.pl, babciapolka.pl, dziennikteatralny.pl, ekai.pl, fotopolis.pl, ksiazka.net.pl, historia.org.pl, metromsn.gazeta.pl, miastodzieci.pl, money.pl, Onet.pl, portal-filmowy.pl, prwarszawa.pl, rynek-ksiazki.pl, wjakwarszawa.info, warszawa.naszemiasto.pl – Polska-presse, polityce.pl, a także na stronach internetowych wielu instytucji m.in. Urzędu m.st. Warszawy (kulturalnawarszawa), Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich, Związku Polskich Artystów Fotografików, Ośrodka KARTA, Polskiego Radia i Telewizji Polskiej.

Szczegółowe zestawienie monitoringu mediów za drugie półrocze stanowi załącznik nr 1 do sprawozdania. Aktualizowana na bieżąco baza kontaktów medialnych DSH na koniec 2014 roku liczyła około **1000 dziennikarzy, wydawców i reporterów**.

Największym zainteresowaniem mediów i publiczności cieszyły się wystawy: *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla; John Vachon. Trzy razy Polska, Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie/Głosowanie* (w tym wernisaże i wydarzenia towarzyszące), Noc Muzeów w DSH – *Nocny pociąg do Lizbony*, pokazy filmowe i specjalne pokazy dokumentów, projekcje w cyklu „Kino kawa i Warszawa”, „Kino kresowe”, koncert w ramach Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych, spektakl prozy Primo Leviego *Czy to jest człowiek* w adaptacji Giovanniego Calò i Jacoba Olesena, premiera albumu *Maksymilian Fajans (1825–1890)*, „Opowieści z Kresów”, weekendowy cykl spotkań i filmów „Papusza – pieśń cygańska”, imprezy w ramach festiwalu „Wyłącz system” oraz spaceru po stolicy w wakacyjnym cyklu „Dyżur varsavianistyczny”.

DSH prowadzi również działalność informacyjno-promocyjną w dwóch najpopularniejszych **mediach społecznościowych**: na kanale **Youtube** oraz w serwisie **Facebook** pod adresem www.facebook.com/DomSpotkańHistoria.

Profil DSH na Facebooku liczy obecnie 22 394 użytkowników. Największym zasięgiem cieszył się post informujący o Nocy Muzeów (płatny). Zobaczyło go **49 356** osób. Średnia, dzienna liczba naszych aktywnych użytkowników to 283 osób (udostępnienia zdarzeń, dodanie znaczka „lubię to”, komentarza etc). Średni zasięg posta wyniósł w 2014 roku 2500 odbiorców. Większość naszych użytkowników stanowią mieszkańcy Warszawy i okolic (18 500), lecz w gronie sympatyków mamy także mieszkańców innych krajów: Wielkiej Brytanii, Niemiec, USA, Francji. Najliczniejszą grupą naszych fanów są osoby młode w wieku 25–34.

Profil DSH na portalu Facebook jest sukcesywnie wzbogacany o nowe informacje, zdjęcia, wydarzenia oraz konkursy historyczne i varsavianistyczne. Największym zainteresowaniem cieszą się fotografie, zarówno archiwalne, jak i współczesne oraz konkursy. DSH prowadzi również **profil festiwalu „Wyłącz system” na Facebooku**. Profil ten liczy obecnie prawie 3000 fanów.

Na kanale Youtube dostępnych jest **334 materiałów filmowych**, na które składają się relacje ze spotkań i wydarzeń organizowanych przez Dom Spotkań z Historią oraz spoty promujące wybrane wydarzenia. Na koniec roku 2014 kanał subskrybowały **293 osoby**. Pod koniec roku 2014 liczba wyświetleń wynosiła **80 395**. W ciągu 2014 roku liczba ta wzrosła o **153 605** i wynosi obecnie **234 000** wyświetleń. Szacowany, łączny czas oglądania naszych materiałów to **175 dni i 3 godziny**.

Filmy DSH kanale Youtube pogrupowane są w tematyczne playlisty. W gronie odbiorców naszego kanału 68% stanowią mężczyźni, a 32% kobiety.

Pełną ofertę programową udostępniamy na **stronie internetowej www.dsh.waw.pl**, która jest na bieżąco aktualizowana i wzbogacana o zdjęcia i filmy zapowiadające lub relacjonujące wydarzenia. W **anglojęzycznej wersji serwisu** pojawiają się informacje o wydarzeniach, wystawach i publikacjach, których adresatem może być zagraniczny odbiorca. W serwisie znajduje się archiwum filmowe z relacjami lub montażami z najważniejszych wydarzeń.

Użytkownicy mogą obejrzeć relacje wideo lub zmontowane fragmenty z wernisaży wystaw, dyskusji i innych wydarzeń. Goście mogą również pobierać programy imprez i inne materiały informacyjne w plikach pdf (np. program spotkań, ofertę edukacyjną, scenariusze do gier edukacyjnych). Serwis zawiera obecnie prawie **8500 fotografii** (w tym ok. 5700 zdjęć jest zgrupowanych w ponad 500 galeriach tematycznych) i ponad **2500 tekstów**. W 2014 roku do serwisu wprowadzono 580 tekstów (dotyczących wystaw, publikacji, spotkań w DSH i wydarzeń specjalnych, materiałów o bohaterach ekspozycji i publikacji) i ponad 850 zdjęć (zapowiadających i dokumentujących wydarzenia, wybrane zdjęcia z wystaw i książek). **W 2014 roku liczba odsłon serwisu www.dsh.waw.pl wyniosła 519 478. Strony odwiedziło 156 285 gości, w tym 104 381 unikalnych użytkowników.**

W związku z 25. rocznicą wyborów 4 czerwca 1989 przygotowaliśmy serwis **wylaczsystem.pl**, na którym prezentowaliśmy program festiwalu „Wyłącz system” oraz informacje o innych stołecznych wydarzeniach dedykowanych 25-leciu wolności. W serwisie znalazły się również zdjęcia archiwalne oraz fotogalerie i materiały wideo z poprzednich edycji festiwalu „Wyłącz system”. **Liczba odsłon wyniosła 272 796, serwis odwiedziło 35 534 unikalnych użytkowników.**

***

Wraz ze sprawozdaniem składamy pakiet załączników w formie elektronicznej (artykuły prasowe, relacje radiowe, telewizyjne, monitoring internetu, dokumentację fotograficzną imprez oraz wybrane materiały reklamowe), ilustrujących działalność DSH w 2014 roku. Kolejność załączników odpowiada strukturze niniejszego sprawozdania. Rozbudowana dokumentacja fotograficzna znajduje się także na naszej stronie internetowej oraz na profilu na portalu społecznościowym Facebook.

WYSTAWY

W 2014 roku przygotowaliśmy cztery nowe wystawy, przedstawiające nieprezentowane wcześniej w Polsce kolekcje fotograficzne:

1. **Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla** to pierwsza w Polsce ekspozycja prac tego wybitnego holenderskiego fotografa, która na ponad 150 zdjęciach przedstawia Polskę i Warszawę, uchwyconą w jednym konkretnym roku z okresu międzywojnia.
2. **(Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków** to pokaz znakomitych, czarno-białych fotografii przybliżających nieznaną w Polsce historię dwudziestowiecznej Portugalii.
3. **John Vachon. Trzy razy Polska** przedstawia zdjęcia wykonane przez świetnego amerykańskiego fotografa podczas jego trzech wizyt w Polsce – pierwszej w 1946, kiedy dokumentował pomoc UNRRA dla zniszczonego wojną kraju oraz dwóch kolejnych w latach 1956 i 1963, gdy mógł już obserwować skalę i postęp odbudowy.
4. **Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty** to wystawa oparta na unikatowej kolekcji kresowianów, głównie zdjęć i pocztówek. Ekspozycja, przygotowana w stulecie wybuchu I wojny światowej, pokazuje los żołnierza od wymarszu na front, przez życie codzienne i dramat wojny.

W Domu Spotkań z Historią gościliśmy także wystawy zewnętrzne oraz kontynuowaliśmy działania impresaryjne. Nasza wystawa **Gerald Howson – bardzo polska sprawa** była prezentowana w 12 Star Gallery w Londynie we współpracy z Instytutem Kultury Polskiej i Archiwum Geralda Howsona. DSH był także partnerem wystawy **Reinefarth w Warszawie. Dowody zbrodni**, przygotowanej z okazji 70. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego, prezentowanej w Muzeum Woli, oddział Muzeum Warszawy, na którą udostępnił relacje z Archiwum Historii Mówionej DSH.

Poniżej w układzie chronologicznym przedstawiamy pełną aktywność ekspozycyjną DSH w 2014 roku:

1. Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla

24 stycznia 2014–6 kwietnia 2014 w DSH; 9 kwietnia–1 czerwca 2014 na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego; organizatorzy: Dom Spotkań z Historią; partner: Narodowe Archiwum Królestwa Niderlandów; honorowy patronat: Ambasador Królestwa Niderlandów w Polsce, Jego Ekscelencja Paul P. Bekkers.

Ekspozycja 150 nieznanych i niepublikowanych zdjęć wykonanych w 1934 roku w Warszawie, Łowiczu, Wilnie oraz na pograniczu polsko-sowieckim i polsko-litewskim przez Willema van de Polla (1895–1970), holenderskiego fotografa i fotoreportera. Na wystawie można się było zapoznać z jego biografią i historią podróży do Polski. W stolicy ten wybitny fotografik-reportażysta spotkał się z postaciami życia politycznego, m.in. prezydentem Ignacym Mościckim i ministrem spraw zagranicznych Józefem Beckiem; kulturalnego – Wandą Werwińską, Lodą Halamą, Ewą Bandrowską-Turską, Jadwigą Smolarską oraz śmietanką towarzyską stolicy, arystokracją, lotnikami, sportowcami. Fotografował Warszawę, w tym Starówkę i dzielnicę żydowską, nowo otwarte lotnisko na Okęciu, Teatr Wielki, Polskie Radio, Belweder, Muzeum Cytadeli Warszawskiej i wiele innych miejsc. Van de Pollowi udało się zdobyć także pozwolenie na fotografowanie kresowych stanic Korpusu Ochrony Pogranicza. Z zainteresowaniem uwieczniał życie na ulicach i targowiskach Wilna i w kresowych miasteczkach. Wystawie towarzyszyły okolicznościowa jednodniówka i pamiątkowa pieczętka. Uzupełnieniem ekspozycji były: prezentacja multimedialna przybliżająca najważniejsze postaci polskiej polityki 20-lecia międzywojennego i informacje o sytuacji Polski w 1934 roku w wielowymiarowym kontekście; montaż polskich kronik filmowych oraz pokaz plakatów polskich, które wprowadzały kontekst życia codziennego. Wystawa w językach polskim i angielskim. Towarzyszył jej dwujęzyczny album, w którym znalazło się prawie 200 fotografii Willema van de Polla oraz opracowanie historyczne na temat podróży fotografa do Polski w 1934 wraz z tłem historycznym autorstwa prof. Ryszarda Żelichowskiego (odkrywcy kolekcji polskich zdjęć Willema van de Polla w Narodowym Archiwum Królestwa Niderlandów, pomysłodawcy projektu i głównego autora opracowania zdjęć) oraz Wojciecha Materskiego. Ogromne zainteresowanie publiczności, jakim cieszyła się ekspozycja w Galerii Głównej, sprawiło, że po jej zakończeniu, w galerii plenerowej na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego pokazaliśmy wybór prawie 30 fotografii, głównie z Warszawy.

2. *Photo Classeur Adama i Jadwigi Czartoryskich*

8 lutego–30 marca 2014; organizator: DSH, Barbara Caillot-Dubus, Marcin Brzeziński; honorowy patronat: Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Bogdan Zdrojewski; partnerzy: Peter Parker, Epson, Geodis

Wystawa zdjęć z prywatnej kolekcji Adama i Jadwigi Czartoryskich przygotowana przez Barbarę Caillot-Dubus, wnuczkę Adama i Jadwigi, dziennikarkę, pisarkę i fotograficzkę oraz Marcina Brzezińskiego, varsavianistę. Jadwiga Czartoryska utrzymała na kliszach sceny z życia rodzinnego i towarzyskiego, widoki okolic rodzinnego domu i odwiedzanych miejsc. Adam i Jadwiga Czartoryscy nie zajmowali stanowisk publicznych i nie uczestniczyli w życiu politycznym, natomiast zostawili po sobie unikatową kolekcję zdjęć, będącą niezwykle cennym świadectwem obyczajowości widzianej oczami ostatniego pokolenia urodzonego i wychowanego w realiach ziemiańskiego świata. Wystawę wzbogacały dwa filmy archiwalne: z archiwum IPN i drugi składający się z kronik rodzinnych, zmontowany przez DSH. Po zakończeniu ekspozycji w DSH wystawa jest prezentowana w różnych miastach w Polsce.

3. *Warszawska. Proste historie*

8 kwietnia–4 maja 2014; organizator: DSH, Wioletta Gołębiowska; projekt współfinansowany przez m.st. Warszawa

Instalacja (w formie szafeczek z szufladkami) będąca subiektywnym portretem Warszawy, na który składają się historie mieszkańców stolicy. Autorka, Wioletta Gołębiowska, nakreśliła je za pomocą zdjęć i krótkich refleksji na temat przedmiotów szczególnie bliskich sercom swoich rozmówców. W DSH można było poznać wspomnienia, którymi podzieliło się blisko 50 osób. Razem te opowieści utworzyły małe archiwum warszawskich historii, zarówno tych współczesnych, jak i tych sprzed wielu lat.

4. *(Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków*

25 kwietnia–24 sierpnia 2014; organizator: Instytut Camoes w Warszawie, DSH; partnerzy: Museu da Imagem w Bradze, miasto Braga, festiwal Encontros da Imagem; honorowy patronat: Ambasada Portugalii w Warszawie

Na wystawie prezentujemy zdjęcia dokumentujące historię Portugalii w XX wieku – od obalenia monarchii i ustanowienia republiki w 1910 roku, poprzez powstanie systemu autorytarnego Nowego Państwa pod przywództwem Antonio Salazara w 1933 roku, wojny kolonialne w latach 1931–64, aż po Rewolucję Goździków w 1974 roku, która przywróciła w Portugalii system demokratyczny. Równoległe do zmian politycznych dokonywała się przemiana kulturowa w portugalskim społeczeństwie, których narastanie widać w chronologicznie skonstruowanej ekspozycji. Fotografie pochodzą z wielu portugalskich archiwów, a w części poświęconej rewolucji są to zdjęcia wybitnego fotografa, Alfredo Cunhi. Kuratorem wystawy jest Rui Prata, portugalski historyk i krytyk, dyrektor Museu da Imagem w

Bradze, współtwórca festiwalu fotografii Encontros da Imagem, członek komitetu zakupów w Maison Européenne de la Photographie w Paryżu. Wystawa – otwarta w dniu 40. rocznicy wybuchu Rewolucji Goździków – prowadzona jest w trzech językach: polskim, angielskim i portugalskim; towarzyszy jej 168-stronicowy katalog.

5. John Vachon. Trzy razy Polska

16 maja–19 października 2014; organizator: DSH; partner: Ambasada Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Wystawa 120 zdjęć amerykańskiego fotografa Johna Vachona, który trzykrotnie przyjechał do Polski (w latach 1946, 1956 i 1963). Po raz pierwszy, na zlecenie rządu amerykańskiego, dokumentował pomoc udzieloną krajowi po II wojnie światowej przez United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA). Fotografował ludzi zarządzających w ruinach miast i wsi swoje domy i warsztaty pracy, powracających z robot przymusowych w Niemczech i zesłania na Syberii. Zdjęcia z 1956, wykonane na zlecenie magazynu „Look”, ukazują nadal zniszczoną po wojnie Warszawę i jej mieszkańców podejmujących trud odbudowy. Vachon fotografował wtedy m.in. w zakładach FSO, szkołach, szpitalach, teatrach, kawiarniach, muzeach, na zjazdach związków zawodowych i w Sejmie. Szczególnie fascynował go Pałac Kultury i Nauki, symbol zachodzących zmian, który uchwycił w wielu kadrach. Podczas kolejnego pobytu w Polsce fotograf wykonał serię unikatowych kolorowych slajdów. Prawdopodobnie to jedne z nielicznych obrazów Warszawy z pierwszej połowy lat 60. wykonanych i zachowanych w kolorze. Na wystawie wykorzystano fotografie pozyskane z prywatnego archiwum córki fotografa, pani Ann Vachon oraz Biblioteki Kongresu Stanów Zjednoczonych w Waszyngtonie i Archiwum Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku. Wystawę uzupełnia kronika filmowa z działalności UNRRA w Polsce oraz fotografie wykonane przez Johna Vachona w USA. Wystawie towarzyszył 156-stronicowy album.

6. 25 x Warszawa

4 czerwca–31 sierpnia 2014; miejsce: skwer im. ks. Jana Twardowskiego; organizator: DSH; partner: Agencja Gazeta

Wystawa plenerowa autorstwa warsawianisty Jerzego S. Majewskiego, której tematem są przeobrażenia w przestrzeni miejskiej i społecznej Warszawy w ciągu ostatnich 25 lat. Ekspozycja przygotowana w ramach festiwalu Wyłącz System organizowanego corocznie przez DSH w rocznicę wyborów z 4 czerwca 1989.

U schyłku lat 80. XX wieku Warszawa była miastem szarym i smutnym; publicyści zadawali nawet prowokacyjne pytanie: czy Warszawa jest metropolią? Stolica Polski z czerwca 1989 to miasto ponurych blokowisk, bazarowych bud i kiosków. Głód zmian spowodował, że następowały szybko: zamknięto nierentowne fabryki, burzono pomniki – symbole komunizmu, zmieniano nazwy ulic, budowano nowe osiedla i biurowce; współczesna Warszawa jest wciąż w przebudowie. Z archiwum „Gazety Wyborczej” wybraliśmy kilkadziesiąt fotografii do 25 plasz ukazujących nasze miasto w ostatnim ćwierćwieczu.

7. Tadeusz Mazowiecki – człowiek dialogu

5 czerwca 2014–31 marca 2015; miejsce: Pałac Prezydencki w Warszawie; organizator: DSH, Kancelaria Prezydenta RP

Wystawa biograficzna poświęcona pierwszemu premierowi III RP, politykowi, także redaktorowi, intelektualistcie, obrońcy praw człowieka. Poprzez fotografie i fragmenty wspomnień, dokumentów i tekstów Tadeusza Mazowieckiego ukazujemy kolejne etapy jego drogi życiowej od dzieciństwa i młodości w rodzinnym Płocku, przez działalność w czasopiśmie, w tym założenie kwartalnika Więź, zaangażowanie w działalność KIK, potem w opozycję demokratyczną, a w konsekwencji w NSZZ Solidarność i obrady Okrągłego Stołu. Wystawa pokazuje osiągnięcia rządu Tadeusza Mazowieckiego m.in. podpisanie traktatu granicznego z RFN, kampanię prezydencką oraz misję w Bośni w czasie wojny jugosłowiańskiej. Ekspozycję zamyka ostatni okres aktywności publicznej związanej z funkcją doradcy prezydenta RP. Wystawa przygotowana w ramach prezydenckich obchodów 25. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 roku.

8. Polacy wymazani. Historia Polaków w Wolnym Mieście Gdańsku

2 września–1 października 2014; miejsce: przed Pałacem Tyszkiewiczów-Potockich przy ul. Krakowskie Przedmieście w Warszawie; organizatorzy: Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, Urząd Miasta Gdańska; współorganizator: DSH; partnerzy: Fundacja Bowke, Towarzystwo Przyjaciół Gdańska, Muzeum Stutthof w Sztutowie, Poczta Polska S.A.

Plenerowa wystawa opowiadająca o polskich mieszkańcach Wolnego Miasta Gdańska, miastopństwa, które powstało pod protektoratem Ligi Narodów w wyniku postanowień traktatu wersalskiego

go. Utworzone 15 listopada 1920 roku, istniało do wybuchu II wojny światowej. W 1934 roku mieszkało tam ok. 408 tysięcy mieszkańców, przeważała ludność niemiecka, Polacy stanowili według różnych danych od 3% do 15% obywateli. Zdjęcia i teksty składają się w opowieść o polsko-niemieckim sąsiedztwie, pokojowym początkowo współistnieniu Niemców i Polaków oraz antagonizmach narastających po dojściu do władzy nazistów oraz o losach Polaków z Gdańska po wybuchu wojny (plan rozwiązania „polskiego żywiołu” na terenie Pomorza Gdańskiego, miejsca kaźni: Victoria Schule i obóz Stutthof) oraz po zakończeniu działań wojennych, m.in. o procesie weryfikacji narodowościowej i rehabilitacji.

9. Wojenna Warszawa 1915–1918 pędzlem Hansa Kohlscheina

11 września–19 października 2014; organizatorzy: DSH, Kohlschein Archiv, Ambasada Republiki Federalnej Niemiec w Warszawie, partner: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej. Ekspozycja pod honorowym patronatem Jego Ekscelencji Rolf Nikela, Ambasadora Republiki Federalnej Niemiec

W związku z 100. rocznicą wybuchu I wojny światowej prezentowaliśmy pierwszą w Polsce wystawę obrazów niemieckiego malarza historycznego, Hansa Kohlscheina. Artysta, pracując na zlecenie niemieckiej armii, spędził w Polsce niemal całą I wojnę światową. W 1915 roku trafił do Warszawy, gdzie pełnił funkcję malarza wojennego u boku generalnego gubernatora Hansa von Beselera. Kohlschein cieszył się dość dużą swobodą twórczą, w związku z tym uwieczniał interesujące go tematy: scenki podpatrzone na warszawskich ulicach – eleganckie damy i żebraków, dzielnicę żydowską, targi rolne, procesje i ceremonie religijne chrześcijan i Żydów. Malował też ważne uroczystości takie jak: wydanie aktu 5 listopada 1916 przez cesarzy Niemiec i Austro-Węgier czy zdobycie Twierdzy Modlin przez armię niemiecką. Podczas pobytu w Warszawie Kohlschein namalował około 300 obrazów, które jeszcze w czasie wojny były prezentowane w Niemczech, gdzie cieszyły się dużym powodzeniem. Większość z nich uległa zniszczeniu w czasie II wojny światowej. Prezentowane na wystawie obrazy i reprodukcje zostały uzupełnione o filmowe materiały dokumentalne oraz zdjęcia niemieckiego fotoreportera Willy’ego Römera z Warszawy w 1916 roku. Dzięki spadkobiercom malarza pokazaliśmy także jego oryginalne szkicowniki z okresu warszawskiego. Niemieccy partnerzy wystawy przygotowali katalog ekspozycji, który ukazał się po polsku i niemiecku, dzięki finansowemu wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej we współpracy z DSH.

10. Rzeczpospolita ubezpieczonych. 80 lat ZUS (1934–2014)

24 października–6 listopada 2014; organizatorzy: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Ośrodek KARTA, DSH. Wystawę można było również oglądać w dniach 29 października – 11 listopada w galerii plenerowej na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego

Zakład Ubezpieczeń Społecznych powstał 24 października 1934 na mocy rozporządzenia Prezydenta RP Ignacego Mościckiego. Na jubileuszowej wystawie przedstawiono rozwój systemu ubezpieczeń społecznych na tle historii naszego kraju. Narrację prowadzoną od początków instytucji po czasy współczesne wzbogacają zdjęcia, plakaty oraz cytaty z prasy, publikacji naukowych, wspomnień pracowników. Wystawę uzupełniał film dokumentalny.

11. Wielka Wojna na Wschodzie (1914–1918). Od Bałtyku po Karpaty

5 listopada 2014–6 kwietnia 2015; organizator: DSH, partnerzy: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Instytut Herdera do Badań Historycznych nad Europą Środkowo-Wschodnią.

Celem ekspozycji opartej na unikalnej kolekcji kresowianów – zdjęć, pocztówek, map, dokumentów – Tomasza Kuby Kozłowskiego, koordynatora Warszawskiej Inicjatywy Kresowej w DSH, jest nie tyle przypomnienie przebiegu działań wojennych, co przedstawienie funkcjonowania maszyny wojennej, życia na froncie i terenach przyfrontowych oraz skutki wojny dla ogarniętych nią ziem i ludności cywilnej. Autor rozpoczyna opowieść o Wielkiej Wojnie na Wschodzie przypomnieniem obrazu Europy Środkowo-Wschodniej przed wybuchem działań wojennych i mapy konfliktu, w którym uczestniczyli żołnierze wielu narodowości: Polacy z trzech zaborów, żołnierze z Niemiec (w tym z Alzacji i Lotaryngii) oraz z wielonarodowej c.k. monarchii: (Austrii, Węgier, Czech, Moraw, Galicji, Bukowiny, Siedmiogrodu, Słowenii, Chorwacji, Bośni, Czarnogóry, Dalmacji) oraz Imperium Rosyjskiego (gdzie w szeregach armii carskiej poza Rosjanami i Polakami, walczyli Litwini, Białorusini, Ukraińcy, Finowie, Niemcy inflanccy, ściągani z głębi imperium Kozacy, Kałmucy, Tatarzy, Baszkirzy). I wojna światowa ze względu na swój pozycyjny charakter i długą linię frontu ciągnącą się przez niezurbanizowane tereny, znacznie odbiegała od realiów znanych z II wojny światowej. Ze zdjęć pokazujących okopy wyłania się zaskakujący obraz monotonii i atmosfera czekania. Równie nieoczekiwanymi obrazami są wymyślne konstrukcje architektury frontowej, która powstawała na zapleczu linii frontu: osiedla ziemianek, Domy Żołnierza, kaplice czy kina. Na fotografiach uwieczniono również życie żołnie-

rzy wycofanych na tyły do kwater we wsiach czy dworach. Ogrom zniszczeń i ofiar II wojny światowej przysłonił te, które spowodowała Wielka Wojna. Oszczędziła ona co prawda Wilno i Lwów, ale obejrzeć można dziesiątki zrujnowanych mniejszych miast, zniszczone dwory, dworce kolejowe, fabryki i mosty. Odrodzona w 1918 roku Rzeczpospolita dopiero po 20 latach – a więc rok przed kolejną wojną światową – osiągnęła poziom produkcji przemysłowej z 1913 roku. O poległych w I wojnie przypominają setki cmentarzy polowych; groby z imieniem i nazwiskiem oznaczały pochówki żołnierzy państw centralnych, których wyposażono w nieśmiertelniki, żołnierzy armii rosyjskiej zazwyczaj chowało się bezimiennie. Z chorób i złych warunków bytowych związanych z wojną zmarło tysiące cywilów. Ofiarami byli również uchodźcy, tylko części udało się powrócić. I wojna światowa kojarzona jest przede wszystkim z frontem zachodnim. Masakry pod Ypres i Verdun, boje nad Marną, Sommą i Aisne zepchnęły w cień Wschód. Utrwalają ten przekaz spektakularne fotografie. Ikonografia dotycząca wschodniego frontu jest o wiele skromniejsza i prawie nieznaną. Tymczasem w pierwszym roku wojny walki toczyły się w Prusach Wschodnich, Królestwie Polskim i Galicji Zachodniej. Latem 1915 roku linia frontu zaczęła przesuwać się na wschód, ciągnąc się od Bałtyku po łuk Karpat. Zacięte walki toczyły się na litewskich pustkowiach i nad jeziorami Wileńszczyzny, w dolinach dopływów Dniestru w Galicji, dzikich Karpatach, jarach Bukowiny i Besarabii.

12. Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie / głosowanie

25 listopada 2014–22 lutego 2015; organizator: DSH, Joanna Kinowska

Na ekspozycję składa się 42 zdjęcia-ikony przedstawiające przełomowe wydarzenia z dziejów Polski oraz scenki z życia codziennego zebrane przez kuratorkę, historyka sztuki Joannę Kinowską. Ekspozycję otwiera zdjęcie Karola Beyera przedstawiające pięciu poległych w trakcie manifestacji antyrosyjskiej z 27 lutego 1861, a kończy zniszczenie rzeźby Maurizia Cattelana w warszawskiej Zachęcie w grudniu 2000 roku. Między nimi znajdują się m.in. przyjazd Józefa Piłsudskiego do Warszawy 12 grudnia 1916 roku, łamanie szlabanu na przejściu granicznym przez żołnierzy Wehrmachtu 1 września 1939, scena z raportu Stroppa z likwidacji warszawskiego getta, wybuch w gmachu Prudentialu w trakcie Powstania Warszawskiego, pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, rejestracja NSZZ Solidarność, słynna fotografia Chrisa Niedenthala z wprowadzenia stanu wojennego czy kadr z początku obrad Okrągłego Stołu. Wystawa ma charakter interaktywny. Każdy z gości Domu Spotkań z Historią może zagłosować na zdjęcie, które uważa za najważniejsze. Głosować można w trzech kategoriach: 1) Tak. Dobrze znam to zdjęcie; 2) Tak. To zdjęcie zrobiło na mnie największe wrażenie; 3) Tak. To zdjęcie dobrze opowiada historię.

Wyniki głosowania zostaną zaprezentowane podczas finisażu wystawy.

13. Stolica pod lupą

26 listopada 2014–17 grudnia 2014; organizatorzy: DSH, Maria Rauch

Wystawa jest podsumowaniem projektu pod tą samą nazwą, który był skierowany zarówno dla odwiedzających Warszawę po raz pierwszy, jak i dla jej stałych mieszkańców. Ci drudzy przechadzając się ulicami dobrze znanego im miasta, mogli odkryć je na nowo, zaopatrzeni w specjalny zestaw szkiełko i oko. Detale architektoniczne, meble miejskie, fragmenty posadzek, pamiątki po historiach osobistych i ogólnie znanych. Miejsca, które mijamy codziennie w drodze ze szkoły do domu, z domu do biura. Jaką historię kryją w sobie? Co mogą nam opowiedzieć o mieście i jego mieszkańcach? Projekt współfinansowany przez m.st. Warszawa.

W 2014 roku prowadziliśmy **działania impresaryjne** obejmujące wcześniej przygotowane ekspozycje. W sumie wypożyczyliśmy różne wystawy 24 razy instytucjom na terenie całego kraju. Poniżej kalendarium impresariatu DSH w 2014 roku:

A. Impresariat krajowy:

1. *Będę to fotografował w kolorach. Początek XX wieku na trójwymiarowych zdjęciach Stanisława Wilhelma Lilpopy*, 15 stycznia–15 lutego 2014; miejsce: Tarnowskie Centrum Kultury, ul. Rynek 5, 33-100 Tarnów.
2. *Miasto na szklanych negatywach. Warszawa 1916 w fotografiach Willy'ego Römera*, 15 stycznia–26 stycznia 2014; miejsce: Ośrodek Kultury, ul. Ks. Sajny 14, 05-530 Góra Kalwaria.
3. *1947 BARWY RUIN. Warszawa i Polska w odbudowie na zdjęciach Henry'ego N. Cobba*, 11 lutego–16 marca 2014, miejsce: Bemowskie Centrum Kultury, ul. Górczewska 201, 01-459 Warszawa.

4. *Warszawa z wysoka. Niemieckie zdjęcia lotnicze 1940–45 z National Archives w College Park*, 1 marca–5 czerwca 2014; miejsce: Legia Warszawa S.A., ul. Łazienkowska 3, 00-449 Warszawa.
5. *Dekada Solidarności*, 1 maja–31 sierpnia 2014; miejsce: Muzeum Regionalne, ul. Narutowicza 1; 97-500 Radomsko.
6. *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego*, 1 maja–30 czerwca 2014; miejsce: Prabuckie Stowarzyszenie Kresowiaków, ul. Łąkowa 22, 82-550 Prabuty.
7. *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla*, 15 maja–2 lipca 2014; miejsce: Galeria Fotografii Skane, al. Wojska Polskiego 38, 58-500 Jelenia Góra.
8. *Karol Beyer – pierwsze fotografie Krakowskiego Przedmieścia*, 7 czerwca 2014; miejsce: Gimnazjum nr 44 im. Pawła Chrzanowskiego; ul. Smolna 30, 00-375 Warszawa.
9. *Będę to fotografował w kolorach. Początek XX wieku na trójwymiarowych zdjęciach Stanisława Wilhelma Lilpopa*, 12 czerwca–30 czerwca 2014; miejsce: Gminny Ośrodek Kultury, ul. Wilsona 2, 05-840 Brwinów.
10. *1947 BARWY RUIN. Warszawa i Polska w odbudowie na zdjęciach Henry'ego N. Cobba*, 1 lipca–30 września 2014, miejsce: Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, pl. Jana III Sobieskiego, 41-902 Bytom.
11. *Karol Beyer – pierwsze fotografie Krakowskiego Przedmieścia*, 7 czerwca 2014; miejsce: Gimnazjum nr 44 im. Generała Pawła Chrzanowskiego, ul. Smolna 30, 00-375 Warszawa.
12. *Karol Beyer – pierwsze fotografie Krakowskiego Przedmieścia*, 4 lipca–31 października 2014; miejsce: Park im. gen. Józefa Sowińskiego, ul. Elekcyjna, 01-128 Warszawa.
13. *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla*, 14 lipca–31 sierpnia 2014; miejsce: Bemowskie Centrum kultury, ul. Górczewska 201, 01-459 Warszawa.
14. *Amerykanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Julienu Bryana 1936–1974*, 22 sierpnia–21 września 2014, miejsce: Księgarnia na Pradze, ul. Targowa 71, 03-729 Warszawa.
15. *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie 1939–1945*, 1 września–30 września 2014, miejsce: Centralne Muzeum Jeńców Wojennych, ul. Minorytów 3, 45-017 Opole.
16. *Nie mamy tu miasta trwającego...*, 1 września–30 listopada 2014, miejsce: Legia Warszawa, ul. Łazienkowska 3, 00-449 Warszawa.
17. *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla*, 1 października–30 października 2014; miejsce: Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica, ul. Podgórna 15/16, 70-205 Szczecin.
18. *Schylek PRLu*, 3 października–30 listopada 2014, miejsce: Ośrodek Kultury w Górze Kalwarii, ul. Por. Jana Białka 9, 05-530 Góra Kalwaria.
19. *Będę to fotografował w kolorach. Początek XX wieku na trójwymiarowych zdjęciach Stanisława Wilhelma Lilpopa*, 23–25 października 2014; miejsce: Cinema City Łódź, ul. Drewnowska 58, 91-002 Łódź.
20. *Miasto na szklanych negatywach. Warszawa 1916 w fotografiach Willy'ego Römera*, 24 września 2014–31 stycznia 2015; miejsce: DT Braci Jabłkowskich, ul. Bracka 25, 00-984 Warszawa.
21. *John Vachon. Trzy razy Polska*, 20 października 2014–31 stycznia 2015; miejsce: Chełmska Biblioteka Publiczna, ul. Partyzantów 40, 22-100 Chełm.
22. *Warszawa z wysoka. Niemieckie zdjęcia lotnicze 1940–45 z National Archives w College Park*, 31 października 2014–15 stycznia 2015; miejsce: Białołęcki Ośrodek Kultury, ul. Van Gocha 1, 03-188 Warszawa.
23. *Amerykanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Julienu Bryana 1936–1974*, 1 grudnia 2014–31 stycznia 2015, miejsce: Księgarnia na Solnej, ul. Solna 3, 22-400 Zamość.
24. *Schylek PRLu*, 3 grudnia 2014–15 stycznia 2015, miejsce: Białołęcki Ośrodek Kultury, ul. Van Gocha 1, 03-188 Warszawa.

B. Impresariat zagraniczny:

1. *Gerald Howson – bardzo polska sprawa*, 27 maja–17 czerwca 2014; miejsce: Galeria 12 STAR w Europe House, 32 Smith Square, London SW1P 3EU.

1. ARCHIWUM HISTORII MÓWIONEJ

Archiwum Historii Mówionej (AHM), działające w ramach Medioteki DSH, a współprowadzone z Ośrodkiem KARTA, pozyskuje, archiwizuje i udostępnia relacje świadków XX wieku, nagrane w technice audio i wideo. W 2014 roku powiększyliśmy zasoby Archiwum Historii Mówionej (AHM) o kolejne relacje i archiwalia. AHM przechowuje obecnie ponad **5 514 relacji** (ok. **13 872 godziny nagrań**) wraz z towarzyszącymi im skanami zdjęć i dokumentów.

Zespół zajmuje się także popularyzowaniem tego ogromnego zbioru, przede wszystkim za pomocą portalu audiohistoria.pl, w którym prezentujemy dźwiękowe fragmenty zebranych relacji (obecnie ok. 400), wraz z towarzyszącymi im informacjami (biografie świadków) i archiwaliami (ok. 4 150 fotografii). Zgromadzone w AHM zbiory wykorzystywane są w naszej pracy edukacyjnej, na wystawach oraz w publikacjach. Relacje biograficzne nagrywa i opracowuje zespół współpracowników, w tym studentów socjologii, historii, etnologii i antropologii. Pracownicy AHM prowadzą systematycznie szkolenia w zakresie nagrywania i archiwizowania wywiadów biograficznych, a także skanowania zdjęć z archiwów rodzinnych. Równolegle zespół AHM pracuje nad popularyzacją zbioru przede wszystkim w kręgach akademickich. Priorytetem w upowszechnianiu zgromadzonych zasobów jest jednak prezentacyjna baza internetowa audiohistoria.pl, na której umieszczamy fragmenty nagranych relacji. Pracownicy AHM przeprowadzili kilkadziesiąt warsztatów ze studentami i uczniami na temat metodologii *oral history* oraz problematyki związanej z analizą, udostępnianiem i upowszechnianiem źródeł audio i wideo ze zbioru AHM.

W kwietniu 2012, po kilku latach starań i za pośrednictwem **Uniwersytetu Karola w Pradze**, otrzymaliśmy dostęp do zbiorów **USC Shoah Foundation Institute for Visual History and Education (Visual History Archive, VHA)**. Archiwum to, którego założycielem był reżyser Steven Spielberg, od 1994 roku zarejestrowało około 52 tysięcy relacji wideo: opowieści Żydów ocalałych z Holocaustu, świadków Jehowy, Romów i Sintí, homoseksualistów, więźniów politycznych, osób ratujących Żydów, wyzwolicieli i świadków wyzwolenia obozów oraz świadków procesów niemieckich zbrodniarzy wojennych. DSH był pierwszą instytucją w Polsce, która umożliwiła zapoznanie się z tymi świadectwami (ponad 1500 relacji nagrano w języku polskim).

Relacje z VHA są szeroko wykorzystywane w pracach naukowych i badawczych oraz w edukacji – pozwalają przekroczyć tradycyjną formułę nauczania o Holokauście.

Ze zbiorów VHA można korzystać codziennie w Czytelnii Multimedialnej DSH. W 2014 roku z nagrań VHA korzystali zarówno indywidualni badacze, jak i przedstawiciele przeróżnych instytucji, w tym kultury i nauki (Muzeum Warszawy, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Muzeum Miejskie Dzierżonowa, Uniwersytet Humboldta w Berlinie, Uniwersytet Gottfrieda Wilhelma Leibniza w Hanowerze, Uniwersytet Jagielloński, Klub Krytyki Politycznej w Ostrowcu, Stowarzyszenie Kulturotwórcze Nie z tej Bajki, Polskie Radio S.A.).

W 2014 roku AHM zarchiwizowało **198 relacji dźwiękowych**, liczących łącznie około 644 godzin nagrań. Pozyskaliśmy i zeskanowaliśmy około **1800 zdjęć archiwalnych** pochodzących z rodzinnych albumów.

Archiwizowaliśmy relacje nagrane w ramach bieżących i ubiegłorocznych projektów *oral history* przez zespół i współpracowników. W omawianym okresie zarchiwizowano relacje biograficzne zarejestrowane przez program Historia Mówiona Ośrodka KARTA, Mediotekę DSH oraz instytucje partnerskie w ramach następujących projektów:

- *Zapomniani świadkowie XX wieku* – 37 relacji audio;
- *Od socjalistycznej fabryki do międzynarodowej korporacji. Archiwalna kolekcja wywiadów biograficznych z pracownikami przemysłu* – 52 relacje audio;
- *Doświadczenie biograficzne w PRL oraz jego przepracowanie w powojennym pokoleniu 1945–1955* – 19 relacji audio;

- *Życiorysy emocjonalne. Polska 1939–1989 w opowieściach psychologów i psychoterapeutów* – 7 relacji audio;
- *Żołnierze „ludowego” Wojska Polskiego. Doświadczenie i pamięć wojny* – 21 relacji audio;
- *W kolejce po równość. Polska 1945–1956 w opowieściach kobiet* – 1 relacja audio;
- *Fotografie w PRL-u* – 7 relacji audio;
- *Pokolenie II RP* – 2 relacje audio;
- *Opowiem Ci o mojej Warszawie* – 6 relacji audio;
- *Reemigranci z Bośni* – 20 relacji audio;
- *Polacy we Francji* – 12 relacji audio;
- *Cyfrowe Archiwum Tradycji Lokalnej w Buenos Aires* – 13 relacji audio;
- *Archiwum Opozycji* – 1 relacja audio;

W 2014 roku pracownicy i współpracownicy AHM wzięli udział w następujących **konferencjach, seminariach i warsztatach**:

- styczeń–grudzień DSH – comiesięczne seminarium badawcze z grupą psychoterapeutów z Polskiego Towarzystwa Psychoterapii Psychoanalitycznej dotyczące dzieci (i rodzin) byłych więźniów obozów koncentracyjnych. W seminarium udział biorą Katarzyna Madoń-Mitzner (DSH), Anna Maciąg (FOK), Piotr Filipkowski (IFiS PAN).
- 30 stycznia, Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękowin Stary – podczas seminarium *Historia mówiona jako metoda badawcza w obszarze leśnictwa i ochrony przyrody* dr Piotr Filipkowski (IFiS PAN) i dr Jarosław Pałka (DSH) przedstawili referaty na temat zasad działania archiwów gromadzących świadectwa mówione oraz przedstawili sposoby wykorzystywania tych materiałów.
- marzec–kwiecień, DSH – spotkania seminaryjne z grupą studentów Instytutu Historycznego UW, uczestnikami projektu badawczego na temat współczesnych miejsc pamięci Berlina. Seminarium prowadził dr Piotr Filipkowski (IFiS PAN); projekt zakończony publikacją *Berlin – Miasto pamięci. Pamięć o totalitaryzmach w przestrzeni miejskiej Berlina*, Warszawa 2014.
- 21 marca, DSH/UW – warsztaty *oral history* dla studentów i doktorantów Wydziału Historii Uniwersytetu Warszawskiego w ramach projektu *Visual History Archive Fundacji Shoah jako źródło nauczania o Holokauście*. Warsztaty prowadziła Anna Maciąg (FOK).
- 19 marca, UJ, Kraków – warsztaty *oral history* dla studentów i doktorantów Wydziału Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w ramach projektu *Visual History Archive Fundacji Shoah jako źródło nauczania o Holokauście*. Warsztaty prowadziła Anna Maciąg (FOK).
- 26 marca, UJ, Kraków – warsztaty *oral history* dla studentów i doktorantów Wydziału Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w ramach projektu *Visual History Archive Fundacji Shoah jako źródło nauczania o Holokauście*. Warsztaty prowadziła Anna Maciąg (FOK).
- 27–28 marca, DSH – międzynarodowa konferencja *The People's Republic of Poland and the German Democratic Republic in everyday experience. Biography – Memory – Interpretation* zorganizowana we współpracy w Uniwersytecie Łódzkim. Konferencja wieńczyła projekt *Doświadczenie biograficzne w PRL i NRD oraz jego przepracowanie w powojennym pokoleniu 1945–1955. Porównanie socjologiczne na podstawie analizy biograficznej*. Archiwum reprezentował dr Piotr Filipkowski.
- 15 kwietnia, UAM, Poznań – warsztaty *oral history* dla studentów, doktorantów i pracowników naukowych Wydziału Historii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w ramach projektu *Visual History Archive Fundacji Shoah jako źródło nauczania o Holokauście*. Warsztaty prowadziła Anna Maciąg (FOK).
- 19 kwietnia, DSH/UW – warsztaty *oral history* dla studentów i doktorantów Wydziału Historii Uniwersytetu Warszawskiego w ramach projektu *Visual History Archive Fundacji Shoah jako źródło nauczania o Holokauście*. Warsztaty prowadziła Anna Maciąg (FOK).

- 29 kwietnia, DSH – spotkanie ze świadkiem historii, lotnikiem Ryszardem Witkowskim. Wieczór poprowadzili Dominik Czapigo (FOK) i Jakub Rokicki (DSH).
- 14 maja, DSH – spotkanie promujące książkę Anny Wylegały *Przesiedlenie a pamięć*, opartą na relacjach dźwiękowych AHM. W dyskusji udział wzięli prof. Tomasz Stryjek, dr hab. Piotr Kwiatkowski oraz red. Adam Szostkiewicz. Wieczór poprowadził Dominik Czapigo (FOK). Organizatorami spotkania były Dom Spotkań z Historią, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika i Fundacja na rzecz Nauki Polskiej.
- 22 maja, Muzeum Historii Żydów Polskich – polsko-norweskie seminarium o wykorzystaniu historii mówionej w działaniach edukacyjnych na temat Holokaustu, w którym udział wzięli: Piotr Filipkowski (IFiS PAN) i Katarzyna Madoń-Mitzner (DSH).
- 29–30 maja, DSH – międzynarodowe spotkanie warsztatowe zorganizowane w ramach projektu *Visual History Archive Fundacji Shoah jako źródło nauczania o Holokauście*, w którym udział wzięli m.in.: Andrea Peto (Central Europe University), Kalman Szalai (Action and Protection Found in Budapest), Karolina Panz (PAN), Piotr Filipkowski (PAN), Monika Koszyńska (koordynatorka U.S.C. Shoah Foundation w Polsce, koordynatorka Działu Edukacji w Muzeum Historii Żydów Polskich), Jacek Konik (nauczyciel historii w Liceum im. Stefana Batorego).
- 7 czerwca, Polska Akademia Nauk – w trakcie V Warszawskiego Pikniku Archiwalnego dr Jarosław Pałka wygłosił wykład *Archiwum Historii Mówionej, czyli historia mówiona w praktyce*.
- 23 czerwca, Instytut Pamięci Narodowej, Przystanek Historia – dr Jarosław Pałka (DSH) wziął udział w promocji książki dr. Marcina Chorążkiego *Relacje wojenne ziemian. Perspektywa dwóch pokoleń*, podczas której opowiadał o projektach realizowanych przez AHM oraz sposobach upowszechniania relacji *oral history*.
- 17 września, Polskie Towarzystwo Historii Mówionej (PTHM), Szczecin – pracownicy AHM współorganizowali VI Spotkanie Warsztatowe Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej. W tym roku warsztaty zostały przeprowadzone w ramach XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich. Oprócz Walnego Zebrania PTHM zorganizowano sympozjum, na którym zaprezentowano 12 referatów dotyczących różnych zagadnień historii mówionej, w tym referat Karoliny Żłobekkiej i Jarosława Pałki *Pamięć i doświadczenie wojny żołnierzy ludowego Wojska Polskiego* oparty na relacjach AHM. Dom Spotkań z Historią reprezentowała Magda Szymańska.
- 30 września, DSH – spotkanie ze studentami historii z Université Libre de Bruxelles na temat Archiwum Historii Mówionej i działalności Domu Spotkań z Historią. Spotkanie poprowadziła Maria Buko (DSH).
- 8 października, Fundacja Niepodległości, Lublin – dr Jarosław Pałka (DSH) wziął udział w II edycji projektu Tydzień Niepokornych. Podczas swojego wystąpienia przedstawił zbiory AHM dotyczące byłych żołnierzy 1. Dywizji Pancerniej gen. Stanisława Maczka.
- 4 listopada, galeria ZPAF – Związku Polskich Artystów Fotografików, Warszawa – prezentacja projektu AHM *Album rodzinny XX wieku* i dyskusja z udziałem Moniki Szewczyk-Wittek, Agnieszki Pajączkowskiej i Katarzyny Madoń-Mitzner (DSH).
- 7 i 25 listopada, DSH/UW – zajęcia dla studentów Wydziału Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego nagrywających relacje do IV tomu książki *Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy* autorstwa Magdaleny Stopy. Relacje będą archiwizowane w DSH w 2015 roku. Zajęcia przeprowadził dr Jarosław Pałka (DSH).
- 25 listopada, EVZ, Berlin – wystąpienie Katarzyny Madoń-Mitzner (DSH) na seminarium zorganizowanym przez Fundację EVZ na temat projektów historii mówionej dotyczących pracy przymusowej i ich wykorzystania w edukacji.
- 11 grudnia, DSH/UW – zajęcia dla studentów Wydziału Dziennikarstwa UW, którzy realizują projekt *Dzieje Bazaru Różyckiego*. W ramach projektu nagrywane będą wywiady z mieszkań-

cami kamienic położonych w okolicach bazaru. Relacje zostaną zarchiwizowane w DSH w 2015 roku. Zajęcia przeprowadził dr Jarosław Pałka (DSH).

Zasoby AHM wykorzystywane były w pracach naukowych i badawczych, nawiązaliśmy bądź kontynuowaliśmy współpracę z instytucjami naukowymi i kulturalnymi w kraju i za granicą (m.in. z Uniwersytetem Warszawskim, Państwową Akademią Nauk, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, The Conference of Jewish Material Claims Against Germany, Uniwersytetem Łódzkim, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Historii Żydów Polskich, Muzeum Woli, Wydawnictwem ZNAK, Kreisau-Initiative). Z materiałów dźwiękowych i ikonograficznych skorzystali również indywidualni badacze i pasjonaci historii, pisząc prace magisterskie i doktoranckie, artykuły prasowe. Kilka osób zgłosiło się do nas w poszukiwaniu informacji o nieżyjących członkach swojej rodziny – materiały otrzymane z AHM miały dla nich ogromną wartość emocjonalną.

Jako Pracownia Digitalizacyjna Archiwum Historii Mówionej nawiązało współpracę z Instytutem Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk przy projekcie *Digitalizacja i archiwizacja zbioru audiowizualnego Archiwum Danych Jakościowych*. Jego efektem będzie około 1100 godzin zcyfrowanych nagrań i 1500 fotografii i dokumentów pozostających w zbiorach IFiS PAN. Projekt przewidziany jest na lata 2013–2015.

Współpracujemy również z Wydziałem Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego przy projekcie *Od socjalistycznej fabryki do międzynarodowej korporacji. Archiwalna kolekcja wywiadów biograficznych z pracownikami przemysłu*. W ramach projektu powstanie około 100 nagrań biograficznych, które wraz z towarzyszącą ikonografią (około 500 obiektów) włączone zostaną do zbiorów AHM i udostępniane będą w Czytelnii Multimedialnej DSH. Projekt przewidziany jest na lata 2013–2016. W ramach dotychczasowej współpracy w 2014 roku zarchiwizowaliśmy 52 relacje wykonane w projekcie.

W 2013 roku zostaliśmy partnerem w projekcie badawczym *Doświadczenie biograficzne w PRL i NRD oraz jego przepracowanie w powojennym pokoleniu 1945–1955. Porównanie socjologiczne na podstawie analizy biograficznej* prowadzonym przez Uniwersytet Łódzki we współpracy z Uniwersytetem w Magdeburgu. W projekcie, kontynuowanym w 2014 roku, wykorzystywane były nagrania z AHM, powstały również nowe relacje, które weszły do zbiorów Archiwum. Projekt wieńczyła dwudniowa konferencja naukowa *PRL i NRD w potocznym doświadczeniu. Biografia – Pamięć – Interpretacja*. Wśród panelistów znaleźli się: prof. Fritz Schütze (Uniwersytet w Magdeburgu), prof. Ulrike Nagel (Uniwersytet w Magdeburgu), prof. Kaja Kaźmierska (Uniwersytet Łódzki), dr Piotr Filipkowski (IFiS PAN/DSH). Gościem specjalnym był prof. Ulrich Oevermann (Uniwersytet we Frankfurcie). Na zakończenie konferencji odbyło się otwarte dla publiczności spotkanie, podczas którego uczestnicy projektu opowiedzieli o jego przebiegu i rezultatach.

Fragmenty relacji gromadzonych przez AHM były intensywnie wykorzystywane w pracy edukacyjnej DSH. Na podstawie materiałów zgromadzonych w AHM prowadzone są zarówno zajęcia na temat różnych okresów XX wieku, jak też przybliżające *oral history* jako metodę dokumentowania przeszłości. W 2013 roku wspólnie z Działem Edukacji otrzymaliśmy od organizacji Conference on Jewish Material Claims Against Germany dotację na realizację projektu edukacyjnego z wykorzystaniem relacji mówionych: *Visual History Archive Fundacji Shoah jako źródło nauczania o Holokauście*. W jego ramach przeprowadziliśmy w 2014 roku 10 warsztatów dla młodzieży, pedagogów i nauczycieli, a także dwudniowe spotkanie specjalistów *oral history* i edukatorów pracujących na zbiorze Visual History Archive. Wzięli w nim udział m.in. goście z Węgier: profesor Andrea Peto z Central European University w Budapeszcie oraz Kalman Szalai, reprezentujący Action and Protection Fund. Dzięki ich uczestnictwu w projekcie pozyskaliśmy nowego, doświadczonego partnera do współpracy przy projektach *oral history*.

26 maja uruchomiliśmy fanpage Archiwum Historii Mówionej w portalu społecznościowym Facebook (<http://www.facebook.com/archiwumhistoriimowionej>). W ciągu 6 miesięcy zdobyliśmy 1223 fanów. W portalu prezentujemy zdjęcia i fragmenty relacji z naszych zbiorów, informujemy także o wydarzeniach, w których bierzemy udział. Największą popularnością cieszą się archiwalne zdjęcia, szczególnie warsawianistyczne, militarne i kresowe oraz cykl identyfikacyjny: zdjęcia przedstawione do rozpoznania są chętnie komentowane i udostępniane. Materiały dźwiękowe prezentowane na fanpage'u pobierane są ze strony www.soundcloud.com – udostępniliśmy tam 26 fragmentów relacji, które przesłuchało 1177 osób.

Archiwum Historii Mówionej wzięło udział w pikniku „Wyłącz system” zorganizowanym w ramach Święta Wolności 4 czerwca na skwerze im. księdza Jana Twardowskiego. Przygotowaliśmy 40-minutowy wybór fragmentów dźwiękowych, w których świadkowie opowiadają o wydarzeniach z okresu przełomu i lat 90. W wyborze znalazły się również fragmenty audycji nadawanych przez podziemne Radio „Solidarność”. Materiał udostępniony był w dwóch wieżach multimedialnych w tzw. Strefie odsłuchu.

7 czerwca zaprezentowaliśmy swoje materiały na V Warszawskim Pikniku Archiwalnym organizowanym przez Polską Akademię Nauk. Goście Pikniku mieli okazję skorzystać ze zbiorów AHM online, zapoznać się z naszymi wydawnictwami papierowymi i multimedialnymi, a także wziąć udział w grze piknikowej, w której nagrodami były publikacje AHM. Stoisko Archiwum cieszyło się dużym zainteresowaniem, szczególną radość sprawiła gościom gra, w której – dzięki udostępnieniu materiałów na dużym ekranie – uczestniczyły całe rodziny.

13 czerwca w ramach 13. Międzynarodowego Festiwalu Fotografii w Łodzi odbył się plenerowy pokaz slajdów *Album rodzinny XX wieku*. Zaprezentowane fotografie – nieprofesjonalne, wykonane w zaciszu domowym, atelier czy w plenerze – stanowiły wybór zdjęć z liczącego ponad 30 000 fotografii zbioru towarzyszącego relacjom mówionym AHM. Złożyły się one na zapis tego, co my, Polacy w XX wieku, uznaliśmy za godne uwiecznienia w albumie rodzinnym. Autorką opracowania jest Monika Szewczyk-Wittek. Muzykę do pokazu skomponował George Antoniv.

W 2014 roku na stronie www.audiohistoria.pl udostępniliśmy 6 całych relacji wideo ze zbiorów AHM – stanowią one bardzo cenny materiał do zajęć lekcyjnych, dotyczą m.in. pobytu w łódzkim getcie, obozach koncentracyjnych, udziału w powstaniu warszawskim, a także doświadczeń obcokrajowca w Polsce po 1945 roku. Nagrania te posiadają transkrypcje oraz są otagowane.

W 2014 roku trwały prace nad projektem wydawniczym *Warszawa 1945. Powroty*. Jego efektem jest kilkudziesięciostronicowa publikacja oraz płyta z relacjami audio pochodzącymi ze zbiorów Archiwum Historii Mówionej – opowieść o powrotach do stolicy jej dawnych mieszkańców i ich próbie organizowania życia w zrujnowanym mieście. W publikacji wykorzystano wspomnienia 58 warszawiaków, jest ona bogato ilustrowana archiwalnymi fotografiami ze zbiorów prywatnych i instytucjonalnych. Jej ukazanie się planowane jest na koniec stycznia 2015.

Od marca 2014 AHM intensywnie współpracowali z wolontariuszami. Ochotnicy opisywali zbiory dźwiękowe i ikonograficzne, porządkowali bazę fragmentów dźwiękowych wykorzystywanych podczas zajęć edukacyjnych, wykonywali sesje fotograficzne ze świadkami historii, współprowadzili fanpage Archiwum w portalu Facebook. Ich pomoc stanowiła cenny wkład w działalność Archiwum.

2. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Działania publiczne podejmowane przez DSH są na bieżąco dokumentowane fotograficznie. W roku 2014 wykonanych zostało ponad **8 000 zdjęć** z blisko **150 wydarzeń** organizowanych lub współorganizowanych przez DSH. Gościliśmy historyków, varsavianistów i specjalistów z różnych dziedzin nauki, krytyków filmowych, fotografów, pisarzy, dziennikarzy, aktorów, reżyserów, dyplomatów, świadków historii i gości specjalnych.

Naszymi gośćmi byli lub współpracowali z nami m.in. filmowcy: Jerzy Gruza, Krzysztof Krauze, Bartek Konopka, Borys Lankosz, Alan Starski, fotografowie: Alfredo Cunhi, Chris Niedenthal, Tadeusz Rolke, Tomasz Tomaszewski, Piotr Wójcik; aktorzy i twórcy teatralni: Ewa Dałkowska Janusz Gajos, Eryk Lubos, Anna Seniuk, Maria Seweryn, Łukasz Simlat, Tadeusz Słobodzianek; pisarze, publicyści, reporterzy, dziennikarze: Barbara Wachowicz, Adam Michnik, Angelika Kuźniak, Małgorzata Rejmer, Tadeusz Sobolewski, Jacek Sieradzki; historycy: prof. Ryszard Żelichowski, prof. Eugeniusz Cezary Król oraz goście specjaliści: prof. Władysław Bartoszewski, prof. Erhard Busek, Jadwiga Kaczorowska (córka prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego), prof. Irena Lipowicz, Anna Świdnicka (córka prezydenta Kazimierza Sabbata), Aneta Kręglińska, Jerzy Owiak.

W archiwum fotograficznym posiadamy duży zbiór zdjęć osób ze świata nauki i kultury, których gościliśmy w Domu Spotkań z Historią.

FILMOTEKA

W 2014 roku Filmoteka organizowała 202 pokazy związane tematycznie z wystawami i innymi wydarzeniami odbywającymi się w DSH, rocznicowe projekcje specjalne oraz pokazy w cyklach filmowych: „**Kino, kawa i Warszawa**”, „**Nakrecona historia, „Kino kresowe**” (opis w części dotyczącej Warszawskiej Inicjatywy Kresowej) oraz „**Spojrzenie Ulissesa – współczesne kino europejskie o migracjach**”, „**Kino Wolność**” oraz „**Narodziny i upadek włoskiego faszyzmu**” (szczegóły cykli znajdują się w części EDUKACJA sprawozdania). Filmoteka organizowała także przegląd twórczości telewizyjnej i filmowej Zygmunta Hübnera organizowany wraz z Instytutem Teatralnym im. Zbigniewa Raszewskiego oraz Fundacją Teatru Myśli Obywatelskiej im. Zygmunta Hübnera w 25. rocznicę śmierci wybitnego aktora, reżysera, pedagoga, pisarza i dyrektora teatrów. Filmoteka włączyła się aktywnie w prace przy projektach festiwalu „Wyłącz system”. Filmoteka koordynuje także działalność edukacyjnego **klubu filmowego „Przez kino do historii”**. Dział prowadzi także regularną rejestrację filmową wybranych spotkań odbywających się w DSH oraz udostępnia nagrane materiały filmowe na swojej stronie oraz w serwisie YouTube.

Filmoteka zajmowała się także przygotowaniem filmowych materiałów archiwalnych towarzyszących następującym ekspozycjom wystawienniczym: *Photo Classeur Adama i Jadwigi Czartoryskich; Zwyczajny 1934; (Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków; John Vachon. Trzy razy Polska; Wojenna Warszawa 1915–1918 pędzlem Hansa Kohlscheina* oraz szereg materiałów z zagranicznych archiwów do wystawy *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty*.

I. Cykle filmowe

1. „**Kino, kawa i Warszawa**” to weekendowy cykl filmowy Domu Spotkań z Historią. Zapraszamy mieszkańców stolicy, by w kameralnej atmosferze, przy filiżance kawy, oglądali filmy o Warszawie lub z Warszawą w tle. Sięgamy do różnych okresów (od filmów przedwojennych do współczesnych) i gatunków – wszystkie je łączy Warszawa, która jest tłem rozgrywanej się akcji. Filmy fabularne poprzedzane są kroniką lub krótkim dokumentem o tematyce warszawianistycznej. W kawiarence jest serwowana kawa (po przystępnych cenach), dział edukacji prowadzi w trakcie projekcji bezpłatne warsztaty edukacyjne (warszawianistyczno-plastyczne), co czyni cykl atrakcyjny dla całych rodzin. Cykl jest realizowany we współpracy z Telewizją Kino Polska oraz Studium Filmowym KADR. W 2014 roku przedstawiliśmy następujące filmy:

- 12 stycznia 2014 – *Przygoda noworoczna* (1963, 72'), reż. Stanisław Wohl
26 stycznia – *Fredek uszczęśliwia świat* (1936, 73'), reż. Zbigniew Zimbiński
2 lutego – *Polska Kronika Filmowa nr 52/1959*, realizacja: Andrzej Munk
Wojna domowa: Zagraniczny gość (odc. 10, 1965, 53'), reż. Jerzy Gruza
16 lutego – *Wprowadzenie w klimat epoki: blok polskich reklam z lat 90.* (10'), *Uprowadzenie Agaty* (1993, 76'), reż. Marek Piwowski
9 marca – *PKF* – filmowa niespodzianka z okazji dnia kobiet (10'), *Poszukiwany, poszukiwana* (1973, 83'), reż. Stanisław Bareja
23 marca – *Literat* (14', 1975), reż. Barbara Sass-Zdort (fragment z filmu *Obrazki z życia*), *Personel* (1975, 66'), reż. Krzysztof Kieślowski
13 kwietnia – *Człowiek z M3* (1968, 92'), reż. Leon Jeannot, *Co to jest Dudek?* (1967, 23'), reż. Jerzy Ziarnik
27 kwietnia – *Jasna 10. Kamienica warszawska* (2012, 12'), produkcja: DSH, *Wspólny pokój* (1960, 92'), reż. Wojciech Jerzy Has
11 maja – *Kontrakt* (1980, 108'), reż. Krzysztof Zanussi, *PKF IAB/1981* (2') – krótka historia ślubów cywilnych w PRL
25 maja – *Sprawa do zatratwienia* (1953, 81'), reż. Jan Rybkowski, *Materiały archiwalne z otwarcia Marszałkowskiej Dzielnicy Mieszkaniowej* (1952, 5')
8 czerwca: *Kłopotliwy gość* (1971, 83'), reż. Jerzy Ziarnik
22 czerwca: *Wstęp do filmu – audycja Stanisława Janickiego* (30', 2012), *Romeo i Julcia* (1933, 71), reż. Jan Nowina-Przybylski
16 września: *Wszyscy do walca* (Węgry, 1939, 97'), reż. Viktor Bánky
28 września: *Don Gabriel* (1966, 92'), reż. Ewa Petelska, Czesław Petelski
12 października: *To ja złodziej* (2000 96'), reż. Jacek Bromski
26 października: *Obrazki z życia* (1975, 79'), reż. Jerzy Domaradzki
16 listopada: *Warszawo, Warszawo* (1980, 17'), reż. Józef Cyrus.; *Jokohama* (1981, 56'), reż. Paweł Kuczyński
30 listopada: *Z Powiśla* (1958, 10') Reż. Kazimierz Karabasz, *Pan Anatol szuka miliona* (1958, 73'), reż. Jan Rybkowski
7 grudnia: *Motylem jestem, czyli romans czterdziestolatka* (1976, 88'), reż. Jerzy Gruza
21 grudnia: *Nie tylko o modzie* (1965, 15'), reż. Maria Kwiatkowska, *Wieczór przedświąteczny* (1966, 73'), reż. Helena Amiradżibi, Jerzy Stefan Stawiński.

2. „Przez kino do historii” – klub filmowy, prowadzony przez **prof. Eugeniusza Cezarego Króla**, historyka, politologa i filmoznawcę z Instytutu Studiów Politycznych PAN. Autor opowiada o wpływie propagandy i cenzury na kinematografię, odnosząc się do rzeczywistych wydarzeń historycznych i zarazem fabuły filmowej. Od września 2012 roku cykl zmienił formułę na klubową, spotkania mają charakter zamkniętych zajęć edukacyjnych (wstęp za okazaniem karty klubowej). Pokazujemy filmy, które odegrały istotną rolę w historii kinematografii i w propagandzie XX wieku, stanowiąc ważne świadectwa historyczne minionej epoki. Dyskutujemy o obrazach powstałych m.in. w Polsce, Związku Radzieckim, III Rzeszy i w faszystowskich Włoszech.

3. „Nakręcona historia! – Filmoteka DSH przedstawia” – weekendowy cykl, w którym prezentujemy materiały filmowe związane z historią Warszawy oraz tematyką prezentowanych przez nas wystaw. Pokazy odbywały się w weekendy, materiały prezentowane były w godzinach pracy DSH (11.00–20.00). W roku 2014 zaprezentowaliśmy następujące filmy i nagrania:

Perskie Ocalenie (2013, 58’), reż. Andrzej Czulda

Muzeum Utracone (2013, 32’), realizacja: Ad Artis Fundacja Sztuki

Zwyczajna Holandia 1934 (1934, 30’), amatorskie materiały archiwalne

Nakręcona Portugalia (19’), amatorskie materiały archiwalne nakręcone w Portugalii od lat trzydziestych po siedemdziesiąte.

Czy wolność potrzebuje reklamy? (2014, 80’, DSH), wywiady filmowe z okazji 25. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 z udziałem: Waldemara Dąbrowskiego, Agnieszki Kreglickiej, Jerzego S. Majewskiego, Jerzego Owsiaaka, Tadeusza Rolke, Jane Stoykova

Studio Kino Wolność (2014, 25’), cykl rozmów z wybitnymi artystami kina o filmach, które w latach 70. i 80. torowały drogę do wolności, ale także o cenzurze, absurdach PRL i wspomnieniach z „pamiętnego roku 1989”.

Warszawa miasto ludzi wolnych (2014, 12’) CKS

„1989” (dok. 2014, 54’), reż. Michał Bielawski

Paderewski człowiek czynu, sukcesu i sławy (dok., 2013, 41’), reż. Wiesław Dąbrowski, produkcja: AVE ARTE, DSH.

Film towarzyszący książce Warszawiacy nie z tej ziemi. Cudzoziemscy mieszkańcy stolicy 1945–1989 (2013, 60’), realizacja: DSH

Witold Lutosławski w oczach przyjaciół i rodziny (2013, 50’), realizacja: DSH

Przełot nad zdobytym miastem (2012, 23’) Andrzej Kałusko, Krzysztof Jaszczyński, Ryszard Mączewski

Początek. Warszawa w pierwszych dniach okupacji (2012, 26’) Andrzej Kałusko, Krzysztof Jaszczyński, Ryszard Mączewski.

3. W cyklu „Polska Szkoła Dokumentu”, zorganizowanym przez Dom Spotkań z Historią oraz Narodowy Instytut Audiowizualny, pokazywaliśmy wybitne polskie filmy dokumentalne. Każdy z wieczorów poświęcony był twórczości innego reżysera. Spotkania prowadził krytyk filmowy Tadeusz Sobolewski, redaktor filmowej serii Polskiej Szkoły Dokumentu wydanej przez Narodowy Instytut Audiowizualny, z której pochodzą prezentowane filmy. W 2014 roku odbyło się jedno spotkanie:

25 marca – pokaz filmów *Takiego pięknego syna urodziłam* (1999, 25’), *Istnienie* (2007, 69’) i rozmowa z reżyserem Marcinem Koszałką.

4. **Przegląd twórczości telewizyjnej i filmowej Zygmunta Hübnera**

4–6 stycznia – **Zygmunt Hübner – inteligent w filmie w PRL, przegląd filmów**, DSH. Wstęp: prof. Eugeniusz Cezary Król

4 stycznia: godz. 14.00: *Westerplatte*, reż. Stanisław Różewicz (1967, 91’); godz. 16.00: *Zbrodniarz, który ukradł zbrodnię*, reż. Janusz Majewski (1969, 94’); 5 stycznia: godz. 14.00: *Akcja Brutus*, reż. Jerzy Passendorfer (1971, 93’) godz. 16.00: *Skazany*, reż. Andrzej Trzos-Rastawiecki (1976, 84’); 6 stycznia: godz. 14.00: *Szpital przemienienia*, reż. Edward Żebrowski (1979, 90’); godz. 16.00: *Rdza*, reż. Roman Załuski (1981, 82’).

11–12 stycznia – **Zygmunt Hübner w Teatrze Telewizji – pokazy spektakli teatralnych oraz panel dyskusyjny**, Instytut Teatralny, ul. Jazdów 1

11 stycznia, godz. 10.00: *Poskromienie złońcy* Williama Szekspira, reż. Zygmunt Hübner (1971, 84’); godz. 11.45: *Nie-boska komedia* Zygmunta Krasieńskiego, reż. Zygmunt Hübner (1981, 118’); godz. 14.00: *Popiół i diament* Jerzego Andrzejewskiego, adaptacja: Agnieszka Andrzejewska, Antoni Libera, reż. Zygmunt Hübner (1974, 119’); godz. 16.15: *Kochanek Harolda Pintera*, reż. Zygmunt Hübner (1971, 50’); godz. 17.30: *Spiskowcy Josepha Conrada*, adaptacja: Zygmunt Hübner i Michał Komar, reż. Zygmunt Hübner (1983/1987, 107’); 12 stycznia, godz. 14.00: *Don Juan*, czyli kamienny gość Moliere’a, adaptacja i reż. Zygmunt Hübner (1974, 86’); godz. 15.45: *Miłość i gniew* Johna Osborne’a, reżyseria: Zygmunt Hübner (1973, 107’); godz. 17.45: *Abelard i Heloiza* Ronalda Duncana, reżyseria: Magda Umer, w rolach głównych: Krystyna Janda i Zygmunt Hübner (1985, 55’).

5. Wakacyjny cykl filmowy „W starym kinie”

- 5, 27 lipca: *Romeo i Julia* (1933, 71'), reż. Jan Nowina-Przybylski
6, 26 lipca: *Jadzia* (1936, 75'), reż. Mieczysław Krawicz
12, 20 lipca: *Fredek uszczęśliwia świat* (1936, 73'), reż. Zbigniew Zimbiński
13, 19 lipca: *Kochaj tylko mnie* (1935, 55'), reż. Marta Flantz
2, 17 sierpnia: *Co mój mąż robi w nocy...* (1934, 70'), reż. Michał Waszyński
3, 22 sierpnia: *Dorożkarz nr 13* (1937, 61'), reż. Marian Czauski
10, 30 sierpnia: *Książątka* (1937, 80'), reż. Konrad Tom, Stanisław Szebero
16 sierpnia: *Cud nad Wisłą* (1921, 46'), reż. Ryszard Bolesławski
24, 31 sierpnia: *Każdemu wolno kochać* (1933, 82'), reż. Mieczysław Krawicz.

6. Przegląd filmowy o Janie Nowaku-Jeziorańskim

- 4 października *Opowieść o wolnej Europie* (1995, 54'), reż. Jolanta Kessler-Chojecka
5 października *Głos nadziei* (2002, 58'), reż. Maciej J. Drygas, *Warszawa Jana Nowaka-Jeziorańskiego* (2004, 52'), reż. Krzysztof Korwin-Piotrowski, *Cold Waves* (2007, 156'), reż. Alexandru Solomon.

7. Inne pokazy filmowe

- 6 lutego – pokaz filmu *Stół bez kantów* (1999, 50'), reż. Piotr Bikont w związku z 25. rocznicą rozpoczęcia obrad Okrągłego Stołu.
- 25 lutego – przedpremierowy pokaz filmu *Kabaret śmierci* (2014, 94'), reż. Andrzej Celiński
- 1 marca – pokaz filmu *Żołnierze wyklęci* (2006, 57'), reż. Wincenty Ronisz w związku z obchodami Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”.
- 15 marca, godz. 14.00–18.00 – pokazy filmowe w ramach weekendowego cyklu wydarzeń „Papusza – pieśń cygańska”: *Cyganka Aza*, reż. Artur Twardyjewicz (1926, 61'); *Ostatni Cygan w Oświęcimiu*, reż. Maria Zmarz-Koczanowicz, Dżamila Ankiewicz (1994, 54'); *Papusza*, reż. Maja Wójcik, Ryszard Wójcik (1974, 32'); *Papusza* (2013, 131'), reż. Joanna Kos-Krauze, Krzysztof Krauze.
- 16 marca, godz. 14.00–18.00: *Cyganka Aza*, reż. Artur Twardyjewicz (1926, 61'); *Cygańskie zaduszki*, reż. Wanda Rolny (1999, 28'); *Zanim opadną liście*, reż. Władysław Ślesicki (1964, 28'); *Diabły, diabły*, reż. Dorota Kędzierzawska (1991, 81').
- 4 kwietnia – pokaz filmu *Citizen King* (dok., 2004), reż. Orlando Bagwell, Noland Walker w ramach spotkania *Martin Luther King – 50 lat temu*.
- 5 kwietnia – pokazy filmów: *Widziałem kata* (2009, 29'), reż. Natasza Lo, *Pan Ksiądz* (2010), reż. Józef Gębski w związku z obchodami Dnia Katyńskiego.
- 18 maja – pokaz filmu *Bitwa o Monte Cassino – szokująca prawda* (dok., 2009, 55'), reż. Fabio Toncelli w 70. rocznicę bitwy o Monte Cassino.
- 4 czerwca, 12.00–15.00 – *Seanse wolności* w ramach festiwalu „Wyłącz system”: *Czy wolność potrzebuje reklamy?* (2014, realizacja: DSH); godz. 15.00 i 18.00: *Rok 1989* (2014, 54'), reż. Michał Bielawski.
- 13 czerwca – pokaz filmu *Rewers* (2009, 96'), reż. Borys Lankosz.
- 24 czerwca: pokaz filmu *Tatarskie tęsknoty* (dok., 54', 2012), reż. Krystyna Krauze, Petra Lekom i spotkanie z reżyserką Krystyną Krauze.
- 12 września: *Premierzy. Tadeusz Mazowiecki* (dok., 2011, 45'), reż. Beata Biel - pokaz filmu z okazji 25. rocznicy powołania pierwszego niekomunistycznego rządu w powojennej Polsce.
- 31 października 2014: spotkanie z reżyserem Martinem Smithem oraz pokaz filmu dokumentalnego *A Different World 1919–1943*.
- 6–9, 10–11 listopada 2014: *Apokalipsa: pierwsza wojna światowa* (Francja, 2015), reż. Isabelle Clarke i Daniel Costelle – cykl pokazów francuskiego serialu dokumentalnego, towarzyszą-

cych wystawie *Wielka Wojna na Wschodzie. Od Bałtyku po Karpaty* 6.11 (czw.), 18.00, odc. 1–2 (*Furia, Strach*); 7.11 (pt.), 18.00, odc. 3–4 (*Piekło, Wściekłość*); 8.11 (sob.), 18.00, odc. 5 (*Wybawienie*); 9.11 (niedz.), 13.00–17.00, odc. 1–5 (*Furia, Strach, Piekło, Wściekłość, Wybawienie*); 11.11 (wt.), 13.00–17.00, odc. 1–5 (*Furia, Strach, Piekło, Wściekłość, Wybawienie*).

- 8 listopada: pokaz filmu *Moja ulica* (dok., 2013, 81'), reż. Marcin Latało w ramach konferencji „Collective vs Collected Memories 1989–1991 from an Oral History Perspective” organizowanej przez Europejską Sieć Pamięci i Solidarności.
- 14 listopada – premiera filmu *Dotknięcie anioła*, reż. Marek Tomasz Pawłowski.
- 14 grudnia – pokaz filmu *Boże Narodzenie* (fab., 2005, 111'), reż. Christian Carion towarzyszący wystawie *Wielka Wojna na Wschodzie. Od Bałtyku po Karpaty*.

EDUKACJA

Zajęcia edukacyjne prowadzone są w ścisłym powiązaniu z bieżącą działalnością DSH, a ich tematyka związana jest z aktualnie prezentowanymi wystawami, publikacjami DSH oraz rocznicowymi wydarzeniami specjalnymi. Zajęcia prowadzone są przy użyciu nowoczesnych środków audio-wizualnych. Uczestnicy pracują ze źródłami: analizują materiały ikonograficzne, słuchają relacji świadków, oglądają filmy fabularne i dokumentalne.

Proponujemy różne formy zajęć: warsztaty, spotkania filmowe, zwiedzanie wystaw, spotkania ze świadkami historii, gry miejskie, spacer z przewodnikiem. Oferta ma charakter interdyscyplinarny – poszerza i uzupełnia program nauczania przedmiotów humanistycznych: historii, historii i społeczeństwa, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego i wiedzy o kulturze. Prowadzimy zajęcia dla wszystkich grup wiekowych: uczniów szkół podstawowych, gimnazjów, szkół średnich, studentów, grup międzynarodowych, dorosłych, a także osób z niepełnosprawnością intelektualną i wzrokową oraz z autyzmem. Ponadto organizujemy konferencje i seminaria metodyczne dla nauczycieli i animatorów kultury.

Zajęcia prowadzimy w nowoczesnym, otwartym w 2011 roku, centrum edukacji — *Laboratorium historii XX wieku*. Laboratorium składa się z trzech pracowni: sali seminaryjno-warsztatowej, pracowni do wszechstronnej edukacji dzieci w wieku wczesnoszkolnym oraz sali komputerowej z dostępem do zbiorów Archiwum Historii Mówionej oraz USC Shoah Foundation Institute for Visual History and Education. Duże zainteresowanie odwiedzających wzbudza pracownia dla dzieci, która została ulokowana w podziemnym skarbcu bankowym (budynek, w którym aktualnie znajduje się DSH wzniesiono w latach 30. XX wieku na potrzeby Banku Cukrownictwa z Poznania).

I. CYKLE MULTIMEDIALNYCH WARSZTATÓW EDUKACYJNYCH

1. Oblicza totalitaryzmu

W 2014 roku kontynuowaliśmy cykl warsztatowy *Oblicza totalitaryzmu*, który zapoczątkowany został w związku z pokazywaną w DSH wystawą pod tym samym tytułem. W trakcie warsztatów korzystamy z bogatego zestawu materiałów źródłowych: relacji świadków, dokumentów oraz źródeł ikonograficznych: fotografii, materiałów propagandowych, a także fragmentów kronik i filmów archiwalnych. Cykl obejmuje następujące tematy warsztatów:

- *Totalitaryzm – geneza i mechanizmy działania*
- *Propaganda i karykatura w służbie totalitaryzmu*
- *Ludzie i wojna: początek drugiej wojny światowej w relacjach świadków*
- *Życie codzienne w okupowanej Warszawie*
- *Życie codzienne w getcie warszawskim*
- *Doświadczenia Żydów ukrywających się po aryjskiej stronie*
- *Powstanie w getcie warszawskim*
- *Więźniowie obozów koncentracyjnych – relacje ocalałych z Mauthausen*
- *Kobiety w systemach totalitarnych.*

2. Pamiętanie Peerelu

Cykl warsztatów stanowiących część projektu historii mówionej: *Pamiętanie Peerelu. Opowieści o wspólnych i indywidualnych sposobach na system: 1956–1989* prowadzonego przez pisarkę i dziennikarkę Ankę Grupińską. Celem projektu jest przybliżenie uczniom historii Peerelu przez indywidualne doświadczenia uczestników wydarzeń. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi – uczniowie zapoznają się z relacjami świadków, zdjęciami, filmami i dokumentami. W ramach programu nauczyciele otrzymują bezpłatne notesy edukacyjne. Notesy składają się z fragmentów wywiadów opatrzonych komentarzem. Zawierają także „Pomocnik dla nauczyciela i ucznia”, obejmujący kalendarium wydarzeń, krótkie biogramy bohaterów opowieści, słowniczek pojęć oraz gotowe scenariusze lekcji. Tematy warsztatów:

- *Solidarność – historia i etos*
- *Marcowe rozstania '68*
- *Grudzień '81*
- *Czerwiec '89 – koniec systemu*
- *Życie codzienne w Peerelu*
- *Drukarze – drugi obieg*
- *Kościół w Polsce Ludowej – ile czołgów ma papież?*
- *Komitet Obrony Robotników – Karta 77.*

3. Filmowy PRL

Uzupełnieniem warsztatów „Pamiętanie Peerelu” jest cykl filmowy adresowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W ramach spotkania odbywa się projekcja kronik filmowych z epoki oraz wprowadzenie w realia historyczne. Po projekcji zapraszamy młodzież do dyskusji. Cykl obejmuje dziesięć filmów w kolejności dekad, o których opowiadają:

- *Popiół i diament* (1958, 97'), reż. Andrzej Wajda
- *Matka Królów* (1982, 127'), reż. Janusz Zaorski
- *Zezowate szczęście* (1960, 107'), reż. Andrzej Munk
- *Zagubione uczucia* (1957, 75'), reż. Jerzy Zarzycki
- *Dreszcze* (1981, 102'), reż. Wojciech Marczewski
- *Człowiek z marmuru* (1976, 153'), reż. Andrzej Wajda
- *Wodzirej* (1977, 104'), reż. Feliks Falk
- *Człowiek z żelaza* (1981, 147'), reż. Andrzej Wajda.

4. Współczesne polskie kino historyczne

Odrębny cykl warsztatów filmowych dotyczy współczesnego kina historycznego. W ramach spotkania: prezentacja wprowadzająca w realia historyczne danej dekady, pokaz filmu oraz dyskusja.

- *1920 – bitwa warszawska* (2011, 111'), reż. Jerzy Hoffman
- *Oblawa* (2012, 96'), reż. Marcin Krzysztalowicz
- *Rewers* (2009, 99'), reż. Borys Lankosz
- *Mała Moskwa* (2008, 119'), reż. Waldemar Krzystek
- *Róża* (2011, 98'), reż. Wojciech Smarzowski
- *Różyczka* (2010, 115'), reż. Jan Kidawa-Błoński
- *Czarny czwartek* (2011, 105'), reż. Antoni Krauze.

5. Warsztaty towarzyszące aktualnym wystawom prezentowanym w DSH:

Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla

- *W co się bawił pradziadek? – o dawnych zabawach, grach i zabawkach* (szkoły podstawowe)
- *Życie codzienne w okresie międzywojennym* (szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne)

Portugalia w XX wieku w 40. rocznicę Rewolucji Goździków

- *Rewolucja – katalizator zmian* (gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne)

John Vachon. Trzy razy Polska

- *To nie było tak!* (szkoły podstawowe)

- *Po wojnie* (szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne).

Wojenna Warszawa 1915-1918 pędzłem Hansa Kohlscheina

- *Ludność cywilna w czasie I wojny światowej* (gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne)
- *Jak prapradziadek poszedł na wojnę – życie codzienne na froncie I wojny światowej* (szkoły podstawowa)

Wielka Wojna na Wschodzie. Od Bałtyku po Karpaty 1914-1918

- *Historia z pocztówki* (szkoły podstawowe)
- *Upadek imperiów i narodziny nowych państw* (gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne)
- *Wynalazki techniczne i ich rola w I wojnie* (gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne)

Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie / Głosowanie

- *To nie było tak!* (szkoły podstawowe, gimnazja i licea)

6. Zajęcia plastyczno-historyczne

Stałym zainteresowaniem cieszy się cykl zajęć przeznaczony dla uczniów szkół podstawowych:

- ***W co się bawił pradziadek?*** – o dawnych zabawach, grach i zabawkach.
- ***Moda w czasach prababci i pradziadka*** – w czasie zajęć dzieci poznają życie codzienne, rozrywki oraz modę z okresu dwudziestolecia międzywojennego.
- ***Symbole w Warszawie.*** Żółty znak z czerwoną literą M, czarna wstążka na fladze... W czasie warsztatów poznajemy, malujemy, wyklejamy i umieszczamy na makiecie miasta różne symbole.
- ***Wysportowana Warszawa.*** Uczniowie dowiadują się, dlaczego sto lat temu jazda na rowerze była czymś wyjątkowym i kto wówczas pływał po Wiśle.
- ***Papusza – dziewczyna z lasu.*** Podczas warsztatów dzieci dowiadują się, czym były tabory cygańskie, jak się mieszkało w lesie i jaką cenę zapłaciła pierwsza cygańska poetka za zdradzenie tajemnicy swego klanu. Dzieci poznają wiersze Papuszy i robią do nich ilustracje.
- ***Od Białoleki po Ursynów.*** Dlaczego osioł żyjący w Lasku Bielańskim ma na imię Franciszek? Gdzie na Bemowie startują szybowce? Skąd się wzięły fińskie domki w Śródmieściu? Dlaczego kamienice na Pradze nazywane są studniami? Zajęcia o tym, że Warszawa to nie tylko Zamek Królewski i Pałac Kultury.
- ***Bajka czeczeńska, wietnamska, litewska, rosyjska, cygańska... Niepotrzebne skreślić.*** Teatrzyk cieni, podczas którego uczestnicy dowiadują się ciekawych rzeczy o dzieciach z innych krajów; one też lubią bajki.
- ***To nie było tak.*** Dlaczego dwie osoby, które widziały to samo zdarzenie, pamiętają coś zupełnie innego? Jak to możliwe, że nie wystarczy mieć dobry wzrok, by wyraźnie widzieć? Zajęcia o tym, jak oczy i pamięć płatają nam figla.
- ***Babciu, masz dziurawe dżinsy!*** – studio fotograficzne, w którym dzieci wcielają się w idoli z dzieciństwa swoich pradziadków, dziadków i rodziców. Podczas zajęć powstaje galeria zdjęć, będąca ilustracją tego, jak zmieniał się wygląd Polaków na przestrzeni XX wieku.
- ***Spotkanie z królem Maciusiem I*** – teatrzyk kukielkowy.
- ***Gdybym był Kajtusiem Czarodziejem...*** – siła dziecięcej wyobraźni.
- ***Czuję, rozumiem, reaguję*** – o umiejętności współodczuwania.

7. PRL dla początkujących

Z okazji 25 rocznicy odzyskania wolności przygotowaliśmy cykl zajęć przybliżających dzieciom realia epoki, w których żyli ich rodzice i dziadkowie:

- *Memory z Petrelem*
- *Jacek i Agatka – czyli co oglądał mój dziadek*
- *Jak mieszkał mój dziadek.*

8. Portrety Sprawiedliwych

Co powoduje, że jedni stają się oprawcami a inni zostają bohaterami? Czy bohaterowie należą do kategorii świętych, czy też są zwykłymi śmiertelnikami? Poprzez odwołanie się do indywidualnych doświadczeń, rozbudzanie wyobraźni i wzbudzanie empatii młodzież uczy się, jak ważna jest umiejętność samodzielnego myślenia i reagowania w porę, kiedy jeszcze nie jest za późno. Studiując losy Sprawiedliwych, młodzi ludzie mają szansę przekonać się, iż każdy z nas w obliczu niesprawiedliwości może podjąć suwerenną decyzję. Cykl warsztatów prezentuje wybrane sylwetki osób, które stawiały opór systemom totalitarnym w XX i XXI wieku. W trakcie warsztatów korzystamy ze strony internetowej poświęconej sylwetkom naszych bohaterów www.wefor.eu. Tematy warsztatów:

- *Tadeusz Mazowiecki*
- *Marek Edelman – walczyć w słusznej sprawie*
- *Magdalena Grodzka-Gużkowska*
- *Antonia Locatelli*
- *Anna Politkowska*
- *Jan Karcki*
- *Jan Nowak Jeziorański – rozmowy o patriotyzmie*
- *Władysław Anders*
- *Jan Zieja.*

9. Warszawa w XX wieku

Warsztaty poświęcone wybranym zagadnieniom dwudziestowiecznej historii Warszawy. Wykorzystujemy unikatowe materiały ikonograficzne, dźwiękowe oraz filmowe. O historii miasta opowiadają nagrania przez Archiwum Historii Mówionej mieszkańcy Warszawy pamiętający stolicę z czasów przedwojennych, okresu okupacji i czasów powojennych:

- *Warszawa na przełomie XIX i XX wieku w starej fotografii*
- *Międzywojenna Warszawa – tydzień kultur i religii*
- *Dzielnica, której nie ma – żydowska dzielnica dawniej i dziś*
- *Życie codzienne w okupowanej Warszawie*
- *Odbudowa Warszawy. Plany i rzeczywistość.*

10. Warsztaty tematyczne związane z wydarzeniami i uroczystościami obchodzonymi w szkołach przygotowywane na wniosek nauczycieli.

W ramach projektu realizowanego przez Szkołę Podstawową Przymierza Rodzin w Warszawie zorganizowaliśmy cykl warsztatów „Za każdy kamień twój...”, przygotowujący uczniów do obchodów 80. rocznicy Powstania Warszawskiego. W ramach cyklu odbyło się 16 warsztatów tematycznych dla klas IV, V i VI.

- 7 czerwca wzięliśmy udział w święcie Gimnazjum nr 44 im. Generała Chrzanowskiego. W czasie obchodów prezentowaliśmy naszą wystawę Karol Beyer – pierwsze fotografie Krakowskiego Przedmieścia oraz na specjalnie przygotowanym stoisku prowadziliśmy dla uczniów quiz historyczny z nagrodami.
- 4 października DSH w ramach pikniku historycznego organizowanego na Żoliborzu przez Liceum im. J. Kilińskiego zorganizowaliśmy warsztaty plastyczno-historyczne oraz warsztaty o I wojnie światowej.
- 17 listopada warsztaty dotyczące metodologii wywiadu biograficznego i historii mówionej dla I LO na Żoliborzu.
- 3 listopada zorganizowaliśmy warsztaty do filmów: *Wszystko co kocham* i *Rewers* dla uczniów z Zespołu Szkół Technicznych z Suwałk.

11. Gra „Segment”

Gra popularyzująca wiedzę o najnowszej historii Polski, w tym historii PRL-u i „Solidarności”. Przygotowana została przez gdańską Fundację „Centrum Solidarności” przy udziale DSH (w opracowaniu warszawskiej wersji scenariusza) i zainstalowana przez nas w Parku Kazimierzowskim, stając się elementem oferty edukacyjnej Domu Spotkań z Historią, a także propozycją edukacyjnej rozrywki dla

mieszkańców stolicy. Wszyscy warszawiacy mają możliwość zagrania, a grupy zorganizowane mogą korzystać z pomocy naszego edukatora.

a. Wędrówki po niewidocznej Warszawie

W naszej ofercie edukacyjnej oprócz zajęć dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci autystycznych, dzieci i młodzieży z grup marginalizowanych społecznie znajdują się również zajęcia adresowane do osób niepełnosprawnych wzrokowo. Innowacyjność projektu polega na wykorzystaniu w pracy z niewidomymi relacji świadków z AHM (nagrania dźwiękowe), komunikowaniu się z niewidomymi za pomocą zmysłu dotyku (makiety i mapy), zapachu i smaku. W ramach projektu przygotowaliśmy specjalny zestaw pomocy dydaktycznych w postaci makiet, replik przedmiotów codziennego użytku z epoki. Patronat honorowy nad projektem objął Krzysztof Zanussi.

b. Ścieżki mniejszości

Ścieżki mniejszości to projekt edukacyjny DSH realizowany przez młodzież z warszawskich szkół ponadpodstawowych. W pierwszym etapie projektu uczniowie badali historię i kulturę mniejszości Warszawy. Rezultatem ich pracy są tematyczne trasy spacerowe związane z pamiątkami po mniejszościach zamieszkujących niegdyś stolicę. Uczniowie przygotowali kilka tras: ścieżkę niemiecką, rosyjską, ormiańską, tatarską, żydowską (po terenie byłego getta, po żydowskiej Pradze, po cmentarzu żydowskim, szlakiem Pamięci Ofiar i Męczeństwa oraz spacer śladami Janusza Korczaka).

II. ZAJĘCIA DLA STUDENTÓW

W roku akademickiego 2013/2014 prowadziliśmy dwa seminaria dla studentów:

1. Scena filmowa i muzyczna w PRL-u (1945–1989) – konwersatorium 2013/2014

Polska scena muzyczna po 1945 roku to przykład, że polityczna cenzura i odcięcie od kultury zachodniej nie musi oznaczać twórczej stagnacji. Jazz, big bit, punk, rock, ale również twórczość kabaretowa, muzyka autorska (bardowie), działalność dziennikarzy muzycznych, stacji radiowych czy klubów studenckich są tematem analiz, interpretacji i dyskusji. Zajęcia prowadzi dr Sylwia Siedlecka z Instytutu Sławistyki Południowej i Zachodniej UW. W roku 2014 odbyły się następujące spotkania poświęcone wybranym zagadnieniom dotyczącym polskiej sceny filmowej i muzycznej w PRL-u:

- 24 stycznia, *Polska scena kabaretowa w latach 1954–1989*.
- 21 lutego, *Estrada, kariera, ekonomia kultury w PRL-u: lata 70*.
- 7 marca, *Lata 60 – big bit* oraz premiera książki *Big bit* autorstwa Marka Karewicza i Marcina Jacobsona. Gościem spotkania był Marcin Jacobson.
- 21 marca, *Wywiad – warsztaty metodologiczne przygotowujące do pracy rocznej. Piosenki ze słowami: Jacka Kaczmarskiego, Jana Krzysztofa Kelusa i innych*.
- 4 kwietnia, *Intuicjoniści. Awangarda muzyczna lat 70*. Gościem spotkania był Łukasz Strzelczyk.
- 25 kwietnia, *Jak czytać Polskę z pomocą disco-polo?*
- 16 maja, *Lata 80. – punk rock*. Gościem spotkania był Krzysztof „Zygzak” Chojnacki.
- 30 maja, *Post scriptum: lata 90 – Yass*. Gościem spotkania był Filip Dzierżawski.

2. Europejski konflikt pamięci i problematyka historyczna w stosunkach polsko-niemieckich – konwersatorium w roku akademickim 2013/2014

Konwersatorium organizowane w ramach Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego prezentuje współczesne spory związane z pamięcią historyczną, zarówno w kontekście polskim, jak i ogólnoeuropejskim, ukazuje znaczenie debat publicznych, pozwala też zrozumieć rolę tematyki historycznej w stosunkach międzynarodowych i dialogu społeczeństw. Zajęcia prowadzi dr Kazimierz Wóycicki.

3. Poland and Central Europe – Contemporary Approach – wykład dla studentów w roku akademickim 2014/2015

Wykład poświęcony procesom integracji europejskiej i dzisiejszym wobec nich zagrożeniom z punktu widzenia Polski i Europy Centralnej. Wykład organizowany przez Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego dla zagranicznych studentów. Zajęcia prowadzi dr Kazimierz Wóycicki.

4. „Kino Wolność – rewolucje ‘89: między dokumentem a metaforą”

Cykl spotkań filmowych dotyczący doświadczeń komunizmu i przełomu ‘89 roku w kinematografii środkowo-europejskiej. W trakcie spotkań przyglądamy się temu, jak twórcy z krajów byłego bloku socjalistycznego dokonują reinterpretacji własnego dziedzictwa drugiej połowy XX wieku, w jaki sposób kino bierze udział w debacie publicznej i jaki ma wpływ na kształtowanie się świadomości historycznej, a także czym różni się narracja o doświadczeniach komunizmu w sześciu wybranych krajach. Partnerem projektu jest Instytut Sławistyki Zachodniej i Południowej UW, który sprawuje merytoryczną opiekę nad całym projektem. Projekt został współfinansowany przez Państwowy Instytut Sztuki Filmowej. W 2014 roku zorganizowaliśmy następujące spotkania:

- 22 maja, premierowy pokaz słoweńskiego filmu *Czefurzy raus!* (Słowenia, 2013, 100’) oraz spotkanie z reżyserem Goranem Vojnoviciem.
- 7 czerwca, pokaz filmu dokumentalnego *1989* (Polska, 2014, 54’) oraz spotkanie z reżyserem Michałem Bielawskim.
- 21 września, pokaz filmu *Sztuka znikania*, reż. Bartek Konopka (Polska, 2012, 52’) oraz spotkanie z reżyserem Bartkiem Konopką.
- 17 października pokaz filmu *Oddychaj*, reż. Juri Žirow (Bułgaria, 1988, 43’) – spotkanie z Borianą Semerdżijewą, dziennikarką, działaczką bułgarskiej partii Ekogłasnost.
- 28 listopada pokaz filmu *Śmierć człowieka na Bałkanach*, reż. Miroslav Momčilović (Serbia, 2012, 80’) oraz spotkanie z dr Magdaleną Bogusławską serbistką i kulturoznawczynią z Instytutu Sławistyki Zachodniej i Południowej UW.
- 12 grudnia pokaz filmu *Osadne*, reż. Marko Škop (Słowacja, 2009, 65’) oraz spotkanie z dr Anną Kobylańską – słowacystką z Instytutu Sławistyki Zachodniej i Południowej UW.

5. Wykład prof. Margaret MacMillan, 5 czerwca

Wraz z Oxbridge Society of Poland zorganizowaliśmy spotkanie z prof. Margaret MacMillan – dziekanem St Antony’s College w Oxfordzie. Rozmowę pod tytułem *Wojna, która skończyła pokój – jak Europa pamięta I wojnę światową* poprowadził Krzysztof Bobiński. Rozmowa była tłumaczona symultanicznie z języka angielskiego.

6. Pokaz filmu *The Struggles for Poland: A Different World 1919–1943* i rozmowa z reżyserem Martinem Smithem, 31 października

Pokaz filmu i spotkanie z reżyserem Martinem Smithem, twórcą serii filmów „The Struggles for Poland” (Walka o Polskę) prezentującej XX-wieczną historię Polski od odzyskania niepodległości, poprzez międzywojnie, okres wojny i czasy komunizmu. Spotkanie było tłumaczone symultanicznie. Rozmowę prowadził dr Łukasz Jasina.

III. SPOTKANIA SPECJALNE

1. Akcja „Zima w mieście”

W dniach 18–28 lutego prowadziliśmy warsztaty historyczne-plastyczne dla grup dzieci uczestniczących w akcji „Zima w mieście”. Przeprowadziliśmy 57 warsztatów, w których uczestniczyło ponad 1000 uczniów. W tym roku zaproponowaliśmy następujące warsztaty:

- **Babciu, masz dziurawe dżinsy!** – studio fotograficzne, w którym dzieci wcielają się w idoli z dzieciństwa swoich pradziadków, dziadków i rodziców. Podczas zajęć powstała galeria zdjęć, będąca ilustracją tego, jak zmieniał się wygląd Polaków na przestrzeni XX wieku.
- **Od Białoleki po Ursynów** – dlaczego osioł żyjący w Lasku Bielańskim ma na imię Franciszek? Gdzie na Bemowie startują szybowce? Skąd się wzięły fińskie domki w Śródmieściu? Dlaczego kamienice na Pradze nazywane są studniami? Zajęcia o tym, że Warszawa to nie tylko Zamek Królewski i Pałac Kultury.
- **To nie było tak!** – dlaczego dwie osoby, które widziały to samo zdarzenie, pamiętają coś zupełnie innego? Jak to możliwe, że nie wystarczy mieć dobry wzrok, by wyraźnie widzieć? Zajęcia o tym, jak oczy i pamięć płatają nam figle.

- **Wysportowana Warszawa** – jak to możliwe, że sto lat temu jazda na rowerze mogła być czymś niezwykłym, a kupno samochodu było większym osiągnięciem, niż dziś posiadanie samolotu? Podczas zajęć najmłodszy poznają wygląd pierwszych rowerów i samochodów. Z pomocą interaktywnej mapy dzieci podążają tropem warszawskich cyklistów, automobilistów, wioślarzy oraz piłkarzy odkrywając nieznaną świat przedwojennych sportsmenów.

2. Lato w mieście

W dniach 1–11 lipca prowadziliśmy warsztaty historyczne-plastyczne dla grup dzieci uczestniczących w akcji „Lato w mieście”. Przeprowadziliśmy w 43 warsztatach, w których uczestniczyło 735 uczniów. W tym roku zaproponowaliśmy następujące warsztaty:

- **Jacek i Agatka, czyli dobranocki dziadków** – warsztaty o dobranockach z czasów rodziców i dziadków. Dzieci poznają najsłynniejszych bohaterów bajek z czasów PRL: Jacka i Agatkę, Gąskę Balbinę, Baltazara Gąbkę i wielu innych. Dowiadują się o różnych technikach animacji: animacji kukielkowej, poklatkowej, plastelinowej. Na koniec dzieci tworzą własną bajkę w wybranej przez siebie technice.
- **W co się bawił pradziadek?** – dzieci same oceniają, czy zabawy z początku ubiegłego wieku bardzo się różniły od dzisiejszych. Czy były ciekawsze? A może w niektóre nadal się bawią? Jak i dlaczego zabawy się zmieniają? Dzieci miały także okazję obejrzeć i pobawić się zabawkami z czasów dzieciństwa dziadków.
- **To nie było tak!** – dlaczego dwie osoby, które widziały to samo zdarzenie, pamiętają coś zupełnie innego? Jak to możliwe, że nie wystarczy mieć dobry wzrok, by wyraźnie widzieć? Zajęcia o tym, jak oczy i pamięć platają nam figle.
- **Wysportowana Warszawa** – jak to możliwe, że sto lat temu jazda na rowerze mogła być czymś niezwykłym, a kupno samochodu było większym osiągnięciem, niż dziś posiadanie samolotu? Podczas zajęć najmłodszy poznają wygląd pierwszych rowerów i samochodów. Z pomocą interaktywnej mapy dzieci podążają tropem warszawskich cyklistów, automobilistów, wioślarzy oraz piłkarzy odkrywając nieznaną świat przedwojennych sportsmenów.

3. Warsztaty rodzinne „Kino, kawa i Warszawa”

W 2014 roku kontynuowaliśmy cykl warsztatów rodzinnych dla dzieci i ich opiekunów. Spotkania odbywały się dwa razy w miesiącu (w niedzielę o godzinie 16.00). Temat zajęć jest skorelowany z pokazywanym w tym samym czasie filmem z cyklu „Kino, kawa i Warszawa”. W warsztatach uczestniczą dzieci w wieku 4–12 lat. W 2014 zorganizowaliśmy dwie edycje cyklu, łącznie 14 spotkań.

Tematy warsztatów: *Z rodzinnego albumu fotografii, W atelier pana fotografa; Od Białoleki po Ursynów; Moda w czasach prababci i pradziadka; Warszawskie kamienice i ich mieszkańcy; W co się bawił mój dziadek; Dzieci do parlamentu; PRL dla początkujących.*

Warsztaty odbywały się: 9 marca, 23 marca, 13 kwietnia, 27 kwietnia, 11 maja, 25 maja, 8 czerwca, 22 czerwca, 12 października, 30 października, 16 listopada, 30 listopada, 7 grudnia, 21 grudnia.

4. Festiwal Wyłącz System, vol. 6

W ramach festiwalu „Wyłącz System” zorganizowaliśmy na skwerze im. ks. Twardowskiego kącik dla dzieci pod hasłem „Na skrzydłach wolności”. Podczas warsztatów dzieci wykonywały *Skrzydła dla wolności*, ozdabiały je m.in. ikonicznymi zdjęciami przedstawiającymi wydarzenia 89’ – pod hasłem „Wolność dodaje skrzydeł”. Dla starszych dzieci przygotowaliśmy grę „Memory”. Zabawa polegała na odnajdywaniu wśród odwróconych zdjęć dotyczących PRL dwóch takich samych. Zdjęcia przedstawiały m. in. postaci historyczne (Lech Wałęsa, Tadeusz Mazowiecki, Anna Walentynowicz), miejsca historyczne (Brama nr 2 Stoczni Gdańskiej, Pałac Kultury); wydarzenia (pochód 1-majowy, pielgrzymka JPII); symbole (orzeł bez korony; orzeł w koronie, znak „Solidarności”, długopis Wałęsy, postulaty sierpniowe); przedmioty (magnetofon Grundig, lista „Trójki”, relaksy, kartki, wyrób czekoladopodobny, pralka „Frania”, „Pewex”, trabant, saturatory). Dla młodszych dzieci przygotowaliśmy także stanowisko: „Moja sąsiadka jest superbohaterem” – dzieci wykonywały na nim medale (metodą zdrapywania) dla tych, dzięki którym są wolne, szczęśliwe, mogą się bawić. Dla mamy, cioci, która w niedzielę przynosi placki z jabłkami, pani z przedszkola, która przytula, jak się ma siniaka, dziadka,

kolegi, który pożyczca zabawki. Medale miały być podziękowaniem dla tych osób za zwykle niezwykle rzeczy, które robią każdego dnia.

5. Otwarcie Ogrodu Sprawiedliwych – 5 czerwca 2014

5 czerwca 2014 na warszawskiej Woli został otwarty pierwszy w Polsce Ogród Sprawiedliwych, w którym honorowani są ludzie, który ryzykowali własnym życiem, aby ocalić życie innych oraz ci, którzy występowali w obronie ludzkiej godności w okresie totalitaryzmu nazistowskiego i komunistycznego, w czasie ludobójstw i masowych mordów oraz wszystkich zbrodni przeciwko ludzkości popełnionych w XX i XXI wieku.

Działania dotyczące uhonorowania Sprawiedliwych rozpoczęły się już w roku 2012. 6 marca 2013 obchodziliśmy po raz pierwszy Europejski Dzień Pamięci o Sprawiedliwych ustanowiony decyzją Parlamentu Europejskiego z 10 maja 2012 roku. Inicjatorem ustanowienia tego święta jest działający we Włoszech **Komitet Światowy Las Sprawiedliwych** (GARIWO, www.gariwo.net), współpracujący od lat z Domem Spotkań z Historią. 6 marca 2013 w DSH został powołany **Komitet Honorowy Obchodów Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych**, na czele którego stanął **premier Tadeusz Mazowiecki**. Podczas drugiego posiedzenia komitetu, 17 lutego 2014 roku, pod przewodnictwem nowego przewodniczącego Zbigniewy Gluzy, Prezesa Ośrodka KARTA, przyjęto propozycję zgłoszoną przez Panią burmistrz dzielnicy Wola o lokalizacji Ogrodu Sprawiedliwych na terenie dzielnicy Wola. Podjęto również decyzje, iż charakter ogrodu będzie nawiązywał do istniejącego w Mediolanie Światowego Ogrodu Sprawiedliwych. W wyniku głosowania wybrano sześciu Sprawiedliwych, uhonorowanych w powstającym ogrodzie. Ponadto Komitet Honorowy Obchodów Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych zmienił nazwę na Komitet Ogrodu Sprawiedliwych w Warszawie.

6 marca 2014 roku na konferencji prasowej w DSH prezydent miasta Hanna-Gronkiewicz-Waltz podała datę otwarcia ogrodu oraz nazwiska osób, które zostaną w nim uhonorowane. W konferencji udział wzięli: Piotr Jakubowski, dyrektor DSH; Zbigniew Gluza, Prezes Ośrodka KARTA, przewodniczący komitetu; Annalia Guglielmi, przedstawicielka Fundacji Światowy Las Sprawiedliwych (GARIWO); Tomasz Thun-Janowski, Dyrektor Biura Kultury m.st. Warszawy; Urszula Kierzkowska, Burmistrz Dzielnicy Wola m.st. Warszawy oraz inni przedstawiciele Komitetu.

Tego samego dnia w Domu Spotkań z Historią w ramach obchodów Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych odbyły się warsztaty edukacyjne dla dzieci i młodzieży oraz warsztaty metodyczne dla nauczycieli prezentujące wybrane sylwetki Sprawiedliwych. Uczestnicy warsztatów otrzymali pakiety edukacyjne przygotowane w ramach współpracy z włoską Fundacją GARIWO. Wieczorem w audytorium Muzeum Historii Żydów Polskich odbył się koncert Gaby Kulki.

5 czerwca 2014 roku w ramach obchodów Święta Wolności, na skwerze gen. Jana Jura-Gorzechowskiego uroczystie zainaugurowaliśmy pierwszy w Polsce Ogród Sprawiedliwych. Jego otwarcie poprzedziła akcja społeczna skierowana do mieszkańców dzielnicy oraz okolicznych szkół. Akcją informacyjną prowadził również urząd dzielnicy Wola, który jest współorganizatorem Ogrodu. W inauguracji udział wzięli: Włodzimierz Paszyński, zastępca Prezydenta m.st. Warszawy; Andrea Luca Lepowe, pierwszy Radca Ambasady Republiki Włoskiej w Polsce; Gabriele Nissim, prezes Komitetu Światowy Las Sprawiedliwych (GARIWO) oraz Zbigniew Gluza, Urszula Kierzkowska i Piotr Jakubowski oraz inni przedstawiciele komitetu: Lena Kolarska-Bobińska, Maja Komorowska, Wacław Oszajca, Andrzej Rottermund, Paula Sawicka, Anna Stupnicka-Bando, Tomasz Thun-Janowski, Ewa Wierzyńska. Z zagranicy przybyli na uroczystość: Marc-Henri Fermont, kuzyn Mosze Bejskiego, który był współzałożycielem Ogrodu Sprawiedliwych w Jerozolimie, przedstawicielka Fundacji im. R. Wallenberga z Nowego Yorku, przedstawiciele GARIWO z Pragi i Mediolanu.

Odświeżenie symbolicznych kamieni dokonali rodzina i przyjaciele Sprawiedliwych: **Antonia Locatelli** – Andreina Locatelli (siostra Antonii Locatelli), Antonio Carminati (dyrektor Centrum Studiów Valle Imagna), Valentina Zuccala (przedstawicielka gminy Fuipiano Valle Imagna); **Marek Edelman** – Aleksander Edelman (syn); **Magdalena Grodzka-Gużkowska** – Artur Matys; **Jan Karski** – Ewa Wierzyńska (inicjatorka czteroletniego programu „Jan Karski. Niedokończona misja” oraz Roku Karskiego); **Tadeusz Mazowiecki** – Michał Mazowiecki (syn); **Anna Politowska** – Maja Komorowska. Wieczorem, we współpracy z MHŻ, zorganizowaliśmy debatę o fenomenie Sprawiedliwych z udziałem Gabriele Nissima, Marca Henrie Fermonta oraz Marii Wiernikowskiej. Spotkanie poprowadził Tomasz Jastrun.

6. **Primo – spektakl teatralny, 29 stycznia**

Z okazji Dnia Pamięci o Holokauście, wspólnie z Włoskim Instytutem Kultury w Warszawie, wystawiliśmy w Instytucie Teatralnym im. Zbigniewa Raszewskiego monodram na podstawie prozy Primo Leviiego *Czy to jest człowiek* w adaptacji Giovanni Calò i Jacoba Olesena. Spektakl został wyreżyserowany przez Giovanni Calò i pokazany z polskimi napisami.

7. **Zajęcia dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami**

W 2014 zorganizowaliśmy następujące warsztaty dla dzieci ze specjalnymi potrzebami:

- 9 maja – warsztaty dla grupy uczniów z klasy integracyjnej, dla dzieci z autyzmem (z zespołem Aspergera) – *W co się bawił pradziadek*. 28 sierpnia odbyły się warsztaty dla osób niepełnosprawnych z Fundacji Perpetuum Mobile na Żoliborzu.
- 28 maja – warsztaty dla młodzieży z problemami słuchowymi, w tym dla uczniów pochodzenia romskiego. Warsztaty poświęcone były historii mniejszości romskiej – *Historia malowana na wozach*.
- 26 listopada i 12 grudnia – warsztaty historyczne dla grupy z Fundacji Kultura Bez Barrier w ramach projektu *Włączeni w historię*. Uczestnikami byli uczniowie z Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Głuchych im. Jana Sierzyńskiego.

8. **Warsztaty o Janie Nowaku-Jeziorańskim „Być jak Nowak”, 4–5 października**

W czasie weekendowych obchodów setnej rocznicy urodzin Nowaka-Jeziorańskiego przygotowaliśmy dla dzieci weekendowe warsztaty: *Tajne misje Nowaka* (na jakie niebezpieczeństwa narażony był kurier? W jaki sposób przechowywano i przewożono tajne przesyłki) oraz *Kurier z Warszawy* (dzieci stworzyły mapę Europy i wytyczyły trasę misji tajnego emisariusza).

9. **Wizyty studyjne**

- 10 września – wizyta profesora Tadashi Saito z Yamaguchi Prefectural University w Japonii
- 23 października – wizyta dziennikarza Emilio Figueredo z Wenezueli.
- 4 listopada – we współpracy z Fundacją Solidarności Międzynarodowej – wizyta Farah Hached, przewodniczącej Le Labo' Démocratique, tunezyjskiej organizacji obywatelskiej oraz Olfa Belhassine, dziennikarki *La Presse de Tunisie*.
- 9 grudnia – wizyta Natalii Konradowej rosyjskiej dziennikarki i badaczki pamięci historycznej.

IV. PROJEKTY EDUKACYJNE

1. **Ostry Dyżur Historyczny – współpraca z Dziecięcym Uniwersytetem Ciekawej Historii**

W marcu 2014 we współpracy z Fundacją Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii uruchomiliśmy *Ostry dyżur historyczny*. Akcja skierowana była do uczniów gimnazjów i liceów z Warszawy, którzy w danej chwili mieli kłopot z historią: musieli przygotować się do klasówki, do odpowiedzi, poprawić ocenę z kartkówki. W każdą środę w godzinach 14.00–17.00 w DSH dyżurował nauczyciel.

2. **Operacja Anders – 70. rocznica bitwy pod Monte Cassino**

17–23 marca 2014 – seminarium polsko-włoskie (Bolonia, Monte Cassino, Rzym)

Z okazji przypadającej w tym roku 70. rocznicy bitwy pod Monte Cassino Dom Spotkań z Historią przygotował projekt edukacyjny skierowany zarówno do nauczycieli, jak i do uczniów. W marcu uczniowie z IX Liceum Ogólnokształcącego im. Klementyny Hoffmanowej oraz XI Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Reja w Warszawie spotkali się z młodzieżą z Liceum Enrico Fermiego w Bolonii, gdzie odbyło się seminarium historyczne. Uczniowie polscy i włoscy przedstawili rezultaty swoich półrocznych badań. Polacy – wywiady przeprowadzone z uczestnikami walk o Monte Cassino oraz historykami, a młodzież włoska badania nad stanem pamięci mieszkańców regionu Emilli Romagnii dotyczące wydarzeń, które rozegrały się na wzgórzu Monte Cassino oraz pamięci o polskich żołnierzach z armii generała Andersa. Odbyły się także warsztaty i gra. Następnie uczniowie wyruszyli we wspólną podróż na wzgórze Monte Cassino, gdzie złożyli wieńce na cmentarzu żołnierzy polskich oraz do Rzymu, by poznać historię tragicznych wydarzeń w Fosse Ardeatine.

11 kwietnia – seminarium dla nauczycieli

DSH wspólnie z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń zorganizowało seminarium dla nauczycieli poświęcone sylwetce generała Władysława Andersa oraz znaczeniu bitwy pod Monte Cassino. Każdy uczestnik seminarium otrzymał multimedialny pakiet edukacyjny.

18–25 maja, plenerowa gra o szlaku bojowym armii gen. Władysława Andersa

Historyczny quiz na temat szlaku bojowego Armii Andersa w latach 1941–45. Przechodzenie kolejnych plansz umieszczonych na płytach chodnikowych, dzięki odpowiedziom na pytania, pozwala poznać niezwykłą historię polskich żołnierzy na Bliskim Wschodzie i zwycięstwa polskich żołnierzy pod Monte Cassino 18 maja 1944 roku. Gra została zainstalowana na Placu Zamkowym w dniach 18–25 maja 2014 roku. Autorami gry są uczniowie IX Liceum Ogólnokształcącego im. Klementyny Hoffmanowej w Warszawie. Organizatorzy gry: DSH, Fundacja Centrum im. Prof. Bronisława Gremka, Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń oraz Klub Inteligencji Katolickiej w Warszawie.

18 maja wspólnie z Włoskim Instytutem Kultury zorganizowaliśmy pokaz dokumentalnego filmu *Bitwa o Monte Cassino – szokująca prawda* (2009, 55') w reż. Fabio Toncelli.

3. Cykl filmowy „Spojrzenie Ulissesa – migracje w kinie środkowoeuropejskim”

Projekt realizowany w ramach unijnego programu Grundtvig „Uczenie się przez całe życie”. W 2014 roku zorganizowaliśmy siedem pokazów filmowych połączonych z dyskusją z zaproszonymi gośćmi. Spotkania były prowadzone przez dr Sylwię Siedlecką z Instytutu Sławistyki Zachodniej i Południowej UW). Spotkania były nagrywane i udostępnione na kanale YouTube: <http://www.youtube.com/user/domspotkanzhistoria/videos>. W ramach projektu zorganizowaliśmy następujące pokazy filmowe:

- 26 stycznia, *Białe* w reż. Krzysztofa Kieślowskiego i rozmowa z Beatą Chomańską – dziennikarką, autorką książki *Prawdziwych przyjaciół poznaje się w Bredzie* o polskich imigrantach w Holandii.
- 23 lutego, *Piękna wieś pięknie płonie* w reż. Srđana Dragojevića oraz spotkanie z dr Magdaleną Bogusławską – serbistką i kulturoznawcą (Instytut Sławistyki Zachodniej i Południowej UW).
- 30 marca, *Róża* w reż. Wojciecha Smarzowskiego. W dyskusji o filmie udział wzięli Adam Rębacz – nauczyciel historii i prof. Jerzym Kochanowski. Spotkanie było tłumaczone symultanicznie na język angielski.
- 18 maja, *Morgen* w reż. Mariana Crisana i spotkanie z pisarką Małgorzatą Rejmer, autorką *Bukareszt, kurz i krew*.
- 15 czerwca, *Białe dłonie* w reż. Szabolcsa Hajdu oraz spotkanie z Andrzejem Supronem, mistrzem świata i Europy w zapasach.
- 19 października, *Legia Cudzoziemska* w reż. Mircea Daneliuc i spotkanie z krytykiem filmowym, dziennikarzem „Polityki” Januszem Wróblewskim.
- 23 listopada, pokaz filmu *Import/Export* w reż. Ulricha Seidla. Przed filmem rozmowa z Krzysztofem Kwiatkowskim z tygodnika „Wprost”.

W ramach realizacji projektu w dniach 29–30 marca zorganizowaliśmy drugie spotkanie partnerów projektu, w którym wzięli udział przedstawiciele czterech instytucji: EuropaNova (Belgia), Student Plus Foundation (Rumunia), Ethnological Museum of Thrace (Grecja), Platform Spartak (Holandia). Podczas dwudniowego spotkania omówiono dotychczasowe doświadczenia związane z realizacją projektu w poszczególnych krajach, zaistniałe problemy, a także wymieniono opinie dotyczące wyglądu i funkcjonalności bloga. Skupiono się zwłaszcza na celu prowadzenia bloga, na tematyce tekstów, które mają być na nim publikowane. Ponadto omówiono temat przygotowania e-booka, który ma powstać jako główny rezultat projektu. Artykuły, które zostaną zamieszczone na blogu, mają być podstawą do publikacji e-booka.

W październiku odbyło się trzecie spotkanie partnerów, tym razem w siedzibie rumuńskiej organizacji Student Plus Foundation w Timisoarze (25.10–26.10). Pierwszego dnia odbyło się spotkanie przedstawicieli wszystkich pięciu instytucji biorących udział w projekcie, omawiano m.in. postęp prac nad przygotowywanym wspólnie e-bookiem, jednym z ważniejszych elementów projektu. Uczestnicy

porozumieli się w kluczowych sprawach związanych z tą publikacją (tematyka tekstów, podział ról związanych z redakcją i harmonogram prac). Drugiego dnia odbył się pokaz filmu *Morgen* i rozmowa z odtwórcą głównej roli – Andrássem Hatházi.

4. Konkurs *Raz, dwa, trzy, warszawiakiem jesteście Ty!*

21 czerwca rozpoczęła się czwarta edycja znanej i lubianej gry międzymuzealnej. Konkurs przygotowuje Muzeum Powstania Warszawskiego we współpracy z Domem Spotkań z Historią, Filharmonią Narodową, Fundacją Kronenberga przy Citi Handlowy, Miejskim Ogrodem Zoologicznym, Muzeum Chopina, Muzeum Historii Polski, Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego, Muzeum Kolejnictwa, Muzeum Łowiectwa i Jeździectwa, Muzeum Narodowym, Muzeum Niepodległości, Muzeum Wojska Polskiego, Muzeum Woli, Ośrodkiem Dokumentacji i Badań Korczakianum, Zachętą – Narodową Galerią Sztuki oraz Zamkiem Królewskim w Warszawie. Wspólna akcja ma zachęcić rodziny do aktywnego spędzania wakacji i poznawania historii. W ramach IV edycji konkursu dzieci, młodzież i całe rodziny odwiedzały warszawskie muzea i instytucje kultury i rozwiązywały związane z ekspozycjami zadania. W DSH dzieci rozwiązywały zadania związane z wystawą *John Vachon. Trzy razy Polska*. Tegoroczna gala finałowa odbyła się 25 października w Teatrze Wielkim. W systemie gry zarejestrowanych zostało 988 dzieci z 548 rodzin. Z tego grona do finału przeszło 493 dzieci z 307 rodzin.

5. Cykl filmowy „Wielka historia, narodziny i upadek włoskiego faszyzmu”

Od września do grudnia prowadziliśmy cykl filmowy „Wielka historia. Narodziny i upadek włoskiego faszyzmu”. Pokazaliśmy 6 filmów dokumentalnych z serii *La Grande Storia* wyprodukowanych przez włoską telewizję Rai 3. Cykl prowadził prof. E.C. Król, filmoznawca i historyk z Instytutu Studiów Politycznych PAN. Partnerami projektu byli Włoski Instytut Kultury w Warszawie oraz telewizja RAI 3.

- 27 września – *Eugenio Pacelli. Księżę Boga* (128')
- 11 października – *Hitler i Mussolini* (117')
- 25 października – *Uwolnić Duce* (122')
- 15 listopada – *Faszyzm: schyłek i upadek* (124')
- 20 grudnia – *Dobry papież* (115')

V. KLUB PRZYJACIÓŁ KARTY

Klub ten działa nieprzerwanie od chwili powstania DSH. Zajęcia odbywają się w każdy piątek. W ramach spotkań organizowane są seanse mało znanych filmów dokumentalnych, pokazy slajdów, dyskusje i wykłady dotyczące XX wieku. Większość materiałów wykorzystywanych podczas spotkań pochodzi z zasobów Medioteki DSH oraz Archiwum Ośrodka KARTA. Celem zajęć jest nie tylko przygotowanie do matury z historii, ale przede wszystkim popularyzacja wiedzy historycznej oraz inspirowanie młodych ludzi do otwartej rozmowy o trudnych, kontrowersyjnych, a niekiedy bolesnych zagadnieniach z historii najnowszej. Inicjatorem spotkań jest Koło Historyczne z XI LO im. Mikołaja Reja w Warszawie, które od wielu lat współpracuje z Ośrodkiem KARTA.

VI. SENIORZY I UNIWERSYTETY TRZECIEGO WIEKU

Naszą ofertę edukacyjną adresujemy również do seniorów, słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku, a także pensjonariuszy dziennych domów opieki społecznej, dla których organizujemy pokazy filmów, prelekcje, zwiedzanie wystaw.

VII. KONFERENCJE METODYCZNE DLA NAUCZYCIELI I EDUKATORÓW

1. **Ogólnopolska konferencja *Historia najnowsza. Wydanie świąteczne. Projekty edukacyjne w szkole*, 15 maja 2014**

Konferencja zorganizowana we współpracy z CEO w ramach projektu „Solidarna Szkoła”. Konferencję otworzył panel ekspercki z udziałem prof. Jerzego Kochanowskiego (UW), Alicji Pacewicz (CEO), Adama Rębacza (współpracującego z DSH) i Moniki Koszyńskiej (MHŻP). W drugiej części odbyły się zajęcia warsztatowe:

- Warsztaty I – „Wyłącz system” – jak ciekawie przypominać o wydarzeniach historycznych, prezentować różne perspektywy, zachęcać do zaangażowania? – warsztaty prowadzone przez Adama Rębacza, trenera i animatora DSH.
- Warsztaty II – „Projekt w szkole – jak robić szkolne projekty historyczne z uczniami? Jak angażować całą szkołę wokół tematyki historycznej?” – warsztaty metodyczne prowadziła Monika Koszyńska, kierownik Sekcji Edukacji Dzieci i Młodzieży w Muzeum Historii Żydów Polskich oraz przedstawicielka University of Southern California Shoah Foundation – The Institute for Visual History and Education.

Na zakończenie nauczyciele uczestniczyli w spotkaniach projektowych w trzech grupach roboczych prowadzonych przez ekspertów tworzących różne projekty edukacyjne oparte na trzech wybranych metodach:

- Projekty z fotografią archiwalną – Anna Zdzieborska, edukatorka Zachęty – Narodowej Galerii Sztuki.
- Przygotowanie gry terenowej – Karolina Mitzner, trenerka i organizatorka gier terenowych
- Wykorzystanie historii mówionej w projektach – Jacek Konik, ekspert DSH.

2. ***Świat nam współczesny. Historia Polski i świata w drugiej połowie XIX wieku*, styczeń – kwiecień 2014**

Czwarta edycja cyklu seminariów adresowanych do nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych. Organizatorami projektu byli: DSH, Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń oraz Centrum Edukacyjne IPN Przystanek Historia. Celem kursu było przybliżenie nauczycielom XX-wiecznej historii Polski i świata. Wykłady wygłosili wybitni specjaliści zajmujący się historią najnowszą, m.in. profesorowie: Andrzej Friszke, Antoni Dudek, Jerzy Morawski, Jerzy Eisler, Bohdan Szklarski. W ramach cyklu odbyło się siedem jednodniowych seminariów, cztery z nich w 2014 roku: 11 stycznia, *Rządzący i rządzeni*; 8 lutego, *Gospodarka*; 15 marca, *Nauka i kultura*; 12 kwietnia, *Język mediów*.

3. ***XX wiek okiem dokumentalisty*, październik–grudzień 2014**

Piąta edycja cyklu seminariów dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych organizowanych przez DSH, Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń oraz Centrum Edukacyjne IPN Przystanek Historia. W semestrze zimowym seminarium odbyły się w trzech terminach:

- 18 października – *Radio jako medium komunikacji społecznej*
- 15 listopada – *Radio w okresie powojennym/ radio w służbie państwa/radio w PRL*
- 13 grudnia – *Dokumentalista Krzysztof Kieślowski o kobiecie i rodzinie (wątek kobieta, mężczyzna, rodzina)*.

4. ***Polska w XX wieku – ogólnopolskie warsztaty historyczne im. prof. Bronisława Geremka*, grudzień 2013–maj 2014**

Trzecia edycja warsztatów historycznych skierowanych do uczniów pierwszych klas liceum oraz ich nauczycieli z całej Polski organizowanych przez Centrum im. Bronisława Geremka we współpracy z DSH oraz WCIES. Celem programu jest wsparcie młodzieży w rozwijaniu zainteresowań historią, w szczególności najnowszą oraz promowanie wiedzy historycznej jako ważnego narzędzia rozumienia współczesnego świata. Dla nauczycieli była to okazja do poszerzenia wiedzy, poznania atrakcyjnych metod nauczania oraz dyskusji ze świadkami historii ostatniego półwiecza.

Program zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli skoncentrowany był na ważnych zagadnieniach XX-wiecznej historii Polski, będących przedmiotem debaty publicznej oraz dyskusji w środowiskach historycznych. Zajęcia miały zróżnicowaną formę: od warsztatów i debat, po spotkania z historykami i uczestnikami wydarzeń. Program bazował na różnorodnych materiałach dydaktycznych, takich jak:

film, literatura, plakaty i fotografie, nagrania archiwalne. Dwudniowe warsztaty prowadzone były zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli.

a. Cykl seminariów dla nauczycieli: *Ludność cywilna w powstaniu warszawskim*

- 25 marca – *Analiza i ocena sytuacji ludności cywilnej w dniach Powstania Warszawskiego. Ludność cywilna w dniach powstania w relacjach z Archiwum Historii Mówionej.*
- 3 kwietnia – *Relacje z dni powstania ludności cywilnej. Wspomnienia z okresu powstania widziane oczami przedstawicieli ludności cywilnej.*
- 16 kwietnia – *Deportacje ludności Warszawy w latach okupacji 1939–1944, w okresie Powstania Warszawskiego i po jego upadku.*

Cykl organizowany przez metodyków nauczania historii i wiedzy o społeczeństwie Warszawskiego Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń.

b. Metody pedagogiki teatralnej w pracy edukacyjnej instytucji kultury – warsztaty pedagogiki teatralnej

18 stycznia we współpracy z Instytutem Teatralnym w Warszawie zorganizowaliśmy spotkanie dla praktyków pedagogiki teatru, którzy uczestniczyli w nowym projekcie Instytutu Teatralnego im. Zbigniewa Raszewskiego pod roboczą nazwą „Teatroteka”. Celem projektu jest wypracowanie narzędzi umożliwiających stosowanie metod pedagogiki teatru w szkołach powszechnych i w programach edukacyjnych instytucji kultury.

VIII. Międzynarodowa konferencja 1989 – *Zwycięstwo kompromisu, 6–7 czerwca*

W ramach obchodów 25. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 roku wspólnie z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń zorganizowaliśmy międzynarodową konferencję pod honorowym patronatem Ministra Edukacji Narodowej. Konferencja miała na celu przedstawienie i porównanie narracji o wydarzeniach 1989, które doprowadziły do upadku komunizmu w Europie, w historiografii wschodnio- i zachodnioeuropejskiej oraz zaprezentowanie, jak temat ten znajduje odzwierciedlenie w programach i podręcznikach nauczania krajów wschodnio- i zachodnioeuropejskich. Pierwszy dzień konferencji odbywał się w siedzibie WCIES przy ul. Starej 4, a drugi w siedzibie DSH.

Pierwszy dzień konferencji „Okrągły stół nauczycieli” był poświęcony obecności tematyki związanej z upadkiem komunizmu w programach nauczania i podręcznikach szkolnych. W panelu „Rok 1989 w programach i podręcznikach szkolnych Europy Środkowo-Wschodniej” wzięli udział: Małgorzata Glinka i Norbert Stüewe (Niemcy), Jacek Konik (Polska), Gábor Ósz (Węgry) oraz Petr Šimíček (Czechy), debatę poprowadził Jan Wróbel. W drugim panelu „Rok 1989 w programach i podręcznikach szkolnych Europy Zachodniej” wzięli udział: Ian Maycock (Wielka Brytania), Lech Krzemiński (Program Matury Międzynarodowej IB), Gauthier Graslin (Francja), oraz Andrea Fossati (Włochy), debatę poprowadził Michał Ogórek.

Drugi dzień konferencji „Okrągły stół historyków” toczył się w gronie historyków. W pierwszym panelu „Rok 1989 w historiografii środkoeuropejskiej i pamięci zbiorowej” wzięli udział: prof. dr hab. Jerzy Eisler (Polska), Tibor Gerencsér (Węgry), dr Jens Boysen (Niemcy) oraz dr hab. Piotr M. Majewski (Czechy), a debatę poprowadził dr Kazimierz Wóycicki. W drugim panelu „Rok 1989 w perspektywie zachodnioeuropejskiej” wzięli udział: dr hab. Paul Gradwohl (Francja), prof. dr hab. Bohdan Szklarski (USA) oraz Luigi Geninazzi (Włochy), a rozmowę poprowadził Mateusz Fałkowski.

IX. Cykl seminariów: *Zbiór USC Shoah Foundation Institute for Visual History and Education i jego wykorzystanie w edukacji szkolnej*

W od stycznia do maja prowadziliśmy warsztaty dla nauczycieli z wykorzystaniem relacji ze zbioru USC Shoah Foundation Institute for Visual History and Education. Warsztaty były częścią programu *Research, Education and Documentation* realizowanego przez Archiwum Historii Mówionej DSH we współpracy z Conference On Jewish Material Claims Against Germany, Inc. Uczestnicy poznawali metody pracy z materiałami audiowizualnymi oraz przykłady dobrych praktyk. Kurs miał za zadanie wesprzeć nauczycieli w realizacji lekcji i projektów medialnych z uczniami. Uczestnicy otrzymali przygotowane przez nas pakiety edukacyjne. Odbyło się pięć seminariów, trzy zostały zrealizowane poza siedzibą DSH:

- 25 stycznia – *Między donosem a ratunkiem – postawy Polaków wobec Żydów*
- 18 lutego (DSH) – *Swojskość czy obcość, relacje polsko-żydowskie w okresie międzywojennym*
- 20 lutego (DSH) – *Jan Karski – nieusłyszany świadek*
- 24 maja – *Powstanie w getcie warszawskim*
- 24 maja – *Sztuka przetrwania – Żydzi ukrywający się po stronie aryjskiej.*

X. PROGRAM DLA GRUP MIĘDZYNARODOWYCH

1. Spotkanie z Andrzejem Wielowieyskim, 3 czerwca

Spotkanie *Przemiany polityczne i społeczne w Polsce w roku 1956* zorganizowane dla uczniów XVI L.O. im. S. Sempołowskiej oraz uczniów Liceum Ferencza Kolceya w Budapeszcie, którzy realizowali projekt poświęcony wydarzeniom 1956 roku. Partnerem całego przedsięwzięcia był Instytut Węgierski w Polsce.

2. Warsztaty historyczne dla młodzieży amerykańskiej, 12 czerwca

Spotkanie w ramach realizacji programu edukacyjnego dla amerykańskich studentów posiadających polskie korzenie – *Towards 21st Century Polonia – Explore, Connect, Get Involved*. Spotkanie zorganizowane przez Fundację Centrum Taubego wraz z University of Illinois w Chicago przy wsparciu finansowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej. Projekt miał na celu przybliżyć Polonii polską historię, kulturę oraz sztukę.

3. Wykład Historia Polski w XIX i XX wieku, 31 lipca

Wykład w języku angielskim na temat historii Polski w XIX i XX wieku zorganizowany dla amerykańskich studentów przebywających w Polsce na zaproszenie Fundacji Taubego.

4. Warsztaty „Portrety Sprawiedliwych”, 4 sierpnia

Warsztaty w języku angielskim dla grupy młodzieży z Polski, Niemiec i Izraela. Warsztaty były częścią wymiany organizowanej przez organizację IJGD z Magdeburga, Fundację Wspólna Europa z Warszawy oraz Metukenet z Hogli w Izraelu. Tematem przewodnim projektu był problem dyskryminacji we współczesnym świecie i w historii.

5. Orowadzanie po wystawie zorganizowanej przez DSH w Pałacu Prezydenckim *Tadeusz Mazowiecki. Człowiek dialogu*, 14 sierpnia

Orowadzanie po wystawie przygotowanej przez DSH w Pałacu Prezydenckim. W orowadzaniu wzięło udział stu uczniów z Białorusi. Projekt realizowany we współpracy z Klubem Inteligencji Katolickiej w Warszawie.

6. Warsztaty „W co się bawili nasi dziadkowie” dla grupy studentów z ChAT i David Yellin College z Izraela.

7. Warsztaty dla studentów z Uniwersytetu w Lucernie, 7 grudnia

Warsztaty *Everyday life in Polish People's Republic* dla studentów w ramach seminarium magisterskiego.

WARSZAWSKA INICJATYWA KRESOWA

Podstawowym zadaniem powołanego w styczniu 2009 roku odrębnego programu DSH pod nazwą **Warszawska Inicjatywa Kresowa (WIK)** jest upowszechnianie wiedzy o historii i wielokulturowym dziedzictwie Ziemi Wschodnich I i II Rzeczypospolitej. Od samego początku koordynatorem programu jest Tomasz Kuba Kozłowski – znawca i popularyzator dziedzictwa Kresów, twórca największej i najbardziej reprezentatywnej kolekcji poświęconej wschodnim terenom I i II Rzeczypospolitej.

Najważniejszym przedsięwzięciem zrealizowanym w 2014 roku w ramach Programu WIK było przygotowanie wystawy *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego” otwartej 5 listopada 2014 roku w Domu Spotkań z Historią oraz opracowanie zasadniczej części albumu poświęconej tej tematyce. Do istotnych zadań realizowanych przez Koordynatora WIK należało prowadzenie kwerend ikonograficznych i źródłowych, przygotowanie

szczegółowego scenariusza wystawy, wybór materiałów przeznaczonych do prezentacji na wystawie, merytoryczne opracowanie ikonografii i wybranych obiektów, przygotowanie podpisów, cytatów i tekstów do wystawy, przygotowanie wernisażu i cyklu imprez towarzyszących ekspozycji.

Drugim, istotnym elementem działalności koordynatora WIK w 2014 roku było przygotowanie i prowadzenie spotkań w Domu Spotkań z Historią oraz poza siedzibą DSH, przede wszystkim w Warszawie, ale też w innych miejscowościach w kraju. Wiązało się to z dużym zainteresowaniem tematyką kresową, stałą współpracą ze stołecznymi instytucjami kultury oraz popularnością wypracowanej w ramach programu WIK formy autorskiej prezentacji multimedialnej, bogato ilustrowanej oryginalną, często unikatową ikonografią.

W 2014 roku koordynator WIK przygotował lub zorganizował 97 spotkań, prezentacji, występów i pokazów filmowych:

- 49 spotkań (wydarzeń), które odbyły się w siedzibie DSH,
- 23 spotkania (wydarzenia), które odbyły się poza siedzibą DSH w Warszawie,
- 25 spotkań (wydarzeń), które odbyły się poza Warszawą w 13 miastach (miejscowościach).

Działania podejmowane w 2014 roku przez Koordynatora WIK wiązały się przede wszystkim z:

- misją popularyzatorską i edukacyjną Domu Spotkań z Historią realizowaną przede wszystkim poprzez organizację spotkań i prezentacji;
- przygotowaniem wystawy *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty*
- pracą nad albumem *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty* towarzyszącym wystawie;
- promocją II wydania albumu *Świat Kresów* opublikowanego przez Dom Spotkań z Historią;
- prezentacją wystawy plenerowej DSH *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego*, eksponowanej w 2014 roku w Prabutach i Kwidzynie, oraz fragmentarycznie w Kresowej Osadzie w Baszni Dolnej
- stałą współpracą ze stołecznymi instytucjami kultury oraz okazjonalną z instytucjami w kraju;
- systematyczną współpracą z działającymi zarówno w stolicy, jak i poza nią środowiskami kresowymi, organizacjami kombatanckimi, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami;
- stałą współpracą z Fundacją Harcerstwa Drugiego Stulecia oraz innymi podmiotami i jednostkami harcerskimi w zakresie organizacji spotkań dotyczących związków historii harcerstwa z najnowszą historią Polski
- licznymi kontaktami z przedstawicielami mediów zainteresowanych problematyką dziedzictwa historyczno-kulturowego Kresów;
- licznymi prośbami o pomoc merytoryczną, kwerendy udostępnianie materiałów ikonograficznych dla różnych instytucji i organizacji i osób prywatnych.

I. Wystawa *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–18. Od Bałtyku po Karpaty*

Wystawa przygotowana została w 100-lecie wybuchu I wojny światowej, wpisując się w krajowy i europejski cykl wydarzeń towarzyszących tej rocznicy. Specyfiką ekspozycji było skupienie się na pomijanym zazwyczaj, wschodnioeuropejskim teatrze działań wojennych i zaprezentowanie Wielkiej Wojny na Ziemiach Wschodnich dawnej Rzeczypospolitej – terenach współczesnej Litwy, Łotwy, Białorusi i Ukrainy. W odróżnieniu od większości polskich ekspozycji rocznicowych nasza wystawa pokazywała wojnę z kilku różnych perspektyw: niemieckiej, austriackiej i rosyjskiej perspektywy.

Na wystawie zaprezentowano ponad 250 reprodukcji i oryginalnych obiektów (zdjęć, pocztówek, archiwaliów, map) pochodzących z prywatnej kolekcji Koordynatora WIK, w znacznej części unikatowych, prezentowanych publicznie po raz pierwszy. Dzięki wykorzystaniu tekstów źródłowych pochodzących z korespondencji żołnierskiej i wspomnień udostępniono oryginalne, niewykorzystywane dotąd świadectwa z okresu I wojny światowej.

Koordynator WIK przeprowadził kwerendy ikonograficzne i źródłowe, przygotował szczegółowy scenariusz wystawy, wybrał (wraz z grafiką Danutą Błahut-Biegańską) materiały przeznaczone do prezentacji na wystawie, opracował merytorycznie zebraną ikonografię i obiekty, przygotował szcze-

głowe podpisy, wybrał oryginalne cytaty, opracował teksty wiodące do wystawy oraz kalendarium Wielkiej Wojny na Wschodzie. W związku z organizacją wystawy Koordynator WIK przygotował także teksty informacyjne, udostępnił ikonografię wykorzystywaną w promocji, przy publikacjach prasowych i internetowych, udzielił wywiadów prasowych, radiowych i telewizyjnych, przygotował wernisaż wystawy i cykl imprez towarzyszących. 5 listopada, podczas wernisażu wystawy Koordynator WIK przedstawił autorską prezentację multimedialną *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–18. Od Bałtyku po Karpaty*. Równoległe z pracą nad wystawą oraz po jej otwarciu trwały prace merytoryczne i projektowe nad albumem *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–18. Od Bałtyku po Karpaty*. Do końca 2014 roku przygotowana została zasadnicza część albumu (bez wstępu i zakończenia).

II. Cykl „Opowieści z Kresów” w Domu Spotkań z Historią

„Opowieści z Kresów” – sztandarowy projekt programu WIK – to trwający nieprzerwanie od czerwca 2007 roku cykl spotkań autorskich prowadzonych przez Tomasza Kubę Kozłowskiego, odbywających się w każdą третią środę miesiąca. Bazą źródłową kolejnych prezentacji multimedialnych jest gromadzona przez autora i licząca kilkadziesiąt tysięcy obiektów kolekcja materiałów i pamiątek kresowych. Uzupełniająco wykorzystywana jest ikonografia dostępna w domenie publicznej. Wszystkie spotkania cyklu cieszyły się bardzo dobrą frekwencją, dlatego też premierowe prezentacje odbywały się dwukrotnie w ciągu tego samego dnia – o godz. 12.00 i o godz. 18.00. W 2014 roku w ramach cyklu odbyły się 24 spotkania:

1. 15 stycznia: *Na zielonej Ukrainie. Od Baru do Winnicy* (2 spotkania)

80. spotkanie z cyklu „Opowieści z Kresów” autor poświęcił polskim śladom za Zbruczem, wybranym fragmentom wielowiekowego dziedzictwa ziem ukraińskich Rzeczypospolitej na Podolu i Braclawszczyźnie. W programie znalazły się opowieści o historycznym mieście Bar, leżącej nad Bohem Winnicy, wielkopańskich rezydencjach Orłowskich i Sokołowskich w Sewerynowce oraz Grocholskich w Pietniczanach a także Żmerynce, miejscu urodzenia Jana Brzechwy.

2. 19 lutego: *U źródeł Sanu, Stryja i Dniestru. Rzecz o Bieszczadach, Bojkach i Turce* (2 spotkania)

Opowieść o Bieszczadach, Bojkach, mieście Turka i dawnym powiecie turczańskim. W programie prezentacji znalazły się m.in. wędrowka po bieszczadzkich połoninach, przełęczach i schroniskach; bojkowskich wsiach i szlacheckich zaściankach w dolinie Stryja; przejazd wiaduktem arkadowym w Turce; polskie, austriackie i żydowskie oblicze miasta; historia polsko-węgierskiego spotkania na granicy w marcu 1939 roku; opowieści ze szlaku „białych kurierów” prowadzącym w czasie II wojny światowej na Węgry. Uzupełnieniem spotkania był zorganizowany tydzień później pokaz ekranizacji powieści Andrzeja Kuśniewicza *Lekcja martwego języka*, której akcja toczy się w Turce pod koniec I wojny światowej.

3. 19 marca: *Z biegiem Wilii. Od Wilna do Kowna* (2 spotkania)

Ciąg dalszy prezentacji poświęconej podróży rzeką Wilią (pierwsza część – z Wilejki do Wilna – została przygotowana w marcu 2013) śladami hrabiego Konstantego Tyszkiewicza, który w XIX wieku spływał Wilią od źródeł do ujścia w Niemnie. W programie znalazły się opowieści o mało znanych nadwilejskich zaściankach i miasteczkach, Ponarach, w których w latach 1941–1944 zamordowano ponad 100 tysięcy mieszkańców Wileńszczyzny, historycznych stolicach Litwy – Kiernowie i Kownie; Polakach w Kownie i na Kowieńszczyźnie na przełomie XIX i XX wieku oraz w okresie międzywojennym.

4. 16 kwietnia: *Palmy, Pascha, Pesach. Wielkanoc na Kresach* (2 spotkania)

Spotkanie poświęcone wiosennym tradycjom świątecznym na wielokulturowych i wieloreligijnych Kresach. W programie znalazły się m.in. tajniki wicia palem wileńskich, tradycja „pisania” pisanek na Huculszczyźnie, Podolu i Wołyniu, przepisy na tradycyjne baby wielkanocne, zwyczaje obchodzonego przez Żydów wieczoru sederowego, obrzędy jutrzni paschalnej, święcone w kresowych dworach i pałacach, wielkanocne szlagiery śpiewane przez lwowiaków na emigracji w Londynie.

5. 21 maja: *Majówka nad Horyniem, Słuczą i Lwą* (2 spotkania)

Spotkanie poświęcone mało znanym terenom pogranicza Polesia i Wołynia i miejscowościom leżącym w widłach rzek Horynia, Słuczy i Lwy w dawnym powiecie sarnieńskim. W programie znalazły się m.in. opowieść o wołyńskich miasteczkach – Sarnach, Rokitnie i Dąbrowicy, niezwykłych zbiorach Urbankowskich i patriotycznych Belgach z Horodła, kamieniołomach w Klesowie i pułkowej świątyni z bazaltu, kresowej Linii Maginota i zapomnianych redutach września 1939 roku.

6. 18 czerwca: *Chwała Galicji. Wystawa Krajowa we Lwowie w 1894 roku*, (2 spotkania)

Spotkanie poświęcone największemu przedsięwzięciu gospodarczemu i kulturalnemu końca XIX wieku na ziemiach polskich, jakim była Powszechna Wystawa Krajowa zorganizowana we Lwowie w 1894 roku. Opowieść o wystawie, którą zwiedziło 1 mln 150 tysięcy osób, podczas której padł pierwszy gol w historii polskiej piłki nożnej, na której można podziwiano 129 specjalnie zbudowanych pawilonów, w tym powstała na tę okazję monumentalną Panoramę Raclawicką, pierwszy tramwaj elektryczny i kolejkę linową.

7. 16 lipca: *Narocz. Śniardwy II Rzeczypospolitej* (2 spotkania)

Prezentacja poświęcona leżącej na Białorusi Naroczy, największemu jezioru I i II Rzeczypospolitej, opiewanemu m. in. przez Jana Bułhaka, Józefa Mackiewicza i Sergiusza Piaseckiego. W programie znalazły się opowieści o „Kresowym Morzu” ulubionym przez wodniaków, żeglarzy i harcerzy, modnych schroniskach i stanicach, nadnaroczańskich miasteczkach i wsiach, wielkim buncie rybaków, krwawej bitwie wojsk rosyjskich i niemieckich z marca 1916 roku oraz dramatycznych losach oddziału partyzanckiego AK „Kmicica”.

8. 20 sierpnia: *U Polski bram. Rzecz o Korpusie Ochrony Pogranicza* (2 spotkania)

W 90. rocznicę podjęcia decyzji o powołaniu Korpusu Ochrony Pogranicza odbyło się spotkanie poświęcone genezie powstania i działalności tej szczególnej formacji powołanej do ochrony wschodniej granicy II Rzeczypospolitej. Opowieść o KOP-ie, jego roli i służbie na Kresach oraz walkach toczonych we wrześniu 1939 roku z Armią Czerwoną ilustrowana była oryginalną ikonografią z epoki.

9. 17 września: *Galicyjska katastrofa czyli Rosjanie we Lwowie a. d. 1914* (2 spotkania)

Spotkanie poświęcone bitwie galicyjskiej, w wyniku której Rosjanie zajęli we wrześniu 1914 roku Galicję Wschodnią oraz rosyjskiej okupacji miasta Lwowa podczas I wojny światowej zorganizowane z okazji 100. rocznicy wkroczenia wojsk rosyjskich do miasta.

10. 15 października: *Lwowski kwartet tekściarzy: Friedwald, Heschels, Schlechter, Vogelfänger* (2 spotkania)

Mijające w październiku 2015 roku 110. rocznice: urodzin Emanuela Schlechtera (Szlechtera), autora wielu szlagierów XX-lecia międzywojennego oraz Henryka Vogelfängera, popularnego „Tońka” z Wesołej Lwowskiej Fali nadawanej na antenie Polskiego Radia Lwów – stały się pretekstem do przypomnienia sylwetek i dokonań lwowskich tekściarzy o żydowskich korzeniach. W ramach prezentacji przypomniane zostały także postaci najpłodniejszego twórcy tekstów piosenek, popularnego do dzisiaj Mariana Hemara (wł. Jana Heschelsa) i zapomnianego przez współczesnych Zenona Friedwalda.

11. 19 listopada: *Za lwowską rogatką. Z Łyczakowa i Kajzerwaldu do Lesienic, Winnik, Czyszek i Biłki* (2 spotkania)

W latach 2011–2013, w listopadzie (miesiącu poświęconym pamięci o Lwowie) organizowane były spotkania pod hasłem „Za lwowską rogatką” (2011 – *W Brzuchowicach, Dublanach i Kulikowie*; 2012 – *Od Skniłowa i Zimnej Wody po Janów i Gródek*, 2013 – *Od Snopkowa i Persenkówki do Nawarii i Pustomyt*). Ostatnia, czwarta prezentacja z cyklu poświęconego obrzeżom miasta Lwowa objęła przedmieście Łyczaków oraz dawne miejscowości położone na wschód od Lwowa – Krzywczyce, Lesienice, Winniki, Czyszki, Biłkę Szlachecką i Biłkę Królewską.

12. 17 grudnia: *Przybieżeli Legioniści... Wigilie i piosenki Wielkiej Wojny na Wschodzie* (2 spotkania)

Spotkanie poświęcone wigiliom obchodzonym na froncie wschodnim pierwszej wojny światowej oraz kolędom śpiewanym przez żołnierzy – przede wszystkim pochodzącym z polskich formacji (Legionów walczących w Karpatach Wschodnich, na Polesiu i Wołyniu), ale także z walczących i stacjonujących na wschodzie armii niemieckiej, austriackiej i rosyjskiej. Opowieść o Bożym Narodzeniu w okopach oraz wojennych kolędach towarzyszyła wystawie *Wielka Wojna na Wschodzie 1914–1918. Od Bałtyku po Karpaty*.

Dodatkowo, w okresie świątecznym, zorganizowane zostało spotkanie:

13. 27 grudnia, *Święta na Kresach. Między Chanuką, Pasterką a Jordanem*. Prezentacja poświęcona wieloreligijnej i wielokulturowej tradycji świąt obchodzonych na ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej. W programie znalazły się relacje i wspomnienia dotyczące tradycji związanych z żydowskim świętem Chanuki, katolickich i zazwyczaj polskich świąt Bożego Narodzenia oraz obchodzonych uroczystości przez wyznawców wyznania greckokatolickiego i prawosławnego święta Jordanu.

III. Cykl „Kino kresowe” w Domu Spotkań z Historią

Od lipca 2008 roku w ramach cyklu „Kino kresowe” organizowane są w DSH projekcje filmów archiwalnych, fabularnych i dokumentalnych poświęconych dziedzictwu Kresów. Pokazom towarzyszą komentarze dotyczące prezentowanych zdarzeń i miejsc, bohaterów i ich losów, sylwetek reżyserów, a także spotkania i dyskusje z twórcami filmów. W 2014 roku w ramach programu WIK zorganizowane zostały trzy projekcje filmowe w DSH i trzy projekcje poza siedzibą:

1. 26 lutego: *Lekcja martwego języka* (1979, 96'), reż. Janusz Majewski

Pokaz filmu fabularnego, który w szczególny sposób korespondował z lutowym spotkaniem w cyklu „Opowieści z Kresów”. Ekranizacja powieści Andrzeja Kuśniewicza *Lekcja martwego języka*, której akcja toczy się w położonej w Bieszczadach Turce. Janusz Majewski z klasą nakreślił portret galicyjskiego miasteczka w przededniu końca I wojny światowej, oddając dekadenski klimat odchodzącego w przeszłość XIX wieku. Projekcję uzupełniły komentarze i uwagi Tomasza Kuby Kozłowskiego dotyczące Turki i jej mieszkańców oraz postaci autora powieści Andrzeja Kuśniewicza.

2. 29 marca: *Wizy życia* (1997, 67'), reż. Andrzej Miłosz

Pokaz filmu zrealizowanego przez Andrzeja Miłosza – żołnierza ZWZ i AK dziennikarza uhonorowanego tytułem „Sprawiedliwy wśród narodów świata”, tłumacza, reżysera, brata słynnego noblisty. Film opowiada o akcji ratowania Żydów, podjętej w 1940 roku na Litwie przez polskich oficerów i dyplomatów, dzięki niezwyklej postawie japońskiego konsula w Kownie Chiune Sugihara.

3. 28 czerwca: *Drogi do Ostrej Bramy* (2004, 34'), reż. Ewa Szakalicka

Pokaz filmu poświęconego Akcji „Burza” na Wileńszczyźnie i Operacji „Ostra Brama” z udziałem historyków, znawców dziejów Armii Krajowej oraz żołnierzy AK żyjących do dzisiaj na Litwie. Pokaz odbył się w ramach spotkania z mieszkającymi w Warszawie uczestnikami Operacji „Ostra Brama” i akcji „Burza”.

W ramach programu WIK przygotowano także pokazy filmu *Śladami starej kroniki* w reż. Joanny Wierzbickiej wraz z komentarzem historycznym koordynatora WIK:

4. 3 sierpnia w Kresowej Osadzie w Baszni Dolnej dla uczestników X Jubileuszowego Festiwalu Kultur i Kresowego Jadła;

5. 21 września w Sanktuarium N.M.P. Jazłowieckiej w Szymanowie dla uczestników dorocznego zjazdu szkół niepokalańskich;

6. 27 grudnia w Hotelu Agrykola w Warszawie dla uczniów ze szkół gimnazjalnych z Polski, Litwy, Białorusi i Ukrainy uczestniczących w finałowych rozgrywkach projektu „Liderzy Europy” organizowanych przez Fundację Banku Zachodniego WBK w ramach programu Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

IV. Inne spotkania poświęcone dziedzictwu Kresów

Równolegle z prezentacjami z cyklu „Opowieści z Kresów” w ramach programu WIK przygotowano i zorganizowano inne spotkania dotyczące szeroko rozumianego dziedzictwa historycznego i kulturowego Kresów. Brali w nich udział naukowcy, autorzy książek, eksperci i zaproszeni goście, świadkowie historii, reprezentanci środowisk kresowych, przedstawiciele instytucji państwowych. Organizacja spotkań była możliwa dzięki współpracy i zaangażowaniu innych instytucji, fundacji, stowarzyszeń i wydawnictw. W 2014 roku odbyło się w DSH osiem takich spotkań, do dwóch z nich prezentacje multimedialne przygotował koordynator WIK:

1. 29 marca: *Cmentarze na Żmudzi. Polskie ślady przeszłości Obojga Narodów*

Spotkanie z dr. Janem Tadeuszem Skłodowskim, fotografikiem, podróżnikiem, pisarzem, badaczem dziedzictwa-kulturowo historycznego Kresów ilustrowane dziesiątkami zdjęć wykonanych przez autora. O akcji dokumentowania polskich śladów na Żmudzi mówiła także Dorota Janiszewska-Jakubiak, wicedyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Spotkaniu towarzyszyła prezentacja albumu *Cmentarze na Żmudzi* wydanego przez MKiDN.

2. 9 maja: *Był dom we Lwowie... Spotkanie z prof. Elżbietą Smulkową*

Spotkanie poświęcone losom Polaków, którzy po 1945 roku zostali we Lwowie. Urodzona we Lwowie, wywieziona w 1941 roku na Syberię, prof. Elżbieta Smulkowa wielokrotnie odwiedzała rodzinne

miasto. Plonem wieloletnich kontaktów i zażyłej przyjaźni z mieszkającymi w mieście Polakami jest książka *Był dom we Lwowie...* wydana przez Fundację Pomoc Polakom na Wschodzie. Spotkanie z prof. Elżbietą Smułkową i historiami lwowskich Polaków ilustrowane było oryginalną ikonografią zebraną przez autorkę podczas pracy nad książką. Współorganizatorem spotkania była Fundacja Pomoc Polakom na Wschodzie.

3. 9 czerwca: *Bitwa Lwowska i Zamojska oraz Bitwa Wołyńsko-Podolska 1920 roku*

Konferencja poświęcona prezentacji dwóch tomów wyboru dokumentów operacyjnych do wojny Polski z bolszewicką Rosją w 1920 roku. Powstały one jako rezultat badań zespołu naukowców powołanego w 1990 roku przez ówczesnego wiceministra Obrony Narodowej Bronisława Komorowskiego. Publikacje w nowym świetle przedstawiają kluczowe zagadnienia dotyczące przełomowego i końcowego okresu wojny 1920 roku, wprowadzają do polskiej i światowej historiografii nowe ustalenia, zmieniając wiele tez ugruntowanych w ciągu dziesięcioleci przez sowiecką i rosyjską propagandę. W konferencji udział wzięli prof. Janusz Odziemkowski, dr Marek Tarczyński, prof. Grzegorz Nowik, prof. Juliusz S. Tym. Współorganizatorami spotkania były Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku oraz Oficyna Wydawnicza RYTM.

4. 28 czerwca: *Operacja „Ostra Brama” i akcja „Burza” na Wileńszczyźnie*

Spotkanie zorganizowane w 70. rocznicę akcji „Burza” na Kresach i Operacji „Ostra Brama”, której celem miało być oswobodzenie Wilna z rąk niemieckiego okupanta. W spotkaniu wzięli udział ostatni mieszkający w Warszawie, uczestnicy tych wydarzeń – żołnierze oddziałów Okręgu Wileńskiego i Okręgu Nowogródzkiego Armii Krajowej. Relacje i wspomnienia świadków ilustrowane były oryginalną ikonografią z lat wojny. Współorganizatorami spotkania były Okręg Wileński Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej oraz Okręg Nowogródzki Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej.

5. 9 sierpnia: *Mnich, historyk, kronikarz Kresów. W 200. rocznicę urodzin Sadoka Barącz*

Spotkanie poświęcone postaci dominikanina Sadoka Barącz, Ormianina, znanego historyka i kronikarza galicyjskiego zorganizowane w ramach „Ormiańskiej soboty w DSH” dzięki współpracy z Fundacją Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich. Multimedialną prezentację przedstawił o. Marek Miławicki OP, rozmowę prowadził prof. dr hab. Krzysztof Stopka, historyk i armenolog, dyrektor Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius.

6. 9 sierpnia: *Kresowe Pokucie. Rzeczpospolita ormiańska*

Promocja książki Moniki Agopsowicz *Kresowe Pokucie. Rzeczpospolita ormiańska* opisującej barwny świat pokuckich Ormian pod koniec XIX i w XX wieku (w konkursie na Książkę Historyczną Roku jury uhonorowało tę pozycję jako „Najlepszą książkę popularnonaukową poświęconą historii Polski w XX wieku”). W spotkaniu i dyskusji wzięli udział: autorka – Monika Agopsowicz i prof. Krzysztof Zięba, historyk, kierownik Zakładu Stosunków Etnicznych w Europie Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Współorganizatorem spotkania w ramach „Ormiańskiej soboty w DSH” była Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich.

7. 24 października: *Legiony Polskie w Karpatach Wschodnich*

W 100-lecie walk toczonych przez Legiony Polskie w Karpatach Wschodnich odbyło się spotkanie z dr Janem Skłodowskim, fotografikiem, pisarzem, podróżnikiem, badaczem Kresów, który od lat dokumentuje i popularyzuje karpacką epopeję Legionów. W ramach spotkania przypomniany został szlak bojowy Legionów Polskich w Karpatach Wschodnich oraz bitwy stoczone pod Nadworną, Mołotkowem i Rafajłowa. Przedstawiono także program uroczystości rocznicowych organizowanych w 2014 roku na Ukrainie. Współorganizatorem spotkania było Towarzystwo Karpackie.

8. 3 grudnia: *Czy we Lwowie była secesja?*

Promocja albumu *Secesja we Lwowie* Żanny Komar i Julii Bogdanowej poświęconego jednemu z najznakomitszych i dobrze zachowanych, a przy tym najmniej znanych zespołów architektonicznych Europy Środkowej z początku XX wieku, w której udział wzięli: współautorka dr Żanna Komar z Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie, prof. Jakub Lewicki z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Jacek Tokarski, wydawca i szef wydawnictwa Wysoki Zamek z Krakowa.

V. Spotkania poświęcone losom Polaków na Wschodzie

W 2014 roku, w ramach programu WIK zorganizowane zostały trzy spotkania dotyczące losów Polaków na Wschodzie w latach II wojny światowej. Wszystkie dedykowane były pamięci księdza Zdzisława Peszkowskiego, instruktora harcerskiego, ułana, więźnia Kozielska, żołnierza II Korpusu, profesora teologii, kapelana Rodzin Katyńskich i Pomordowanych na Wschodzie, prałata domowego Ojca Świętego, kandydata do Pokojowej Nagrody Nobla. Na program cyklu „Pamięć Katynia” złożyły się dwie projekcje filmowe i jedno spotkanie:

1. 5 kwietnia: *Widziałem kata* (2009, 29’), reż. Natasza Lo

Pokaz rosyjskiego filmu dokumentalnego o Katyniu zrealizowanego przez niezależną reżyser i scenarzystkę z Moskwy, dedykowanego przez autorkę księdzu Zdzisławowi Peszkowskiemu. Dokument powstał w ramach projektu filmowego „Rosja – Polska. Nowe spojrzenie” dzięki pomocy Instytutu Adama Mickiewicza i firmy Eureka Media.

2. 5 kwietnia: *Pan Ksiądz* (2010) reż. Józef Gębski

Pokaz filmu dokumentalnego zawierającego zapis ostatniej rozmowy ze zmarłym w 2007 roku księdzem Zdzisławem Peszkowskim zrealizowany przez znakomitego scenarzystę i reżysera, autora wielu filmów dokumentalnych. Po projekcji odbyło się spotkanie z reżyserem filmu Józefem Gębskim.

3. 5 kwietnia: *Z motocyklistami do Katynia*

Spotkanie z organizatorami i uczestnikami motocyklowych pielgrzymek do Kuropat, Katynia, Miednoje, Piatichatek i Bykowni – komandorem rajdu Wiktorem Węgrzynem i członkami Stowarzyszenia Międzynarodowy Motocyklowy Rajd Katyński – ilustrowane filmami i zdjęciami z rajdów katyńskich. Ks. Zdzisław Peszkowski od samego początku był związany z ideą rajdu katyńskiego, jest patronem Stowarzyszenia i organizowanych na Jasnej Górze zlotów gwiazdzystych rozpoczynających sezon motocyklowy. Współorganizatorem spotkania było Stowarzyszenie Międzynarodowy Motocyklowy Rajd Katyński.

VI. Spotkania poświęcone historii harcerstwa

W ramach stałej współpracy pomiędzy DSH i programem WIK a Fundacją Harcerstwa Drugiego Stulecia zorganizowane zostały kolejne spotkania odnoszące się do roli tego ruchu w najnowszej historii Polski. Szczególne znaczenie miała organizacja trzech spotkań poświęconych recepcji książki *Kamienie na szaniec* Aleksandra Kamińskiego w kontekście filmu wyreżyserowanego przez Roberta Glińskiego, a zwłaszcza kontrowersji i sporów, jakie film wywołał. Jedno ze spotkań zorganizowane zostało we współpracy z Hufcem ZHP Warszawa-Mokotów im. Szarych Szeregów, a jego głównym adresem była młodzież harcerska z Polski uczestnicząca w 44. Rajdzie Arsenał.

1. 22 marca: „*Kamienie na szaniec*” anno Domini 2014

Spotkanie poświęcone współczesnej recepcji książki, która przez dziesięciolecia utrzymywała etos Szarych Szeregów i formowała postawy młodych Polaków. O przesłaniu *Kamieni na szaniec* i aktualnym odbiorze tej książki dyskutowali dr hab. Wojciech Feleszko – wnuk Aleksandra Kamińskiego, dr Ewa Hoffmann-Piotrowska – literaturoznawca z Instytutu Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego, instruktorzy harcerscy, uczestnicy spotkania. Współorganizatorami spotkania cieszącego się ogromną frekwencją były Fundacja Harcerstwa Drugiego Stulecia i Wydział Komunikacji Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej.

2. 22 marca: *Wyzwanie rzucone historii, czyli dylematy kina historycznego*

Dyskusja panelowa poświęcona specyfice kina historycznego zorganizowana w kontekście filmu Roberta Glińskiego. W dyskusji prowadzonej przez Annę Wittenberg udział wzięli: Robert Gliński – reżyser filmu *Kamienie na szaniec*, Katarzyna Grynienko – filmoznawczyni i Anna Gutowska – instruktorka harcerska. W spotkaniu uczestniczyli m. in. uczestnicy 44. Rajdu Arsenał, instruktorzy harcerscy i historycy harcerstwa. Współorganizatorem spotkania był Hufiec ZHP Warszawa-Mokotów im. Szarych Szeregów.

3. 29 marca: *Kamienie na szaniec. Cena i granice wolności*

Spotkanie zorganizowane w kontekście sporów i polemik wywołanych filmem Roberta Glińskiego, który w marcu 2014 roku wszedł na ekrany. O przesłaniu *Kamieni na szaniec*, ich aktualnym odbiorze, bohaterach książki, prawdzie historycznej i pokutujących mitach dyskutowali zaproszeni goście: Da-

nuta Zdanowicz-Rossman, łączniczka Tadeusza Zawadzkiego „Zośki”, przyjaciółka bohaterów „Kamieni na szaniec”; Barbara Wachowicz, pisarka, autorka książek i wystaw m.in. o Aleksandrze Kamińskim oraz bohaterach „Kamieni na szaniec”; prof. Grzegorz Nowik, historyk, autor m. in. monografii *Straż nad Wisłą: Okręg Szarych Szeregów Warszawa-Praga 1939-1942* i *Epilogu do Kamieni na szaniec*. Współorganizatorami spotkania były Fundacja Harcerstwa Drugiego Stulecia oraz Wydział Komunikacji ZHR.

4. 27 czerwca: *Harcerstwo a polityka. Ostatni Prezydenci RP na Uchodźstwie*

Spotkanie poświęcone sylwetkom dwóch ostatnich Prezydentów RP na Uchodźstwie – Kazimierza Sabbata i Ryszarda Kaczorowskiego, którzy byli także instruktorami i działaczami harcerskimi i w swojej działalności publicznej kierowali się m.in. zasadami przyrzeczenia harcerskiego. O tych wybitnych przedstawicielach polskiej emigracji politycznej i ich barwnych biografii mówili specjalnie zaproszeni na to spotkanie goście z Londynu: Jadwiga Kaczorowska (córka prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego, działaczka ZHPpgK), Anna Świdlicka (córka prezydenta Kazimierza Sabbata, działaczka ZHPpgK) i Andrzej Świdlicki. Współorganizatorami spotkania były Fundacja Harcerstwa Drugiego Stulecia oraz Związek Harcerstwa Polskiego poza granicami Kraju.

VII. Ormiańska sobota w DSH

W ramach trwającej od 2009 roku współpracy pomiędzy DSH i programem WIK a Fundacją Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich organizowane są raz w roku całodniowe wydarzenia dedykowane historii, dziedzictwu i kulturze Ormian polskich. Na program „Ormiańskiej soboty w DSH” zorganizowanej 9 sierpnia 2014 roku złożyły się:

- spotkanie *Mnich, historyk, kronikarz Kresów. W 200. rocznicę urodzin Sadoka Barącz z prezentacją o. Marka Miłowickiego OP i udziałem prof. dr hab. Krzysztofa Stopki;*
- degustacja potraw ormiańskich i pokaz film dokumentalnego o Armenii;
- prezentacja *Genealog w potrzasku* Hanny Kopczyńskiej-Kłos poświęcona badaniom genealogicznym rodzin ormiańskich;
- promocja książki Moniki Agopsowicz *Kresowe Pokucie. Rzeczpospolita ormiańska* z udziałem prof. dr hab. Andrzeja A. Zięby;
- spotkanie *U progu 100. rocznicy Ludobójstwa Ormian* z Edwardem Mier-Jędrzejowiczem, przedstawicielem mniejszości ormiańskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, poświęcone inicjatywom upamiętnienia ofiar Mec Jeghern

VIII. Współpraca WIK ze stołecznymi instytucjami kultury i Uniwersytetami Trzeciego Wieku

Zainteresowanie dziedzictwem Kresów liczne prośby o organizację prezentacji popularyzujących dziedzictwo Kresów w innych miejscach i instytucjach na terenie Warszawy. Spotkania te organizowane były przede wszystkim we współpracy ze stołecznymi instytucjami kultury oraz działającymi w Warszawie Uniwersytetami Trzeciego Wieku, w tym: Uniwersytetem Trzeciego Wieku Fundacji Shalom, Uniwersytetem Trzeciego Wieku Woli i Bemowa, Bielańskim Ośrodkiem Kultury, Domem Kultury Działdowska, Ośrodkiem Wsparcia dla Seniorów Wrzeciono. W ramach stałej współpracy z Centrum Promocji Kultury na Pradze kontynuowany był cykl prezentacji powtórkowych „Kresy dalekie i bliskie” w Klubie Kultury Seniora na Gocławiu. Po raz pierwszy zorganizowana została prezentacja w Śródmiejskim Domu Kultury. W 2014 roku w Warszawie (poza siedzibą DSH) koordynator WIK przygotował i poprowadził 21 spotkań:

1. 16 stycznia: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Czerwony płaszcz... Hucula portret wyimaginowany;*
2. 23 stycznia: Uniwersytet Trzeciego Wieku Fundacji Shalom, *Równe na Wołyniu. Garnizon i gniazdo poetów;*
3. 11 lutego: Uniwersytet Trzeciego Wieku Fundacji Shalom, *Altenbergowie, Pordesowie, Zuckerkandlowie... Wśród galicyjskich księgarzy;*
4. 20 lutego: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Perły Wołynia. Od Ostroga do Starokonstantynowa;*
5. 8 marca: Dom Kultury Śródmieście – Klub na Hożej 41, *Świętojerską, Mickiewicza, Giedymina. Kaziukowy spacer po Wilnie;*

6. 9 marca, Bielański Ośrodek Kultury, *Wilno w kadrze*. Pokaz filmów archiwalnych i dokumentalnych;
7. 20 marca: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Baranowicze – Chicago Wschodu*;
8. 3 kwietnia: Uniwersytet Trzeciego Wieku Fundacji Shalom, *Jarmark nad Piną. O żydowskim, polskim i białoruskim Pińsku*;
9. 17 kwietnia: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Z Piłsudskim do Ostrej Bramy. Wileńska Wielkanoc 1919 roku*;
10. 23 kwietnia: Ośrodek Wsparcia dla Seniorów Wrzeciono, *Palmy, Pascha, Pesach. Wielkanoc na Kresach*;
11. 22 maja: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Wszystko co nasze... Początki skautingu we Lwowie*;
12. 12 czerwca: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Zbrucz – rzeka graniczna*;
13. 17 czerwca: Uniwersytet Trzeciego Wieku Fundacji Shalom, *Kołomyja ne pomyja, czyli szteti wielonarodowy*;
14. 20 czerwca: Dom Kultury Działdowska, *Nieśwież. Nie tylko Radziwiłły*;
15. 28 lipca: Akademia Wychowania Fizycznego, *Chwała Galicji. Wystawa Krajowa we Lwowie w 1894 roku* (prezentacja dla uczestników akcji „Wczasy dla seniorów” organizowanej przez Urząd Dzielnicy Bielany m. st. Warszawy);
16. 18 września: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *U Polski bram. Rzec o Korpusie Ochrony Pogranicza*;
17. 16 października: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Chwała Galicji. Wystawa Krajowa we Lwowie w 1894 r.* ;
18. 20 listopada: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Za lwowską rogatką. Od Snopkowa i Persenkówki do Nawarii i Pustomyt*;
19. 2 grudnia: Uniwersytet Trzeciego Wieku Woli i Bemowa, *Pałace polskie na Kresach*;
20. 10 grudnia: Naczelna Organizacja Techniczna, *Wigilia w okopach Wielkiej Wojny na Wschodzie* (prezentacja dla uczestników spotkania Koła Służby Zagranicznej PSL);
21. 18 grudnia: Klub Kultury Seniora na Gocławiu, *Różańcowa Madonna i rabini znad Seretu. Opowieść o Czortkowie*

IX. Wydarzenia i imprezy organizowane przez WIK poza Warszawą

Zainteresowanie dziedzictwem kulturowym i historycznym Ziemi Wschodnich I i II Rzeczypospolitej oraz wypracowana w ramach programu WIK oryginalna oferta popularyzatorska i edukacyjna powoduje, że otrzymujemy liczne prośby o organizowanie spotkań i prezentacji w pozastolecznych placówkach kulturalnych i oświatowych.

Prezentacje w Prabutach i Baszni Dolnej towarzyszyły kolejnym pokazom wystawy plenerowej DSH *Świat Kresów*; prezentacje w Białymstoku związane były z udziałem DSH w Międzynarodowych Targach Książki. Podczas większości spotkań promowany był album *Świat Kresów*.

W 2014 roku zorganizowane zostały 23 spotkania w 13 miejscowościach, w tym po raz pierwszy w Giżycku, Białymstoku, Prabutach, Horyńcu Zdroju, Szymanowie, Gorlicach i Brzeżu:

1. 21 lutego: prezentacja w **Strzelcach Opolskich** – *Hules! Na nartach w Karpatach Wschodnich*, Strzelecki Ośrodek Kultury, Plac Stefana Żeromskiego 7. Organizatorem spotkania był Strzelecki Ośrodek Kultury;
2. 6 kwietnia, prezentacja w **Ścinawie** – *Kaziukowy spacer po Wilnie*, Centrum Kultury i Turystyki w Ścinawie, ul. Tadeusza Kościuszki 1. Prezentację, która odbyła się w ramach IV Ścinawskich Kaziuków organizowanych pod patronatem Burmistrza Ścinawy Andrzeja Holdenmajera obejrzało ponad 250 osób;
3. 10 kwietnia: prezentacja w **Giżycku** – *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur czyli ...Unia tu już była!* połączona z promocją albumu *Świat Kresów*, Giżycko, Hotel „Masovia”, ul Dąbrowskiego 8. Organizatorem spotkania było Stowarzyszenie Wspólnota Mazurska;
4. 11 kwietnia: prezentacja w **Białymstoku** – *Świat Kresów* połączona z promocją albumu, Książnica Podlaska, Czytelnia Książek. Spotkanie zorganizowane w ramach szkolenia dla moderatorów Dyskusyjnych Klubów Książki województwa podlaskiego;

5. 11 kwietnia: prezentacja w **Białymstoku** – *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur czyli ...Unia tu już była!* połączona z promocją albumu zorganizowana w ramach III Międzynarodowych Targów Książki, Opera i Filharmonia Podlaska – Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku, ul. Odeska 1;
6. 11 kwietnia: prezentacja w **Białymstoku** – *Z Piłsudskim do Ostrej Bramy. Konflikt o Wilno i wileńska Wielkanoc 1919 roku*, Książnica Podlaska, Białystok, ul. Kilińskiego 16. Organizatorami spotkania były: Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku oraz Książnica Podlaska w Białymstoku;
7. 25 kwietnia: prezentacja w **Strzelcach Opolskich** – *Na zielonej Ukrainie. Od Baru do Winnicy*, Strzelecki Ośrodek Kultury, Plac Stefana Żeromskiego 7. Organizatorem spotkania był Strzelecki Ośrodek Kultury;
8. 30 maja: prezentacja w **Prabutach** – *Świat Kresów ...czyli Unia tu już była!* połączona z prezentacją wystawy plenerowej DSH *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego* oraz promocją albumu, Prabuckie Centrum Kultury i Sportu, Prabuty, ul. Łąkowa 22. Organizatorami wydarzenia byli Burmistrz Miasta i Gminy Prabuty oraz Prabuckie Stowarzyszenie Kresowiaków. Prezentację obejrzało ok. 250 osób;
9. 6 czerwca: prezentacja w **Bolesławcu** – *Półtora miasta. Rzec o Drohobyczu*, Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych im. Henryka Sucharskiego, ul. Komuny Paryskiej 6. Uczestnikami była młodzież, nauczyciele, członkowie organizacji kresowych;
10. 7 czerwca: prezentacja w **Bolesławcu** – *Od Altenberga do Zukerkandla. Księgarze na Kresach* – Bolesławiecki Ośrodek Kultury – Międzynarodowe Centrum Ceramiki, Bolesławiec, Pl. Marszałka J. Piłsudskiego 1 C. Organizatorami wydarzenia były Urząd Miasta Bolesławiec, Bolesławiecki Ośrodek Kultury – Międzynarodowe Centrum Ceramiki, Muzeum Ceramiki w Bolesławcu i Księgarnia „AGORA”;
11. 2 sierpnia, prezentacja w **Horyńcu Zdroju** – *Łyk Naftusi. Opowieść o kresowych zdrojach w Niemirowie, Szkle, Lubieniu, Morszynie i Truskawcu*, Dom Zdrojowy, Horyniec Zdrój, Sanatoryjna 5. Prezentacja towarzysząca X Jubileuszowemu Festiwalowi Kultur i Kresowego Jadła. Organizatorem wydarzenia był Wójt Gminy Lubaczów;
12. 2 sierpnia, prezentacja w **Baszni Dolnej** – *Lwów jakiego nie znacie!* Kresowa Osada, Basznia Dolna. Wieczór z prezentacjami dotyczącymi przedmieść lwowskich, miejscowości położonych na północ od Lwowa oraz historii najbardziej znanej lwowskiej marki – legendarnych trunków Baczewskiego zorganizowany w przeddzień X Jubileuszowego Festiwalu Kultur i Kresowego Jadła. Organizatorem wydarzenia był Wójt Gminy Lubaczów;
13. 3 sierpnia: prezentacja w **Baszni Dolnej** – *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur ...czyli Unia tu już była!*, Osada Kresowa, Basznia Dolna. Prezentacja zorganizowana w ramach X Jubileuszowego Festiwalu Kultur i Kresowego Jadła. Organizatorem wydarzenia był Wójt Gminy Lubaczów.
14. 3 sierpnia: prezentacja w **Baszni Dolnej** – *Łyk Naftusi. Opowieść o kresowych zdrojach w Niemirowie, Szkle, Lubieniu, Morszynie i Truskawcu*. Osada Kresowa, Basznia Dolna. Prezentacja zorganizowana w ramach X Jubileuszowego Festiwalu Kultur i Kresowego Jadła. Organizatorem wydarzenia był Wójt Gminy Lubaczów;
15. 14 sierpnia: prezentacja w **Giżycku** – *Jachtem, kajakiem, wplaw... Wakacje na Kresach*, Ekomarina, Giżycko, ul. Dąbrowskiego 14. Organizatorem spotkania było Stowarzyszenie Wspólnota Mazurska;
16. 5 września: prezentacja w **Jarosławiu** – *Chwała Galicji. Wystawa Krajowa we Lwowie w 1894 roku*, Centrum Kultury i Promocji – Kamienica Attavantich, Jarosław, Rynek 5. Prezentacja dla uczniów z I LO im. M. Kopernika, Zespołu Szkół Licealnych i Technicznych im. J. Słowackiego oraz Zespołu Szkół Ekonomicznych i Licealnych z Jarosławia zorganizowana w ramach VI Międzynarodowego Festiwalu Kultury Kresowej;
17. 5 września: prezentacja w **Jarosławiu** – *Arkadia nad Złotą Lipą. Rzec o panach z Brzeżan*, Centrum Kultury i Promocji – Kamienica Attavantich, Jarosław, Rynek 5. Prezentacja inauguracyjna VI Międzynarodowy Festiwal Kultury Kresowej. Organizatorem spotkania było Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich oddział w Jarosławiu;

18. 21 września: prezentacja w **Szymanowie** – *Jasne słońce nad Podolem*, Sanktuarium N.M.P. Jazłowieckiej w Szymanowie, ul. Szkolna 2. Prezentacja dla uczestników dorocznego zjazdu szkół niepokalańskich. Organizatorem spotkania było Zgromadzenie Sióstr Niepokalanego Poczęcia N.M.P. w Szymanowie;

19. 5 grudnia: prezentacja w **Gorlicach** – *Między Chanuką, Pasterką a Jordanem. Święta na Kresach*, Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Gabryela w Gorlicach, ul. Jagiełły 1. Prezentacja dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z Gorlic w ramach projektu Biblioteka Miejscem Spotkań Wielu Kultur;

20. 5 grudnia: prezentacja w **Jarosławiu** – *Między Chanuką, Pasterką a Jordanem. Święta na Kresach*, Centrum Kultury i Promocji – Kamienica Attavantich, Jarosław, Rynek 5. Organizatorem spotkania było Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo Wschodnich oddział w Jarosławiu;

21. 6 grudnia: prezentacja w **Przemysłu** – *Między Chanuką, Pasterką a Jordanem. Święta na Kresach*, Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej, Przemysł, Pl. Berka Joselewicza 1. Organizatorami spotkania były Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej oraz Stowarzyszenie Pamięci Polskich Termopil i Kresów;

22. 12 grudnia: prezentacja w **Strzelcach Opolskich**, *Chwała Galicji. Wystawa Krajowa we Lwowie w 1894 roku*, Strzelecki Ośrodek Kultury, Plac Stefana Żeromskiego 7. Organizatorem spotkania był Strzelecki Ośrodek Kultury;

23. 13 grudnia: prezentacja w **Brzegu** – *Z biegiem Dniestru. Kajakiem od Bieszczad do Okopów Świętej Trójcy*, Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu, Plac Zamkowy 1. Organizatorem spotkania było Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich – oddział w Brzegu.

X. Wystawa plenerowa „Świat Kresów”

Rok 2014 był ostatnim rokiem publicznych pokazów wystawy plenerowej *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego* przygotowanej w DSH w 2008 roku. Ze względu na uszkodzenia spowodowane wielokrotnym eksponowaniem w kraju i zniszczeniem kilku plasz wystawa nie nadaje się do dalszej ekspozycji. Ze względu na duże zainteresowanie, pożądane byłoby wykonanie nowej wersji wystawy, łatwiejszej do ekspozycji.

- W maju i czerwcu wystawa prezentowana była w Prabutach przed Konkatedrą św. Wojciecha. Ekspozycja została zorganizowana z inicjatywy Prabuckiego Stowarzyszenia Kresowiaków dzięki zaangażowaniu Burmistrza Miasta i Gminy Prabuty.
- We wrześniu i październiku wystawa prezentowana była w Kwidzynie na placu przy ul. Braterstwa Narodów. Wystawa towarzyszyła obchodom 75. rocznicy napaści Związku Radzieckiego na Polskę i nadaniu nazwy „Ronda Kresowiaków” najnowszemu rondu w Kwidzynie. Ekspozycja zorganizowana została z inicjatywy Rady Miasta Kwidzyna dzięki zaangażowaniu władz miasta.
- W 2014 roku z inicjatywą umieszczenia na stałe wystawy plenerowej Domu Spotkań z Historią w Kresowej Osadzie w Baszni Dolnej (woj. Podkarpackie) wystąpił Wójt Gminy Lubaczów. Na podstawie uzgodnień pomiędzy Wójtem Gminy Lubaczów i DSH w lipcu 2014 roku wykonano i zamontowano w specjalnie zaprojektowanych drewnianych ramach pierwszych 6 banerów wystawy. Kolejne zostaną ustawione w Kresowej Osadzie w 2015 roku.

XI. Warsztaty edukacyjne i zajęcia dla młodzieży

Tematyka kresowa znajduje się w stałej ofercie edukacyjnej DSH adresowanej do uczniów i nauczycieli szkół ponadpodstawowych. W 2014 w Warszawie odbyły się:

- 13 maja 2014: warsztaty *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur czyli ...Unia tu już była!* dla uczniów II Liceum Ogólnokształcącego im. Stefana Batorego;
- 29 grudnia 2014: warsztaty *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur czyli ...Unia tu już była!* dla uczniów ze szkół gimnazjalnych z Polski, Litwy, Białorusi i Ukrainy uczestniczących

w finałowych rozgrywkach projektu „Liderzy Europy” organizowanych przez Fundację Banku Zachodniego WBK w ramach programu Ministerstwa Spraw Zagranicznych;

- Ponadto w 2014 roku Koordynator WIK prowadził zajęcia o charakterze edukacyjno-popularyzatorskim dla młodzieży szkół gimnazjalnych i ponad gimnazjalnych w Bolesławcu, Prabutach, Gorlicach i Jarosławiu.

XII. Inne działania w ramach programu WIK

Wśród innych działań podejmowanych przez Koordynatora WIK w 2014 roku należy wskazać między innymi:

- stałą współpracę z działającymi w Warszawie organizacjami i środowiskami kresowymi oraz przedstawicielami instytucji zajmujących się tą problematyką, związaną zwłaszcza z organizacją kolejnych przedsięwzięć w siedzibie DSH;
- stałą współpracę z kilkunastoma portalami internetowymi skutkującą systematycznym informowaniem o działalności DSH i promowaniem na tych portalach wydarzeń przygotowywanych w ramach programu WIK;
- prowadzenie profilu „Świat Kresów” na Facebooku, który jest istotnym środkiem informowania o przedsięwzięciach podejmowanych w ramach programu WIK. Pod koniec 2014 roku profil miał 2000 fanów;
- współpracę z mediami, w tym redaktorami cyklicznych audycji radiowych poświęconymi Kresom, nagrania dla licznych audycji oraz udział w programach na żywo, m.in. dla Polskiego Radia, Polskiego Radio dla Zagranicy, Radia TOK FM, Radia Rzeszów, TVP, TVP Polonia, TV Podkarpackiej;
- publikację artykułu „Riwiera Zaleszczyki” w 79. numerze kwartalnika „Karta”;
- pomoc merytoryczną i udostępnianie materiałów zgromadzonych w kolekcji kresowianów dla potrzeb wydawniczych, publicystycznych, wystawienniczych, filmowych i popularyzatorskich.

SPOTKANIA, DEBATY, WERNISAŻE, SPACERY, WYDARZENIA SPECJALNE

W 2014 roku organizowaliśmy spotkania i debaty, pokazy multimedialne i filmowe, promocje książek, wernisaże wystaw, koncerty i spacer po stolicy. Gościliśmy historyków, dokumentalistów, świadków historii, varsavianistów, dziennikarzy, reżyserów, pisarzy, fotografów, muzyków, aktorów, a także urzędników samorządowych oraz przedstawicieli środowisk i organizacji podejmujących w swej działalności problematykę związaną z historią XX wieku. Z myślą o zróżnicowanym odbiorcy naszych działań poruszaliśmy tematy historyczne zarówno w kontekście kultury popularnej, jak i wysokiej. Do współpracy zapraszaliśmy cenionych specjalistów, łączących wybitne kompetencje z predyspozycjami popularyzatorskimi.

Bardzo intensywnie wyglądał początek roku w DSH. W pierwsze dwa weekendy stycznia zorganizowaliśmy przegląd twórczości filmowej i teatralnej *Odpowiedzialność artysty* oraz debatę na temat spuścizny po wybitnym artyście Zygmuncie Hübnerze.

W omawianym okresie zorganizowaliśmy cykl spotkań towarzyszących wystawom: *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Villema van de Polla; Photo Classeur Adama i Jadwigi Czartoryskich; Warszawa. Proste historie; John Vachon. Trzy razy Polska; Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie/Głosowanie; (Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków*. Tematyce portugalskiej poświęciliśmy tegoroczną *Noc Muzeów* pod hasłem *Nocny pociąg do Lizbony*. Zaprosiliśmy także warszawiaków na spacer w ramach współpracy z akcją *Warszawa Czyta*, w której ramach poszukiwaliśmy różnych oblicz Warszawy, wędrując po wybranych zakątkach stolicy i jej okolic.

Dom Spotkań z Historią bardzo aktywnie włączył się również w obchody Święta Wolności organizowanego w Warszawie z okazji 25. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989. DSH, z ramienia Urzędu m.st. Warszawy, pełnił funkcję Centrum Informacji o Obchodach. Na stronie internetowej www.wylaczsyetm.pl informowaliśmy o programie oficjalnych uroczystości oraz projektów towarzy-

szących przygotowanych przez kilkudziesięciu partnerów (samorządowych, pozarządowych i rządowych).

Przygotowaliśmy także program wydarzeń towarzyszących, była to już szósta edycja festiwalu „Wyłącz system”. W programie znalazła się m.in. premiera specjalnego odcinka kabaretu *Pożar w burdelu* zatytułowana *Herosi transformacji* w reż. Michała Walczaka, wystawa *25 x Warszawa autorstwa Jerzego Majewskiego*, pokazy filmów (m.in. premierowy pokaz dokumentu *Rok 1989* w reż. Michała Bielawskiego).

Poniżej prezentujemy w zestawieniu chronologicznym wydarzenia zorganizowane w 2014 roku:

- **4–6 stycznia** – *Zygmunt Hübner – inteligent w filmie PRL* przegląd twórczości filmowej: *Westerplatte*, reż. Stanisław Różewicz (1967), *Zbrodniarz, który ukradł zbrodnię*, reż. Janusz Majewski (1969), *Akcja Brutus*, reż. Jerzy Passendorfer (1971), *Skazany*, reż. Andrzej Trzost-Rastawiecki (1976), *Szpital przemienienia*, reż. Edward Żebrowski (1979), *Rdza*, reż. Roman Załuski (1981). Słowo wstępne prof. Eugeniusz Cezary Król.
- **11–12 stycznia** (Instytut Teatralny ul. Jazdów 1) – *Zygmunt Hübner w Teatrze Telewizji* pokazy spektakli teatralnych oraz panel dyskusyjny: *Poskromienie złoŹnicy* Williama Szekspira, reż. Zygmunt Hübner (1971), *Nie-boska komedia* Zygmunta Krasieńskiego, reż. Zygmunt Hübner (1981), *Popiół i diament* Jerzego Andrzejewskiego, adaptacja Agnieszka Andrzejewska, Antoni Libera, reż. Zygmunt Hübner (1974), *Kochanek* Harolda Pintera, reż. Zygmunt Hübner (1971), *Spiskowcy* Josepha Conrada, adaptacja Zygmunt Hübner i Michał Komar, reż. Zygmunt Hübner (1983/1987), *Don Juan czyli kamienny gość* Moliera, adaptacja i reż. Zygmunt Hübner (1974), *Miłość i gniew* Johna Osborne’a reż. *Zygmunt Hübner (1973)*, *Abelard i Heloiza* Ronalda Duncana, reż. Magda Umer (1985), w rolach głównych: Krystyna Janda i Zygmunt Hübner. Słowo wstępne Krzysztof Domagalik.
- **11 stycznia** (Instytut Teatralny ul. Jazdów 1) – panel dyskusyjny *Teatr Myśli Obywatelskiej – idea odziedziczona* z udziałem: Barbary Borys-Damięckiej, Ewy Dałkowskiej, Weroniki Szczawińskiej, Jana Buchwalda, Piotra Cieślaka, Janusza Gajosa, Michała Komara, Jacka Siemradzkiego, Tadeusza Słobodzianka, Allana Starskiego.
- **21 stycznia** – promocja nowego numeru kwartalnika „Karta”: *Czym jest ich znak 77 – wobec naszego 44. Czeski wieczór z okazji wydania „Karty” 77*. W rozmowie udział wzięli: Petruška Šustrová – publicystka, rzeczniczka KARTY 77, Petr Janyška – dyrektor Czeskiego Centrum, tłumacz, dziennikarz oraz Zbigniew Gluza – prezes Ośrodka KARTA, redaktor naczelny „Karty”. Spotkanie poprowadził red. Mariusz Surosz (autor książki *Pepiki. Dramatyczne stulecie Czechów*). Podczas wieczoru zostały również zaprezentowane niezwykle slajdy z największego na południu Czech atelier fotograficznego rodziny Šechtlów. Po rozmowie odbył się pokaz filmu *Ucho* (reż. Karel Kachyňa, 1970).
- **23 stycznia** – wernisaż wystawy *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla*. W otwarciu ekspozycji pod honorowym patronatem Ambasadora Królestwa Niderlandów udział wzięli m.in.: autorzy – prof. Ryszard Żelichowski i Wojciech Materski oraz Paul Bekkers, Ambasador Królestwa Niderlandów w Polsce.
- **28 stycznia** – spotkanie z książką – *Fotograf z Auschwitz*. Gościem wieczoru była autorka książki Anna Dobrowolska. Rozmowę poprzedził pokaz filmu Irka Dobrowolskiego *Portrecista* (2005).
- **6 lutego** – spotkanie w związku z 25. rocznicą rozpoczęcia obrad *Okrągłego Stołu*. W rozmowie udział wzięli profesor Andrzej Friszke i dr Jan Skórzyński. Po spotkaniu odbyła się projekcja filmu Piotra Bikonta *Stół bez kantów* (1999).
- **12 lutego** – *Biało-czerwono-pomarańczowy, o stosunkach polsko-holenderskich w okresie międzywojennym*. Spotkanie poświęcone stosunkom polsko-holenderskich w okresie międzywojennym. Gościem wieczoru był profesor Ryszard Żelichowski (historyk z Instytutu Studiów Politycznych PAN), autor wystawy *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla* oraz książki *Stosunki polsko-holenderskie w Europie powersalskiej*.
- **24 lutego** – *Zrobione z przemysłem*. Cykl spotkań i warsztatów urbanistycznych. Tematem przewodnim było zagadnienie reindustrializacji miast – temat niezwykle istotny z punktu wi-

dzenia kształtowania się współczesnych miast. Poruszano następujące zagadnienia: Krzysztof Nawratek, University of Plymouth – *Reindustrializacja – fakty i mity*; Paweł Soroka, Polskie Lobby Przemysłowe – *Społeczne i gospodarcze aspekty reindustrializacji*; Patryk Toporowski – *Reindustrializacja – perspektywa europejska*; Mirosław Grochowski – *Przemysł w Warszawie – analiza potencjału terenów przemysłowych i poprzemysłowych w stolicy*; PGNiG TERMIKA – Andrzej Rubczyński – Case Studies – *Zrównoważone planowanie obszarów miejskich*.

- **7 marca – Adam i Jadwiga Czartoryscy. Fotografie.** Projekt realizowany przez Barbarę Cailot-Dubus, wnuczkę Adama i Jadwigi Czartoryskich, podróżniczkę i fotografkę oraz historyka Marcina Brzezińskiego. Autorzy opowiedzieli o pracy nad książką, wystawą i filmami. Spotkanie towarzyszyło wystawie *Photo Classeur Adama i Jadwigi Czartoryskich*.
- **8 marca – Dzień Kobiet z historią**
  - 13:00–14.45 – *Czarownice, mniszki i celebrytki...* – spacer śladami warszawianek po Starym Mieście. Przewodniczką była Katarzyna Chudyńska – Szuchnik/ WarsOff.
  - 15.00–16.30 – *Kobiety w spodniach – dr S. i „Kazik”* – spotkanie o niezwykłych, dziś zapomnianych historiach kobiet. Opowiadały: Ania Nowakowska-Wierzchoś i Agnieszka Weseli. Prowadzenie: Ania Czerwińska.
  - 17.00–18.30 – *Zakrecona historia płci – historia kina w pigułce*. Niezwykle wdzięczny temat filmowy oraz punkt wyjścia do szerszej refleksji nad tożsamością kulturową płci i stereotypami dotyczącymi kobiet i mężczyzn. Wyświetliliśmy fragmenty filmów z różnych epok, gatunków, rodzimych i zagranicznych. Prowadzenie: Dorota Chrobak (Radio PIN) i Grzegorz Pieńkowski (historyk kina).
- **12 marca – Nierozpoznane fotografie – podróż po Europie lat 30.** Opowieść o fascynującej przygodzie Piotra Strzałkowskiego, autora książki *Das Album*. Autor natrafił na niemiecki album ze zdjęciami. 1500 fotografii z lat 30. – nieznanymi miejscami i ludźmi, które tak go zafascynowały, że blisko sześć lat jeździł po Europie (m. in. Dolny Śląsk, Berlin, Budapeszt, Nicea, Neapol) w poszukiwaniu właściciela zdjęć, identyfikując miejsca, gdzie przebywał, pracował, odpoczywał.
- **Papusza – pieśń cygańska. Wspomnienie o Papuszy.**
  - **14 marca – Rozmowa z Elżbietą Ficowską**, żoną Jerzego Ficowskiego (przyjaciela Papuszy, poety i prozaika, znawcy folkloru cygańskiego, autora książki *Cyganie polscy*) oraz Angeliką Kuźniak, reporterką i pisarką, autorką biografii Papuszy. Spotkanie poprowadziła Kinga Orzeł-Dereń (Stowarzyszenie Romów Polsce, UJ).
  - **15 marca** – pokazy filmów: *Cyganka Aza*, reż. Artur Twardyjewicz (1926). Najstarszy zachowany polski film fabularny osadzony w realiach kultury romskiej. Adaptacja powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego *Chata za wsią*; *Ostatni Cygan w Oświęcimiu*, reż. Maria Zmarz-Koczanowicz, Dżamila Ankiewicz (1994); *Papusza*, reż. Maja Wójcik, Ryszard Wójcik (1974). Wzruszająca rozmowa Papuszy i Jerzego Ficowskiego. Sześćdziesięciokilkuletnia już wówczas poetka wspomina dzieciństwo, młodość, obyczaje i życie codzienne w cygańskim taborze, opowiada o miłości do lasu, cytuje swoje wiersze; *Papusza* (2013), reż. Joanna Kos-Krauze, Krzysztof Krauze. Oparta na faktach, dramatyczna historia życia cygańskiej poetki.
  - **16 marca – Cygańskie zaduszki**, reż. Wanda Rolny (1999). Film przywołuje najbardziej dramatyczny rozdział XX-wiecznej romskiej historii. Ustawy Norymberskie skazały Romów, wraz z Żydami, na zagładę. Lata 1942–43 okazały się najkrwawsze. Film opowiada o dokonanej na terenach naszego kraju zagładzie europejskich Romów w komorach gazowych Auschwitz-Birkenau. Najmłodszy cygański więzień miał miesiąc, a najstarszy 110 lat; *Zanim opadną liście*, reż. Władysław Ślesicki (1964) pozbawiony komentarza, odarty z romantycznych wizji, lecz niezwykle poetycki film. Ślesicki obserwuje życie cygańskiego taboru. Widzimy obóz w miejskim parku, biedę i tłok w obozowisku, Cyganów pijących alkohol, a z drugiej strony piękne kadry: mężczyzn przy pracy, zbliżenia na ich zwinne ręce, Cyganki tańczące z przy ognisku; *Diabły, diabły*, reż. Dorota Kędzierzawska (1991) w serii nastrojowych obrazów, prawie pozbawionych słów, reżyserka portretuje miasteczko, do którego przybywa cygański tabor.

- **15–16 marca** – warsztaty historyczno – plastyczne dla dzieci w wieku 6–12 lat; *Cyganie – historia pisana na wozach* – dzieci miały szansę poznać historię, kulturę i zwyczaje Cyganów; *Papusza – dziewczyna z lasu* – dzieci dowiedziały się, czym są tabory, jak się mieszkało w lesie i jaką cenę zapłaciła pierwsza cygańska poetka posądzona o zdradę plemiennych tajemnic.
- **18 marca** – *Życie i pasja o. Michała Czartoryskiego*. Wśród 108 męczenników II wojny światowej, których Jan Paweł II ogłosił błogosławionymi znalazł się dominikanin o. Michał Czartoryski, starszy brat Adama. W spotkaniu poświęconym życiu i pasji o. Michała udział wzięli Barbara Caillot-Dubus, Marcin Brzeziński i o. Dariusz Kantypowicz, dominikanin z klasztoru św. Józefa na Służewie.
- **23 marca** – *Złap ostrość!* – gra miejska, czyli świetna zabawa dla wszystkich miłośników fotografii. W programie m.in. wywoływanie zdjęć w ciemni fotograficznej, wizyta w warszawskim fotoplastykonie, wystawa zdjęć w Leica Gallery, pokaz slajdów w Domu Towarowym Bracia Jabłkowsy, spotkanie z fotoedytorem w Barze Studio oraz miłosna historia z Warszawą roku 1934 w tle.
- **4 kwietnia** – *pokaz filmu Martin Luther King – 50 lat temu. Citizen King* (2004) reż. Orlando Bagwell, Noland Walker. Film opowiada o pięciu ostatnich latach życia Martina Luthera Kinga, pastora-baptysty działającego na rzecz równouprawnienia Afroamerykanów i zniesienia dyskryminacji rasowej, laureata pokojowej Nagrody Nobla z 1964 roku, który został zastrzelony 4 kwietnia 1968. Słowo wstępne: Wayne McDuffy. Organizatorzy: Ambasada Stanów Zjednoczonych Ameryki, DSH.
- **6 kwietnia** – *Niedziela z van de Pollem*. Wydarzenia towarzyszące wystawie *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla. Spacer śladami Warszawy lat 30. XX wieku*. Podczas spaceru odwiedziliśmy miejsca, które 80 lat temu były symbolami prawdziwej rewolucji. Prowadzenie Juliusz Lichwa. Pokazu filmu *Warszawa 1935* będącego rekonstrukcją przedwojennej stolicy na podstawie archiwalnych zdjęć pochodzących m.in. z Archiwum Państwowego m.st. Warszawy. *Spotkanie z historykiem* prof. Wojciechem Materskim oraz warsawianistami Ryszardem Mączewskim i Krzysztofem Jaszczyńskim z Fundacji „Warszawa 1939.pl” poświęcone Warszawie z 1934 roku.
- **23 kwietnia** – *Miniatury stolicy – gmach warszawskiej Giełdy*. Spotkanie prezentujące przedwojenny gmach Giełdy – jeden z 50 obiektów, które staną na terenie projektowanego Parku Miniatur Województwa Warszawskiego. Będą to najcenniejsze lub najbardziej charakterystyczne budowle i fragmenty miasta, które nie przetrwały do naszych czasów – zniszczone podczas wojny lub rozebrane w okresie powojennym. Organizatorzy: Park Miniatur Województwa Mazowieckiego, Fundacja „Warszawa1939.pl”, Stowarzyszenie „Saski 2018”, miesięcznik „Stolica”, DSH.
- **25 kwietnia** – *wernisaż wystawy (Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków*. W otwarciu udział wzięli m.in.: Rui Prata, kurator ekspozycji; Ambasador Portugalii w Warszawie Maria Amélia Paiva; José Carlos Costa Dias z Instytutu Camoes'a w Warszawie.
- **26 kwietnia** – *Droga do Rewolucji Goździków: między prawdą historyczną a fikcją literacką*. Spotkanie towarzyszące prezentowanej w DSH wystawie *(Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków*. W spotkaniu udział wzięli: Fernand Rollo z Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych Universidade Nova w Lizbonie i Miguel Real, portugalski pisarz i eseista. Dyskutowano o przyczynach wybuchu rewolucji oraz sytuacji społeczno-politycznej w Portugalii.
- **29 kwietnia** – *Z Archiwum Historii Mówionej – spotkanie z lotnikiem Ryszardem Witkowskim*. Spotkanie z Ryszardem Witkowskim, pilotem doświadczalnym, instruktorem lotniczym, żołnierzem AK, odznaczonym medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Jednym z pierwszych w Polsce pilotów śmigłowca. Dzięki swej pracy podróżował m.in. do Indonezji, Libii, USA, ZSRR. Rozmowę o lotnictwie i powojennej Polsce poprowadzili: Jakub Rokicki i Dominik Czapigo.

- **6 maja – Czterdziestolatek czterdzieści lat później – spotkanie z reżyserem Jerzym Gruzą**
40. urodziny wyreżyserowanego przez Jerzego Gruzę serialu *Czterdziestolatek*. Gościem wieczoru był Jerzy Gruza – legendarny twórca telewizyjny i filmowy. Spotkanie ilustrowane było filmowymi fragmentami archiwalnymi. Rozmowę poprowadził Amadeusz Szklarz-Habrowski z Instytutu Kultury Polskiej UW.
- **8–9 maja – Konferencja naukowa *Spoleczeństwo ukraińskie w stanie rewolucji: terażniejszość i perspektywy rozwoju***. Konferencja poświęcona sytuacji na Ukrainie. Tematy: *Ukraiński szlak do wolności, a polskie doświadczenie Solidarności. Różnice i podobieństwa; Samorząd i wyzwania związane z reformą administracyjną; Spoleczeństwo obywatelskie: praktyki formalne i nieformalne; Liderzy zmiany na Ukrainie; Rola mniejszości narodowych na Ukrainie w kreowaniu nowego ładu społecznego*. Wydarzenie zostało zrealizowanego w ramach Święta Wolności „Wyłącz system”. Organizatorzy: Instytut Socjologii UW, DSH. Patronat: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.
- **10 maja – Miasteczko Schumanna na Krakowskim Przedmieściu**. Główną atrakcją stoiska DSH była zabawa w głosowanie i quiz. Pytania dotyczyły minionego dwudziestopięcioletnia.
- **10 maja – Czterdziestolatek czterdzieści lat później – spotkanie z serialową rodziną**. Spotkanie z aktorami serialu: Anną Seniuk (Madzia), Mirellą Kurkowska (Jagoda) oraz Piotrem Kąkolewskim (Marek). Rozmowa poświęcona była ich kreacjom aktorskim oraz Warszawie z serialu – miastu w budowie. Poprowadzenie Amadeusz Szklarz-Habrowski z Instytutu Kultury Polskiej UW. Po spotkaniu odbył się pokaz filmu *Motylem jestem, czyli romans 40-latk* (reż. Jerzy Gruza, 1976, 88’).
- **11, 24–25, 31 maja – Warsztaty Wyłącz System**. Warsztaty przygotowujące do obchodów Święta Wolności. Celem warsztatów było spojrzenie na najnowszą historię Polskie jak na lekcję umiejętności komunikacyjnych. Materiałami szkoleniowymi były teksty słynnych przemówień, zapisy negocjacji przy okrągłym stole, filmy dokumentalne, instalacje artystyczne, relacje z protestów ulicznych. W ramach warsztatów można się było nauczyć sztuki negocjacji, przemawiania i umiejętności liderkich. Tematy warsztatów: 11.05 – *Przemawiaj i działaj*; 24.05 – *Powód do buntu*; 25.05 – *Jak być liderem, który obali system*; 31.05 – *Jak skutecznie negocjować, niekoniecznie przy okrągłym stole*; Warsztaty zostały przeprowadzone przez wykwalifikowanych trenerów. W roli ekspertów wystąpili uczestnicy wydarzeń sprzed 25 lat.
- **Akcja Warszawa Czyta – Niewidzialne miasta**
  - **13 maja – Miasta i pamięć – wspomnienie Wielkiego Salonu** – na spotkaniu zostały zaprezentowane dwie miniatury w skali 1:25: Wielki Salon oraz Żelazna Brama z Ogrodu Saskiego. Kolejne makiety z 50 planowanych, które staną na terenie projektowanego Parku Miniatur Województwa Mazowieckiego. W trakcie spotkania Marta Szczeblewska i Jarosław Zieliński opowiedzieli o warszawskiej architekturze czasów saskich. Organizatorzy: Park Miniatur Województwa Mazowieckiego, Fundacja „Warszawa1939.pl”, Stowarzyszenie „Saski 2018”, miesięcznik „Stolica”, DSH.
  - **14 maja – Miasta i oczy – spacer po niewidzialnym Ogródzie Saskim** Prowadzenie: Marta Szczeblewska, przewodnik warszawski (Stowarzyszenie „Saski 2018”).
  - **15 maja – Ukryte miasta – spacer po różnych Warszawach**. Zobaczyliśmy różne oblicza Warszawy, rozmawialiśmy o jej przeszłości, zastanawialiśmy się, jak będzie wyglądać w przyszłości. Prowadzenie: Juliusz Lichwa.
  - **17 maja – Uniestwione miasto – spacer śladami getta warszawskiego**. Opowieść o tragicznej historii Żydów i Muranowa w czasie II światowej. Prowadzenie: Jagna Kofta.
- **16 maja – wernisaż wystawy John Vachon. Trzy razy Polska**. W otwarciu udział wzięli m.in. autorzy: Sławomir Rybałtowski oraz Tomasz Markiewicz, Gail i Ann Vachon, córki Johna Vachona oraz Douglas C. Greene, wiceambasador Stanów Zjednoczonych.
- **17 maja – Nocny pociąg do Lizbony – Noc Muzeów w DSH**. Tegoroczna Noc Muzeów w DSH nawiązywała do prezentowanej w DSH wystawy *(Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków*. Tematem przewodnim imprezy była Portugalia. Wspólnie z publicznością wybraliśmy się w podróż w czasie i przestrzeni, odkrywaliśmy

punkty na mapie świata, do których Portugalczycy dotarli, tworząc swoje imperium, o blasku księżycy wsłuchaliśmy brzmienia polskiej poezji po portugalsku oraz portugalskiej muzyki i opowieści o lokalnych specjach: porto i sardynkach. Organizatorzy: DSH, Instytut Camoesa w Polsce. Partnerzy: Portugalski Świat portugalskiewiat.com., Iberia Records iberiarecords.com, Parfois, parfois.com.

- **11 czerwca – *Fotografowałem rewolucję – spotkanie z Alfredo Cunha***, portugalskim fotografem, fotoreporterem i fotoedytorem, którego zdjęcia z wybuchu w rewolucji Lizbonie prezentowaliśmy na wystawie *(Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków*.
- **16 czerwca – *Festiwal Szpitalna Łączy***. DSH w ramach festiwalu organizowanego przez Instytut Spraw Publicznych przeprowadziło spacer po ulicy Szpitalnej. Przewodnikiem był Konrad Tarnopolski, warszawiak z urodzenia, politolog i teolog z wykształcenia, przewodnik warszawski z pasji. Festiwal odbywał się w ramach obchodów 25. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989.
- **25 czerwca – *Miniatury stolicy – makiety od kuchni***. Spotkanie poświęcone makietom nieistniejących już budowli, które prezentowane będą w Parku Miniatur Województwa Mazowieckiego. Konsultanci historyczni projektu opowiedzieli o kryteriach wyboru budynków, a członkowie zespołu wykonawczego przedstawiali technologię budowy miniatur. Podczas spotkania można było również zobaczyć detale dotychczas wykonanych makiet. Prowadzenie Marta Szczeblewska i Krzysztof Jaszczyński. Organizatorzy: Park Miniatur Województwa Mazowieckiego, Fundacja „Warszawa1939.pl”, Stowarzyszenie „Saski 2018”, miesięcznik „Stolica”, DSH.
- **26 czerwca – *Warszawa – miasto ludzi wolnych – dyskusja***. W cyklu „Zmieniamy Warszawę. Warszawa 2.0” Miasto Stołeczne Warszawa zaprasza mieszkańców do dyskusji publicznych. Tym razem rozmowa dotyczyła wolności: czym jest wolność dla warszawiaków? Czy umiemy korzystać z wolności gospodarczej, społecznej, osobistej, wolności zgromadzeń? Organizatorzy: Miasto Stołeczne Warszawa, DSH.
- **28 czerwca – *Sardinhada Portuguesa – piknik portugalski*** na skwerze im. ks. Twardowskiego zorganizowany wraz z Instytutem Camõesa w Warszawie, przy wsparciu firmy EU-ROCASH. Czerwiec to w Portugalii miesiąc Festas dos Santos Populares, czyli ulicznych imprez z muzyką na żywo. Portugalczycy tłumnie wychodzą na ulice, by wspólnie bawić się, biesiadować i tańczyć. Piknik został zorganizowany jako impreza promująca prezentowaną w DSH wystawę *(Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków*. Podczas pikniku mogliśmy zjeść m.in. grillowane sardynki oraz nauczyć się tradycyjnych gier, zabaw i tańców, najpotrzebniejszych portugalskich wyrażen dla planujących wakacje w Portugalii, czy malowania tradycyjnych portugalskich *azulejos*. Główną atrakcją pikniku był koncert **João de Sousa & Fado Polaco**.
- **6 lipca – 14 września *Drugi Dzielnicowy Dyżur Varsavianistyczny!*** Podobnie, jak w ubiegłym roku, w okresie letnich wakacji zorganizowaliśmy cykl wycieczek pieszych i rowerowych po Warszawie i jej okolicach. Każda dzielnica posiada swoją historię i tajemnice do odkrycia, które rzadko stanowią cel varsavianistycznych spacerów. W niedzielne popołudnia można było zwiedzić nieznane zakątki w dzielnicach: 6.07 – Włochy, 13.07 – Stary Żoliborz, 20.07 – Siekierki, 3.08 – Ochota, 10.08 – Sielce, 17.08 – Saska Kępa, 24.08 – Rembertów, 31.08 – Otwock, 7.09 – Ursus, 14.09 – Ursynów. Spacery prowadzili: Patrycja Jastrzębska, Kacper Gontar, Dominik Gadomski. Średnia frekwencja na każdej z wycieczek wynosiła 56 osób.
- **6 sierpnia – *Reinefarth w Warszawie i na wyspie Sylt – polityka a odpowiedzialność za zbrodnie***. Wykład dr. Philippa Martiego, autora książki *Der Fall Reinefarth*. Spotkanie towarzyszyło wystawie *Reinefarth w Warszawie Dowody zbrodni* prezentowanej w Muzeum Woli, której partnerem jest DSH. Heinz Reinefarth zwany „katem Warszawy” jest odpowiedzialny za rzeź Woli w pierwszych dniach Powstania Warszawskiego i zamordowanie według różnych szacunków od piętnastu do sześćdziesięciu tysięcy mieszkańców dzielnicy. Po wojnie

został deputowanym do niemieckiego Landtagu i burmistrzem na wyspie Sylt. Książka dr. Martiego zmieniła postrzeganie Reinefartha w Niemczech.

- **9 sierpnia – Ormiańska sobota.** Z inicjatywy Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich zorganizowaliśmy pokaz prezentacji, promocję książki oraz spotkanie poświęcone Ormianom. W programie znalazły się: prezentacja *Mnich, historyk, kronikarz Kresów. W 200. rocznicę urodzin Sadoka Barączy*; *Genealog w potrzasku* – prezentacja Hanny Kopczyńskiej-Kłos o badaniach genealogicznych rodzin ormiańskich; *Kresowe Pokucie. Rzeczpospolita Ormiańska* – promocja książki Moniki Agopsowicz z udziałem dr. hab. Andrzeja A. Zięby; *U progu 100. rocznicy ludobójstwa Ormian* – spotkanie z Edwardem Mier-Jędrzejowiczem poświęcone inicjatywom upamiętnienia ofiar Mec Jeghern.
- **10 września – wernisaż wystawy *Wojenna Warszawa 1915–1918 pędzlem Hansa Kohlscheina*.** W otwarciu udział wzięli m.in. dr Michael Groß, Minister Pełnomocny z Ambasady Niemiec w Warszawie; Brigitta Landsberg, wnuczka Hansa Kohlscheina; Dieter Reinl kierujący Wydziałem Kultury Ambasady Niemiec w Warszawie.
- **11 września – Muzeum PGR.** Dyskusja o przemianach na polskiej wsi po 1989 roku z udziałem dr Barbary Fedyszak-Radziejowskiej, Jana Mencwela i Ewy Chomickiej. Punktem wyjścia do dyskusji był fotokast Jana Mencwela *Praca, spokój, stabilizacja*. Opowiada on o muzeum założonym kilka lat temu przez mieszkańców wsi Bolegorzyn. Byli pracownicy PGR-ów z całej Polski wysyłają tam pamiątki, dokumenty, przyjeżdżają, by powspominać dawne czasy. Współorganizatorem spotkania było Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę”.
- **12 września – Premierzy. Tadeusz Mazowiecki** (2011, 45’), reż. Beata Biel. Pokaz filmu z okazji 25. rocznicy powołania pierwszego niekomunistycznego rządu w powojennej Polsce. Twórcy dokumentu przybliżają sytuację w Polsce po upadku komunizmu w 1989 roku, omawiają okoliczności objęcia stanowiska przez Tadeusza Mazowieckiego, przypominają najważniejsze decyzje premiera i rządu, analizują ich wpływ na funkcjonowanie państwa. Podczas swojej działalności rząd Tadeusza Mazowieckiego przeprowadził szereg istotnych reform. Zmieniony został ustrój polityczny i gospodarczy, wprowadzono szeroki zakres swobód obywatelskich i system wielopartyjny, zmieniono także godło i nazwę państwa.
- **20 września – 6 grudnia *Moje miasto Warszawa*** to cykl dziesięciu warsztatów adresowanych do dzieci w wieku 6–10 lat (wraz z opiekunami) o architekturze, zabytkach, dziedzictwie kulturowym, estetyce i przestrzeni publicznej naszego miasta. Wspólnie odkrywaliśmy Warszawę, zaczynając od najbliższego otoczenia: domu, mieszkania, podwórka, dzielnicy, by następnie spojrzeć na miasto z szerszej perspektywy – jak na dużą aglomerację, stolicę Polski. Pokazaliśmy, jak funkcjonuje miasto i jaka jest rola architektury, urbanistyki, przestrzeni miejskiej oraz jaki my, mieszkańcy, mamy wpływ na jego wygląd i funkcjonowanie. Spotykaliśmy się w sobotnie popołudnia: 20 września: *Dom, w którym mieszkam*; 4 października: *Moje podwórko*; 11 października: *Czym różni się Ursynów od Pragi?*; 18 października: *Zaplanujmy sobie Warszawę*; 25 października: *Zieleń w moim mieście*; 15 listopada: *Jak porusza się miasto?*; 22 listopada: *Otwieram oczy, czyli jak nie przeoczyć warszawskich zabytków*; 29 listopada *Starówka warszawska – dziedzictwo UNESCO*; 6 grudnia: *Co budowali moi pradziadkowie, co zbudują ja – dziedzictwo a nowoczesność*. Na warsztaty obowiązywały zapisy. Przewodzenie: Patrycja Jastrzębska, Aleksandra Pawlak, Izabela Tarka – Stowarzyszenie Masław, Tu było, tu stało.
- **28 września – *Warszawa 1946, czyli miasto w „UNRRE odziane”***, spacer towarzyszący wystawie *John Vachon. 3 x Polska*. Przewodnik, Juliusz Lichwa, zaprosił na wędrowkę po stolicy ze zdjęć Johna Vachona z roku 1946. Przeszliśmy przez ścisłe centrum dzisiejszego miasta, by zobaczyć, jakie sceny sfotografował amerykański fotoreporter zaledwie rok po wojnie. Sprawdziliśmy, z jakimi wyzwaniem zmagali się mieszkańcy i jak starali się żyć na co dzień w mieście ruin oraz na ile ważna była dla nich pomoc, którą niosła Warszawie UNRRA. Oceniliśmy, ile kamienic nadawało się do zamieszkania, ile gruzu udało się już uporządkować oraz ile plakatów propagandowych z hasłem „3 x Tak!” wisiało na murach.
- **30 września – *Przyszłość stosunków polsko-austriackich w świetle dawnych doświadczeń w 25. rocznicę odzyskania wolności***. Konferencja z okazji 25. rocznicy przemian demokra-

tycznych w Europie Środkowej. 25 lat wolności w Europie Środkowej to dobra okazja, aby spojrzeć w przyszłość, korzystając z doświadczeń z przeszłości. Jak powinny rozwijać się stosunki między Polską i Austrią? Konferencję, której głównym organizatorem była Ambasada Austrii w Warszawie, otworzył prof. Władysław Bartoszewski oraz Erhard Busek, prezes Instytutu Regionu Naddunajskiego i Europy Środkowej w Wiedniu. W dyskusji udział wzięli: prof. Irena Lipowicz, dr Joanna Radzyner, prof. Rainer Münz. Moderacja: dr Katarzyna Pisarska.

- **3–5 października – *Być jak Jan Nowak***. Rok 2014 został ogłoszony przez Senat RP Rokiem Jana Nowaka-Jeziorańskiego. W setną rocznicę urodzin legendarnego kuriera zaprosiliśmy na weekendowy cykl wydarzeń przypominających tę niezwykłą postać. W programie znalazły się pokazy filmowe: *Pseudonim Jan Nowak* (dok., 2004, 54'), reż. Joanna Kessler-Chojecka; *Opowieść o wolnej Europie* (dok., 1995, 2 x 50'), reż. Joanna Kessler-Chojecka; *Warszawa Jana Nowaka-Jeziorańskiego* (dok., 2004, 52'), reż. Krzysztof Korwin-Piotrowski; *Głos nadziei* (dok., 2002, 58'), reż. Maciej J. Drygas; *Cold Waves* (dok., 2007, 108'), reż. Alexandru Solomon. Zorganizowaliśmy także warsztaty dla dzieci: *Tajne misje Nowaka*, *Kurier z Warszawy*), spacer *Powstanie '44 Jana Nowaka* oraz instalację dźwiękową *Mówi Radio Wolna Europa*. Współorganizatorami wydarzenia byli Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności i stowarzyszenie Projekt Polska.
- **7 października** – spotkanie promujące album *John Vachon. Trzy razy Polska* w klubokawiarni Wrzenie Świata z autorami albumu warsavianistą Tomaszem Markiewiczem i **redaktorem wydawnicwa Veda** Sławomirem Rybałtowskim oraz z fotoreporterem **Chrisem Nidenthalem**, rozmawiała dziennikarka Kinga Kenig.
- **22 października** – spotkanie promujące album *John Vachon. Trzy razy Polska* klubokawiarnia Kicia Kocia z autorami albumu Tomaszem Markiewiczem i Sławomirem Rybałtowskim zatytułowane *Trzy razy Warszawa*. Prowadzenie Cezary Polak.
- **23 października** – wernisaż wystawy *Rzeczpospolita ubezpieczonych. 80 lat ZUS (1934-2014)*. W otwarciu ekspozycji udział wzięli m.in. Zbigniew Derdziuk, prezes ZUS, Artur Józwik, dyrektor Ośrodka KARTA, będącego współorganizatorem wystawy oraz autorki ekspozycji Barbara Owsiak i Magdalena Lewandowska.
- **26 października** – *3 x Warszawa. Miasto Gomulki*, czyli wędrówkę po stolicy ze zdjęć Vachona z lat 1956 i 1963. Spacer towarzyszył albumowi *John Vachon. Trzy razy Polska*. Prowadzenie: Juliusz Lichwa.
- **28 października** – *W rytmie tanga*. Spotkanie w 101. rocznicę pierwszej publicznej prezentacji tanga w Warszawie. Wspólnie z Fundacją Kulturo zaprosiliśmy publiczność na niezwykłą muzyczną podróż do 1913 roku. Spotkanie prowadziła Sylwia Krukowska de Rubin z Fundacji Kulturo.
- **29 października** – *Rosja czy Austria i Niemcy. Wybór sojusznika dla sprawy narodowej (1914/15)*: pierwsza debata zorganizowana przez Ośrodek KARTA, Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej i DSH z okazji 100-lecia wybuchu I wojny światowej. Debata poświęcona była kluczowym momentom sporu o wybór sojusznika, konfliktu wywołanego odmiennymi postawami Polaków wobec dążenia do niepodległości. W spotkaniu udział wzięli: prof. dr hab. Tomasz Nałęcz, prof. dr hab. Janusz Odziemkowski i prezes Ośrodka KARTA Zbigniew Gluza. Rozmowę poprowadził redaktor Adam Leszczyński.
- **5 listopada** – wernisaż wystawy *Wielka Wojna na Wschodzie (1914–1918). Od Bałtyku po Karpaty*. Otwarcie ekspozycji poświęconej wschodniemu frontowi I wojny światowej. O wystawie oraz wykorzystanych na niej źródłach opowiedział jej autor i zarazem właściciel kolekcji – Tomasz Kuba Kozłowski, koordynator programu DSH Warszawska Inicjatywa Kresowa.
- **5 listopada** – *Dzienniki fotograficzne, czyli po co utrzymywać codzienność*. W ramach cyklu „Wszyscy jesteśmy fotografami”, który odbywa się w warszawskim Barze Studio (Pałac Kultury i Nauki, ul. Plac Defilad 1), zorganizowaliśmy wieczór z Anna Beatą Bohdziewicz, autorką wydanego w czerwcu albumu *1989. Wszystko od nowa. Fotodziennik, czyli piosenka o końcu świata*.

- **6–8 listopada** – *Apokalipsa: pierwsza wojna światowa*. Pokaz serialu dokumentalnego w reż. Isabelle Clarke i Daniela Costelle, który przedstawia kulisy wybuchu i przebiegu I wojny światowej oraz działania zbrojne na mniej znanych odcinkach frontu – w Rosji, Serbii, Turcji, Palestynie oraz na arabskiej pustyni. W filmie wykorzystano ponad 500 godzin nagrań archiwalnych, listy, dzienniki oraz rzadkie wówczas amatorskie zdjęcia. Pokazy towarzyszyły konferencji naukowej *Kłęska Europy i odrodzenie Rzeczypospolitej. W 100-lecie wybuchu I wojny światowej* organizowanej przez Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku i Ośrodek Kultury Francuskiej i Studiów Frankofońskich (OKFiSF). Inicjatorem pokazu był Instytut Francuski w Warszawie.
- **14 listopada** – *Czy kobiety potrzebują historii?* Agnieszka Wiciak (historyczka współpracująca z Feminoteką i Lambdą) zaprosiła do debaty przedstawicielki kilku dziedzin naukowych, by rozmawiać o znaczeniu historii w życiu kobiet, dialogu między *gender studies* i teologią oraz różnych obliczach feminizmu. Goście: dr Dobrochna Kałwa (historyczka, UW, Halle Universität), dr Agnieszka Janiak-Jasińska (historyczka, UW, członkini Komisji Historii Kobiet przy PTH), Weronika Grzebalska (socjolożka, Szkoła Nauk Społecznych PAN), siostra Małgorzata Krupecka (filolożka badająca historię urszulanek pod auspicjami KUL). Prowadzenie: Anna Czerwińska (działaczka feministyczna).
- **18 listopada** – *Gra z okupantem. Polacy–Niemcy w pierwszej wojnie o polskiej drodze do niepodległości w latach 1915–17*. Druga debata zorganizowana przez Ośrodek KARTA, Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej i DSH z okazji 100-lecia wybuchu I wojny światowej. W spotkaniu, które poprowadził Adam Krzemiński, udział wzięli: prof. dr hab. Jerzy Kochanowski, historyk i Zbigniew Gluza, prezes Ośrodka KARTA.
- **25 listopada** – *Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie/Głosowanie*. Wernisaż wystawy z udziałem kuratorki Joanny Kinowskiej i zaproszonych gości fotografików m.in. Chrisa Niedenthala, Bogdana Łopieńskiego, Jana Morka, Krzysztofa Millera.
- **27 listopada** – spotkanie *Miron Białoszewski – warszawski poeta do szpiku kości. Ślady Warszawy w poezji i poezji w Warszawie. Archiwalne zdjęcia i nagrania*. O warszawskim poecie i „Warszawie białoszewskiej” opowiedzieli Tadeusz Sobolewski, przyjaciel poety, autor monografii *Człowiek Miron* oraz Piotr Kubkowski i Weronika Parfianowicz-Vertun, współautorzy książki *Tętno pod tynkiem o powiązaniach Białoszewskiego z Warszawą*. Spotkanie poprowadziła Alicja Rosé (Kultura Liberalna).
- **2 grudnia** – *Café pod Minogą*. Szkic teatralny na podstawie powieści Stefana Wiecheckiego w opracowaniu Marii Kowalik w wykonaniu grupy teatralnej *Józef wie lepiej* ze Starmiejskiego Domu Kultury. Wystąpili: Ewa Choraży, Diana Kosińska, Aleksandra Jakubiak, Joanna Kośnik, Małgorzata Purzyńska, Monika Staniszevska, Przemysław Busz i Józef Teofiluk.
- **6–7, 13–14, 20–21 grudnia** – *Święta z dobrze napisaną historią* – kiermasz. W przedświąteczne weekendy zorganizowaliśmy na kiermasz. W *Księgarni XX wieku* oferowaliśmy atrakcyjne rabaty na książki i albumy (nawet do 80%), świąteczne pakiety, książki z prezentem i nowości wydawnicze. W wybranych godzinach była możliwość bezpłatnego pakowania zakupów.
- **6 grudnia** – *Mikołajki w DSH*. Dzieci ubierały choinkę, przygotowywały własne piernikowe domki inspirowane architekturą dawnej Warszawy, a Patrycja Jastrzębska z Tu Było Tu Stało zaprezentowała historię świąt po warszawsku.
- **7 grudnia** – *Varsaviana – Warszawa powojenna* – wirtualny spacer po powojennej Warszawie. W fotograficzną podróż w czasie zabrali nas varsavianiści: Jakub Jastrzębski i Marta Szczeblewska z Kolektynu Kierunkowy 22, którzy zaprezentowali zdjęcia amerykańskiego architekta Henry’ego N. Cobba oraz fotografów Johna Vachona i Władysława Sławnego.
- **9 grudnia** – *Fotoikona, a co to takiego?* Spotkanie towarzyszące wystawie *Fotoikony w Polsce. Poszukiwanie / Głosowanie*. Spotkanie rozpoczęliśmy pokazem filmu dokumentalnego *Looking for an icon* (2005, 55’) opowiadającego historię kilku fotografii, które wywarły wpływ na zbiorową świadomość i wpłynęły na bieg wydarzeń. Po pokazie o tym, czym jest zdjęcie-ikona rozmawiała kuratorka wystawy Joanna Kinowska i Alicja Smotryś z DSH.

- **11 grudnia – Z Archiwum Historii Mówionej – spotkanie z Marią Ewą Zielińską**, artystką i projektantką, żołnierzem AK organizacji dywersyjnej „Wachlarz”, córką przedwojennej działaczki społecznej Haliny Jaroszewiczowej (posłanki na Sejm i senator II RP, straconej w Palmirach w 1940 roku). Maria E. Zielińska, która w latach 1951–69 pracowała w Instytucie Wzornictwa Przemysłowego, opowiedziała o pracy zawodowej i środowisku warszawskich plastyków i architektów w latach 50. i 60., w którego życiu brała aktywny udział wraz z mężem Tadeuszem, profesorem Wydziału Architektury Wnętrz na warszawskiej ASP. Spotkanie prowadził Dominik Czapigo.
- **13 grudnia – Warszawa nie z tej ziemi.** Kolejny wirtualny spacer po mieście w cyklu *Var-saviana*. Tym razem naszym gościem był znakomity fotograf i fotoreporter Chris Niedenthal, który podczas spotkania zaprezentował fotografie Warszawy z czasów stanu wojennego. Chris Niedenthal jest jednym z bohaterów książki i audiobooka *Warszawiacy nie z tej ziemi. Cudzoziemscy mieszkańcy stolicy 1945–1989*, które w zeszłym roku ukazały się nakładem DSH.

FESTIWAL – WYŁĄCZ SYSTEM, vol. 6

Tegoroczna edycja „Wyłącz System”, odbywająca się w dniach **3–7 czerwca**, miała wyjątkowy charakter – obchodziliśmy 25. rocznicę wyborów 4 czerwca 1989. DSH przygotowało bogaty program wydarzeń, zawierający wystawy, publikacje, spektakl, filmy, warsztaty dla dzieci i dorosłych, słuchowisko radiowe, wycieczki piesze i rowerowe oraz otwarcie pierwszego w Polsce Ogrodu Sprawiedliwych. Punktem kulminacyjnym programu był piknik (4 czerwca) przy Krakowskim Przedmieściu, a ukoronowaniem FIESTA (6 czerwca) w Domu Towarowym Braci Jabłkowskich. Szczegółowy program „Wyłącz system” został zamieszczony na stronie www.wylaczsystem.pl, na której prowadziliśmy także kalendarium informujące o wydarzeniach mających miejsce w Warszawie w związku z obchodami 25. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989.

W ramach obchodów dofinansowaliśmy produkcję najnowszego filmu dokumentalnego Macieja Bielawskiego *Rok 1989*, wsparliśmy ogólnopolski projekt autorstwa Piotra Wójcika „Polskie wolności” oraz organizowany przez Krytykę Polityczną „Festiwal im. Jacka Kuronia”.

Szacunkowa liczba odbiorców tegorocznej edycji to blisko 12 000 osób (niestety z uwagi na wciąż trwające projekty – „Polskie wolności” i wystawy „25 x Warszawa”, „Tadeusz Mazowiecki” – nie możemy podać liczby ostatecznej odbiorców).

Partnerzy: „Co jest Grane”, Dom Towarowy Bracia Jabłkowsky SA, Fundacja Picture Doc, Gazeta.pl Warszawa, „Gazeta Wyborcza”, Inicjatywa RAZEM '89, Instytut Reportażu, Ośrodek KARTA, Fundacja Zakochana Warszawa, Szkoła Liderów, Team Labs, Teatr NN, Teatr WARSawy, Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę”, Wydawnictwo Monoplan, Wydawnictwo Widnokrąg, IPN, Włoski Instytut Kultury w Warszawie, Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń.

PROGRAM FESTIWALU:

3 czerwca – WSZYSTKO OD NOWA 1989

Premiera albumu *Wszystko od nowa 1989. Fotodziennik, czyli piosenka o końcu świata* Anny Beaty Bohdziewicz, artystki, fotografki, publicystki i kuratorki wystaw, wydanego przez DSH i Monoplan.

4 czerwca – JEDNODNIÓWKA

Darmowa rocznicowa publikacja z materiałami źródłowymi, wywiadami o 25-leciu i programem obchodów, kolportowana w wybranych punktach Warszawy. Wybór tekstów i produkcja: Ewelina Pękała.

4 czerwca – W-WA 89' – PRZEŁOMOWA MAPA STOLICY

Bogato ilustrowana mapa Warszawy pokazująca zmiany, jakie zaszły w stolicy po 1989 roku.

4 czerwca – wystawa 25 X WARSZAWA

Wernisaż ekspozycji plenerowej o stołecznych przemianach 1989–2014 autorstwa Jerzego S. Majewskiego na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego. Partner: Agencja Gazeta.

4 czerwca – PIKNIK „WYŁĄCZ SYSTEM”

Opowieść o ostatnim 25-leciu w formie instalacji i akcji performatywnych na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego:

1. **Suweniry przełomu** – wystawa specjalnie zaprojektowanych symboli przełomu w Polsce. Autorzy: Beza Projekt, Marcin Ebert, Mariusz Libel, Joanna Rusin, Michał Szlaga Kurator: Małgorzata Wdowik, Aleksandra Jakubczak;
2. **Wybory językowe** – gra uliczna, której uczestnicy tworzą nowe wyrazy lub szukają nowych sensów w popularnych kalkach językowych, związanych z tematem wolności i zniewolenia. Autorzy: Rafał Kosewski i Michał Sieczkowski;
3. **Badanie terenowe zadowolenia Polaków z Polaków** – instalacja wideo, której bohaterami są zwykli ludzie opowiadający historie wspólnych inicjatyw. Autorka Katarzyna Zaniewska;
4. **Poło połyk** – słuchowisko o minionym 25-leciu, zrealizowane na podstawie tekstów reporterów, którzy zaczęli swoją karierę w latach 90. Scenariusz: Marta Konarzewska, reżyseria: Olga Chajdas, współpraca: Fundacja Instytut Reportażu;
5. **Muzeum PGR** – fotokast Janka Mencwela zrealizowany w ramach Programu Stypendia Spółdzielni Młodych Twórców Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „e”;
6. **Polskie wolności** – projekt autorstwa Piotra Wójcika (Picture Doc), wystawa i nagrania video prezentujące wypowiedzi zwykłych ludzi o ich doświadczeniu wolności, organizator: Inicjatywa Razem 89;
7. **Urny wolności** – na skwerze ks. Twardowskiego ustawiono kilkanaście urn, do których chętni będą wrzucali głosy z odpowiedzią na pytania postawione przez DSH w czasie parady Schumana, autor: Teatr NN, organizator: Inicjatywa Razem 89;
8. **Przestrzeń wolności i niewoli** – instalacja wykorzystująca ankiety przeprowadzone wśród mieszkańców francuskiego departamentu Drom, sześciu wiosek pod Radomiem oraz w Warszawie; podczas prezentacji w DSH autorka Elżbieta Cieślak przeprowadziła kolejne wywiady i włączyła je do instalacji;
9. **88/89** – warsztaty z twórcami komiksu „88/89” Michałem Rzecznikiem i Przemysławem Surmą. Partner: Wydawnictwo Widnokrąg;
10. **Wielka Gra** – gra miejska w formie drużynowej rywalizacji, łącząca improwizowany teatr, grę strategiczną i łamigłówki; na planszy znajdują się miejsca, które odegrały ważną rolę podczas przemiany politycznej; rejestracja na www.wylaczsystem.pl. Autorka: Alicja Smotryś;
11. **Relacje z AHM** z czasów PRL, okresu przełomu i z lat 90. utrwalone na taśmach Archiwum Historii Mówionej DSH;
12. **W-wa 89**, czyli przełomowa mapa stolicy – wędrówka palcem po mapie Warszawy z 1989 roku. Autorka: Kinga Sochacka;
13. **Skrzydła wolności** – gry i zabawy plenerowe dla najmłodszych.

4 czerwca – Kino rocznicowe

Czy wolność potrzebuje reklamy? – projekcja wywiadów filmowych z okazji 25-lecia zrealizowanych przez DSH z udziałem: Waldemara Dąbrowskiego, Agnieszki Kreglickiej, Jerzego S. Majewskiego, Jerzego Owsiaka, Tadeusza Rolke, Jane Stoykova oraz Maksa Suskiego;

Rok 1989 – projekcja najnowszego filmu Michała Bielawskiego będącego autorskim spojrzeniem na cały rok polskiego przełomu; film relacjonującego ówczesny stan ducha Polaków.

4 czerwca – spektakl *Pożar w burdelu – herosi transformacji*

Współprodukcja spektaklu *Pożaru w Burdelu w Tearze WARSawy*. Na podstawie niepublikowanych dokumentów i nagrań artysta odtworzył kulisy transformacji, pokazali dylematy i stresy jej bohaterów. Scenariusz: Maciej Łubieński, Michał Walczak, reżyseria: Michał Walczak. Na spektakl 4 czerwca wstęp był wolny. Spektakl został także zagrany podczas pikniku *Co jest grane* 7 czerwca 2014.

5 czerwca – inauguracja Ogrodu Sprawiedliwych

Otwarcie pierwszego w Polsce Ogrodu Sprawiedliwych na skwerze gen. Jana Jura-Gorzechowskiego, u zbiegu ul. Dzielnej i al. Jana Pawła II. W ogrodzie upamiętnieni co roku będą ci, którzy ratowali życie innych lub występowali w obronie ludzkiej godności – w czasie nazizmu i komunizmu, ludo-bójstw, masowych mordów, zbrodni przeciw ludzkości, popełnionych w XX i XXI wieku (www.sprawiedliwi.dsh.waw.pl). W tym roku w warszawskim ogrodzie zostali upamiętnieni: Marek Edelman, Magda Grodzka-Gużkowska, Jan Karski, Antonia Locatelli, Tadeusz Mazowiecki, Anna Politkowska. Co roku honorowane będą kolejne osoby.

5 czerwca – wystawa *Człowiek dialogu. Tadeusz Mazowiecki*

Wystawa biograficzna poświęcona pierwszemu premierowi III RP w Podziemiach Pałacu Prezydenckiego. Kurator: Katarzyna Madoń-Mitzner.

6 czerwca – *Fiesta*

Fiesta, która powinna się odbyć 25 lat temu. Bal na finał „Wyłącz system”, tym razem odbył się za bytkowym Domu Towarowym Bracia Jabłkowscy przy akompaniamencie Warszawskiej Orkiestry Rozrywkowej. Fiastę reżyserował Wojciech Faruga.

6–7.06 – 1989. Zwycięstwo kompromisu

Międzynarodowa konferencja edukacyjna pod patronatem Ministra Edukacji Narodowej. Jej celem jest porównanie przełomu '89 w świadomości zbiorowej oraz systemach edukacyjnych wybranych krajów europejskich (m.in. Polska, Czechy, Węgry, Niemcy, Włochy, Francja).

7–8.06 – wycieczki piesze: *W-wa '89*

Osiem wycieczek pieszych i rowerowych po stolicy nawiązujących do 1989 roku i czasów transformacji ustrojowej. *Tematy: Warszawa psów, szczurów i rekinów. Filmowy obraz transformacji; Kolorowe jarmarki, czyli praska transformacja, cz. 1, Pomniki rewolucji; kilof i fabryczny skansen, czyli praska transformacja, cz. 2.*

PUBLIKACJE

W 2014 roku DSH zaznaczyło swoją obecność na rynku wydawniczym przygotowując pięć nowości i jedno wznowienie pozycji z zakresu historii XIX i XX wieku. W drugiej połowie roku DSH i Archiwum Państwowe m. st. Warszawy podpisały porozumienie dotyczące wspólnego wydawania czasopisma „Kronika Warszawy” i przygotowany został numer 1 (150)/2014.

Listę nowości otwiera drugi tom w serii „Fotografowie Warszawy”, książka Danuty Jackiewicz poświęcona warszawskiemu fotografowi dokumentaliście i portreciście drugiej połowy XIX wieku – Maksymilianowi Fajansowi. W ramach obchodów 25. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 wydano album Anny Beaty Bohdziewicz *1989. Wszystko od nowa. Fotodziennik czyli piosenka o końcu świata*. Wydawnictwo DSH przygotowało też trzy albumy towarzyszące wystawom: *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla, (Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków* oraz *John Vachon. Trzy razy Polska*. Wznowiony został album *Świat Sławnego. Warszawa, Polska, Europa lat pięćdziesiątych na zdjęciach Władysława Sławnego*.

Wydawnictwo i *Księgarnia XX wieku* promowały się poza siedzibą instytucji, biorąc udział w imprezach targowych. W dniach od 11 do 13 kwietnia 2014 DSH uczestniczyło w III Międzynarodowych Targach Książki w Białymstoku, które stają się miejscem integracji twórców i spotkań z czytelnikami. DSH, uczestnicząc w imprezie po raz pierwszy, miało okazję zaprezentować wszystkie swoje publikacje. Wydawnictwa DSH były również pokazane publiczności podczas kolejnej, V edycji Warszawskich Targów Książki w dniach 22–25 maja 2014 na Stadionie Narodowym. Varsavianistyczny charakter targów pozwolił na zorganizowanie prezentacji nowego albumu przygotowanego we współpracy z Muzeum Narodowym w Warszawie. Autorka Danuta Jackiewicz zaprezentowała kolejny tom z serii *Fotografowie Warszawy – Maksymilian Fajans 1825–1890*. Dodatkowo na stoisku DSH książki podpisywali Anna Beata Bohdziewicz i Tomasz Kuba Kozłowski.

Wydawnictwa DSH były prezentowane w ramach festiwalu Wyłącz system 4 czerwca 2014 na skwerze im. księdza Jana Twardowskiego i 6 czerwca na Fieście, imprezie zorganizowanej w Domu Towarowym Braci Jabłkowskich; 7 czerwca publikacje DSH – na V Warszawskim Pikniku Archiwal-

nym w Pałacu Staszica, a 14 czerwca na zorganizowanej przez Bibliotekę Narodową w Ogrodzie Kraśńskich trzeciej edycji Imienin Jana Kochanowskiego.

W dniach od 23 do 26 października DSH po raz pierwszy zaprezentowało się publiczności w ramach największych targów książki w kraju (60 tys. odwiedzających) – 18. Międzynarodowych Targów Książki w Krakowie. Stoisko zorganizowaliśmy również na XXIII Targach Książki Historycznej, które w dniach 27–30 listopada 2014 (w Arkadach Kubickiego, na Zamku Królewskim w Warszawie) odwiedziło ponad 20 tys. osób. Zorganizowaliśmy spotkania autorskie z Anną Beatą Bohdziewicz (*1989. Wszystko od nowa. Fotodziennik czyli piosenka o końcu świata*) i Tomaszem Markiewiczem (*John Vachon. Trzy razy Polska*).

6 grudnia DSH skorzystało z zaproszenia Muzeum Warszawskiej Pragi i wzięło udział w Świątecznym Kiermaszu Książek, a 13 grudnia zaprezentowało swoje wydawnictwa w ramach czwartych targów wydawców książek o architekturze BAZARCH organizowanych przez Centrum Architektury. Wszystkie te spotkania były okazją do prezentacji publikacji DSH szerokiej publiczności i nawiązania współpracy z podmiotami branży wydawniczej. W przedświąteczne weekendy od 29 listopada do 21 grudnia *Księgarnia XX wieku* zorganizowała kiermasze książek i przygotowała atrakcyjne pakiety publikacji oraz zaproponowała rabaty na cały asortyment księgarni.

Poniżej przedstawiamy pełną listę publikacji DSH w 2014 roku:

I. Publikacje wydane przez Dom Spotkań z Historią:

- Dodruk albumu *Świat Sławnego. Warszawa, Polska, Europa lat pięćdziesiątych na zdjęciach Władysława Sławnego*. Wybór i opracowanie – Katarzyna Madoń-Mitzner (DSH) i Krzysztof Wójcik (FORUM). Władysław Sławny to wybitny, a dziś już zapomniany fotograf prasowy, który w latach 1950–1957 współtworzył tygodnik „Świat”, kierując jego działem fotograficznym. Sławny propagował sztukę fotoreportażu i sam działał aktywnie na tym polu, czerpiąc również inspiracje z magazynów „Life” czy „Paris Match”. Fotografował zarówno polityków i oficjalne wydarzenia, jak i zwyczajnych ludzi i życie codzienne w Warszawie, na prowincji, ale także w NRD, Holandii, Jugosławii, Związku Radzieckim. Archiwum „Świata” i wiele zdjęć Sławnego przypadło, ale część spuścizny zachowała się w Paryżu w archiwum rodzinnym. Album prezentuje wybrane fotografie ukazujące życie codzienne i oficjalne w latach 50. Projekt graficzny: Marek Wajda. Oprawa miękka ze skrzydełkami, format: 210 x 250 mm, 128 stron. Nakład: 1000 egzemplarzy. Wydawca Dom Spotkań z Historią.

- Album *Zwyczajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla* prezentuje 200 nieznanych i niepublikowanych w Polsce fotografii z lat 30. XX wieku. Opracowanie: profesorowie Ryszard Żelichowski i Wojciech Materski. Willem van de Poll (1895–1970) – holenderski fotograf i fotoreporter przyjechał w maju 1934 do Warszawy, gdzie miał zrobić zdjęcia nowo otwartego lotniska na Okęciu i zlecenie to wykonał. Do Polski powrócił kilka miesięcy później, aby przez trzy tygodnie fotografować Warszawę, Łowicz, Wilno oraz granicę polsko-litewską i polsko-sowiecką. Portretował też członków ówczesnej elity politycznej i artystycznej (m.in. prezydenta Ignacego Mościckiego, ministra spraw zagranicznych Józefa Becka, Wandę Werwińską, Łodę Halamę, Jadwigę Smosarską), śmietankę towarzyską stolicy i arystokrację, lotników, sportowców. Fotografował miasto, w tym Starówkę i dzielnicę żydowską, odwiedził Teatr Wielki, Polskie Radio, Centralny Instytut Wychowania Fizycznego na Bielanach, Pałac w Wilanowie, Belweder, Muzeum Cytadeli Warszawskiej i siedzibę warszawskiej policji. Album zawiera: rys biograficzny Willema van de Polla, część fotograficzną oraz historyczne opracowanie przebiegu wizyt Van de Polla w Polsce na tle wydarzeń 1934 roku. Album dwujęzyczny: polsko-angielski. Projekt graficzny: KotBury. Oprawa miękka ze skrzydełkami, format 210 x 250 mm, 208 stron. Wydawca: Dom Spotkań z Historią.

Specjalna edycja albumu w twardej oprawie została przekazana jako podarunek Jego Królewskiej Mości, Willemowi Alexandrowi, podczas oficjalnej wizyty niderlandzkiej pary królewskiej w Polsce w dniach 24–25 czerwca 2014.

- Album *Maksymilian Fajans (1825–1890)* – drugi z serii „Fotografowie Warszawy”, popularnonaukowy album monograficzny poświęcony Maksymilianowi Fajansowi – najwybitniejszemu polskiemu twórcy w zakresie chromolitografii, który wzbogacił warsztat litografa o nowoczesne medium, jakim była w II połowie XIX wieku fotografia. Kolekcja „Fotografowie Warszawy” to warsawianistyczny projekt wydawniczy realizowany we współpracy z Muzeum Narodowym w Warszawie. Seria

popularnonaukowych albumów monograficznych poświęconych wybitnym XIX- i XX-wiecznym twórcom warszawskim jest próbą prezentacji najcenniejszych i najbardziej znanych fotografii stolicy. Tom pierwszy serii, poświęcony Karolowi Beyerowi, otrzymał nagrodę KLIO w kategorii varsaviana w 2012 roku. Książka w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej. Koncepcja, wybór i układ zdjęć: Danuta Jackiewicz, projekt graficzny: prof. Maciej Buszewicz. Oprawa miękka, format – 215 x 210 mm, 136 stron. Nakład: 2000 egzemplarzy. Wydawca: Dom Spotkań z Historią, Muzeum Narodowe w Warszawie.

- Album **„(Nie)ciągłość. Portugalia w XX wieku od upadku monarchii do Rewolucji Goździków”** na ponad 120 nieznanymi w Polsce zdjęciach dokumentuje historię Portugalii w XX wieku – od obalenia monarchii i ustanowienia republiki w 1910 roku, poprzez powstanie systemu autorytarnego – tzw. Nowego Państwa pod przywództwem Antonio Salazara w 1933 roku, wojny kolonialne w latach 1931–64, aż po Rewolucję Goździków w 1974 roku, która przywróciła w Portugalii system demokratyczny. Wiek XX to jeden z najbardziej fascynujących okresów w historii Portugalii, w którym nastąpił koniec istniejącej 750 lat monarchii oraz jeden z najdłuższych okresów rządów dyktatorskich w Europie obalonych przez Rewolucję Goździków 25 kwietnia 1974. Pośród meandrów przemian politycznych i społecznych toczyło się zwykłe życie, dla większości Portugalczyków niełatwe. Wyjątkowe zdjęcia archiwalne oraz teksty historyczne składające się na tę publikację kreślą portret portugalskiego społeczeństwa od początku XX wieku do roku 1974, uwzględniając dramatyczne momenty największych politycznych napięć i euforii, ale też trudy i rozrywki dnia codziennego. Fotografie pochodzą ze zbiorów ważnych portugalskich dzienników „Diário de Notícias” i „O Século” oraz archiwów: Abila Resende, Fernando Marquesa i Alfredo Cunhi. Projekt graficzny: Marek Wajda. Album trzyjęzyczny: polsko-portugalsko-angielski. Oprawa miękka ze skrzydełkami, format 210 x 250 mm, 168 stron. Nakład 1000 egzemplarzy. Wydawca: Dom Spotkań z Historią, Instytut Camõesa.

- Album fotograficzny **1989. Wszystko od nowa. Fotodziennik czyli piosenka o końcu świata** Anny Beaty Bohdziewicz to liczący 220 zdjęć autorski wybór kart „Fotodziennika” z 1989 roku. Artystka opowiada historię otaczającego ją i gwałtownie zmieniającego się świata, gdzie życie prywatne przeplata się z tym, co publiczne, polityczne. Widzimy rozpadający się autorytarny ustrój, lęk przed nieznaną przyszłością, ale także radość i uliczną demokrację. Fotografie uzupełnione komentarzem ich autorki przesuwające się jak klatki filmowej ballady, tworzą nową, subiektywną narrację. Projekt graficzny: Andrzej Lębniowski. Album dwujęzyczny: polsko-angielski. Oprawa miękka ze skrzydełkami, format 220 x 250 mm, 240 stron. Nakład 2000 egzemplarzy. Wydawca: Dom Spotkań z Historią, Monoplan.

- Album **John Vachon. Trzy razy Polska** podsumowuje wystawę pod tym samym tytułem prezentowaną w DSH od maja do października 2014. Amerykański fotograf John Vachon przyjechał do Polski trzykrotnie (w latach 1946, 1956 i 1963), fotografował kraj i ludzi. Po raz pierwszy, na zlecenie rządu amerykańskiego, dokumentował pomoc, udzielaną Polsce po II wojnie światowej w ramach UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration). Zdjęcia z 1956, wykonane na zlecenie magazynu „Look”, ukazują zniszczoną po wojnie Warszawę i jej mieszkańców podejmujących trud odbudowy życia. Vachon fotografował wtedy m.in. w FSO, szkołach, szpitalu, teatrze, kawiarni, muzeum, na zjazdach związków zawodowych i w Sejmie. Szczególnie fascynował go Pałac Kultury i Nauki, symbol zmian zachodzących, który uchwycił w wielu kadrach. Podczas kolejnego pobytu w Polsce fotograf wykonał dla magazynu „Look” serię kolorowych slajdów. Rzecz unikatowa, jak na okres, kiedy powstał ten materiał. Prawdopodobnie to jedno z nielicznych obrazów Warszawy z pierwszej połowy lat 60. wykonanych i zachowanych w kolorze. Sekwencją zasługującą na wyróżnienie jest seria zdjęć 25-letniej wówczas Beaty Tyszkiewicz. Album dwujęzyczny, polsko-angielski. Oprawa miękka ze skrzydełkami. Format 210 x 250 mm, 156 stron. Nakład 1000 egzemplarzy. Wydawca: Dom Spotkań z Historią.

II. Kwartalnik „KARTA”:

W 2014 roku Ośrodek KARTA wydał 78, 79, 80 i 81 numer kwartalnika „KARTA” ze stałą rubryką Domu Spotkań z Historią.

III. Półrocznik „Kronika Warszawy”:

W 2014 roku DSH podpisał porozumienie z Archiwum Państwowym m. st. Warszawy w sprawie wspólnego wydawania czasopisma „Kronika Warszawy”. Pismo to ukazywało się dotychczas nieregularnie nakładem APW i Stowarzyszenia Przyjaciół Archiwum m. st. Warszawy, kontynuując niemal

stuletnią tradycję periodyku. Założone w 1925 roku pierwotnie prezentowało sprawozdania z działalności Rady Miasta. Zawieszona na czas wojny zostało reaktywowane w połowie lat 70. w zmienionej formule. Stało się pismem prezentującym bieżące wydarzenia z życia miasta oraz jego historię. Obecnie „Kronika Warszawy” będzie ukazywała się dwa razy w roku i będzie się koncentrowała na wydarzeniach historyczno-kulturalnych miasta. Akcent zostanie przede wszystkim położony na XX wiek oraz w niewielkim stopniu XIX oraz XXI w zakresie genezy i skutków poruszanych problemów. Pismo będzie otwierał dostosowany do nowej formuły Kalendarz Warszawski. Pismo przejdzie korektę szaty graficznej. W skład Komitetu Redakcyjnego „Kroniki Warszawy” wejdą dwie, wydelegowane przez DSH osoby: redaktor oraz sekretarz projektu. Wyjątkowo w 2014 roku wydany będzie jeden przejściowy numer, który na rynku pojawi się w styczniu 2015.

IV. Aktualnie w przygotowaniu:

Wielka Wojna na Wschodzie to album będący podsumowaniem wystawy pod tym samym tytułem otwartej w DSH w listopadzie 2014. Będzie ona prezentowana do kwietnia 2015. Projekt realizowany w związku ze stuleciem wybuchu I wojny światowej przywołuje obraz drugiego największego teatru działań wojennych w Europie – frontu wschodniego – w oparciu o materiały z liczącej kilkadziesiąt tysięcy obiektów kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego. Będzie prezentował Wielką Wojnę na dawnych ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej – terenach współczesnej Litwy, Łotwy, Białorusi i Ukrainy – widzianą głównie z perspektywy niemieckich i austriackich fotografów. W ośmiu rozdziałach (Kordony, garnizony...; Wymarsz; Na linii ognia; Ofiary; Życie na froncie; Sielanka na tyłach; Tryumfy; Krajobraz po bitwie) znajdą się oryginalne, często unikatowe materiały ikonograficzne: fotografie, pocztówki, dokumenty, mapy, medale. Dodatkowym walorem będą fragmenty niepublikowanych dotąd korespondencji żołnierskich. Na dwujęzyczną (polsko-angielską) publikację składać się będą również teksty towarzyszące, kalendarium wydarzeń, indeksy miejscowości i nazwisk. Autorami są twórcy publikacji „Świat Kresów”: Tomasz Kuba Kozłowski (kolekcjoner, popularyzator tematyki kresowej, autor cyklu „Opowieści z Kresów”) i Danuta Błahut-Biegańska. Album dwujęzyczny, polsko-angielski. Oprawa miękka ze skrzydełkami. Format 210 x 250 mm, 208 stron. Nakład 500 egzemplarzy. Wydawca: Dom Spotkań z Historią.

KSIĘGARNIA XX WIEKU I SPOTKANIA Z KSIĄŻKĄ

Dom Spotkań z Historią w **Księgarni XX wieku** oferuje szeroki wybór publikacji dotyczących historii Warszawy, Polski i Europy Wschodniej. Księgarnia ma w stałej ofercie blisko 3000 tytułów, wśród nich książki historyczne, albumy, wspomnienia, biografie, reportaże, przewodniki, nowości tematyczne. Odpowiadając rosnącemu zainteresowaniu, znacznie poszerzono ofertę warszawianów. Księgarnia oferuje także duży wybór publikacji związanych z dawnymi Kresami Rzeczypospolitej. Nabywcy mogą też skorzystać z działu taniej książki. W stałej sprzedaży znajdują się również pocztówki, filmy dokumentalne, reprinty map historycznych oraz płyty z przedwojenną muzyką. **Księgarnia XX wieku** oferuje publikacje wiodących oficyn historycznych i popularnonaukowych, m.in.: Ośrodek KARTA, Oficyna Wydawnicza RYTM, IPN, Bellona, Neriton, Acana, W.A.B., Wydawnictwo Czarne, Wydawnictwo Naukowe PWN, Baobab, Bosz, Wydawnictwo Trio, wydawnictwa Muzeum Powstania Warszawskiego, wydawnictwo Muzeum Historyczne Warszawy oraz niszowych wydawnictw, których publikacje są niedostępne w innych warszawskich księgarniach, m.in.: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, Wydawnictwo Wysoki Zamek.

Z publikacji wydanych przez DSH, największym zainteresowaniem w 2014 cieszyły albumy: *Zwycajny 1934. Polska na zdjęciach Willema van de Polla; John Vachon. Trzy razy Polska; Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy*, tom 1; 1989. *Wszystko od nowa. Fotodziennik czyli piosenka o końcu świata; Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy*, tom 3; *Maksymilian Fajans 1825–1890; Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy*, tom 2; *1947 Barwy ruin. Warszawa i Polska na zdjęciach Henry’ego N. Cobba*.

Dział Wystaw i Publikacji (wspólnie z Działem Animacji i Promocji) jest organizatorem promocji książek. W ramach cyklu „**Spotkania z książką**” prezentujemy wartościowe publikacje we współpra-

cy z autorami i wydawnictwami specjalizującymi się w tematyce historycznej. Poniżej przedstawiamy promocje wydawnicze, które odbyły się w 2014 roku:

- **28 lutego – Pod dyktando ideologii. Studia z dziejów architektury i urbanistyki w Polsce Ludowej**

Spotkanie z dr Aleksandrą Sumorok (Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi), Pawłem Knapem (Instytut Pamięci Narodowej, Oddział w Szczecinie), Krzysztofem Mordyńskim (Muzeum Niepodległości w Warszawie) i Andrzejem Skalimowskim (Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk), którzy dyskutowali o ideologii w urbanistyce i architekturze okresu Polski Ludowej, przypominając projekty, realizacje i ich propagandową wymowę. Polska Ludowa budowała nową tożsamość zgodnie z komunistyczną ideologią, degradując niekiedy historyczne dzielnice miast. W architekturze i urbanistyce forsowano monumentalne założenia architektoniczne w stylu socrealistycznym, propagandowo wykorzystywano odbudowę zniszczonych wojną miast, miejsca upamiętnień poległych żołnierzy Armii Czerwonej i inne elementy krajobrazu miejskiego. Organizatorzy: IPN Oddział w Szczecinie, DSH.

- **11 marca – Historia fotografii 1839–1939 Lecha Lechowicza**

Spotkanie prowadzili Joanna Kinowska i Krzysztof Pijarski. Autor pierwszej części powszechnej historii fotografii, obejmującej okres między rokiem 1839 a 1939, przedstawił swoją pracę: historyczny opis ewolucji fotografii jako elementu kultury wizualnej, w tym wzajemne relacje fotografii i sztuk pięknych. Książka jest próbą historycznego opisu i ukazuje na przestrzeni stu lat miejsce i znaczenie fotografii w kulturze artystycznej, fotografii jako dokumentu, jako narzędzia nauki czy jako obrazu funkcjonujący w obiegu prywatnym. To także analiza przemian świadomości wizualnej rodzącego się wtedy homo photographicusa. Organizatorzy: PWSFTViT, Stowarzyszenie Historyków Fotografii, DSH.

- **27 marca – Lukashenka's Belarus and the Great Patriotic War**

Spotkanie z profesorem Davidem R. Marples'em z Uniwersytetu Alberty w Kanadzie, ekspertem ds. Białorusi. W książce autor próbuje pokazać związek między wojną, pamięcią a tożsamością w dzisiejszej Białorusi, jak również rozważa kwestie powstania białoruskich mitów narodowych. Píše o pomnikach, miejscach historycznych i muzeach oraz o dyskursie w mediach na temat II wojny światowej. Spotkanie poprowadziła Maria Przełomieć, dziennikarka (prowadząca program Studio Wschód), była korespondentka sekcji polskiej BBC, specjalistka w tematyce związanej z krajami byłego ZSRR. Organizatorzy: Biuro Informacyjne Solidarności z Białorusią, DSH.

- **1 kwietnia – spotkanie poświęcone Dziennikom Josepha Goebbelsa**

W dyskusji udział wzięli: prof. Janusz Adamowski, medioznawca, dziekan Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego; prof. Piotr Madajczyk, historyk, kierownik Zakładu Studiów nad Niemcami, Instytut Nauk Politycznych PAN; red. Adam Michnik, historyk i publicysta, redaktor naczelny „Gazety Wyborczej”; red. Andrzej Urbański, socjolog i publicysta, redaktor naczelny „Uważam Rze. Historia”. Spotkanie moderował prof. Eugeniusz Cezary Król, autor opracowania polskiej edycji *Dzienników*, historyk i politolog, dyrektor Instytutu Studiów Politycznych PAN. Organizatorzy: Wydawnictwo Świat Książki, DSH.

- **15 kwietnia – premiera albumu Maksymilian Fajans 1825–1890 Danuty Jackiewicz**

Promocja nowego albumu w serii wydawniczej Domu Spotkań z Historią i Muzeum Narodowego „Fotografowie Warszawy”. Gośćmi wieczoru byli: Danuta Jackiewicz, autorka, kurator fotografii z Muzeum Narodowego w Warszawie; prof. Maciej Buszewicz z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, autor projektu graficznego; dr Paweł Żak, fotograf z Uniwersytetu Warszawskiego oraz gość specjalny Anna Stęplewska z domu Fajans. Wieczór prowadziła Katarzyna Madoń-Mitzner, redaktor serii wydawniczej. Organizator: DSH.

- **14 maja – Przesiedlenia a pamięć. Studium (nie)pamięci społecznej na przykładzie ukraińskiej Galicji i polskich „ziem odzyskanych” dr Anny Wylegały**

Dyskusja o książce odbyła się z udziałem autorki, prof. Tomasza Stryjka, dr. hab. Piotra Kwiatkowskiego, red. Adama Szostkiewicza i Dominika Czapigo (prowadzenie). Organizatorzy: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Fundacja na rzecz Nauki Polskiej, DSH.

- **28 maja – *Solidarność a polityka antypolityki Davida Osta***

Spotkanie z Davidem Ostem, profesorem politologii, od lat 70. związanym z polską opozycją demokratyczną, wokół której koncentrują się jego badania. Jest autorem wielu prac poświęconych przemianom w Europie Środkowo-Wschodniej, demokracji życia politycznego i społecznego, kondycji kapitalizmu, sytuacji na rynku pracy i roli związków zawodowych. Książka opisuje Polskę lat 80., w której nowatorskim formom publicznej działalności towarzyszyły prostacka czołobitność i puste sklepowe półki. Zaprasza czytelnika do spojrzenia innym okiem na Polskę, pozwala zrozumieć fascynację, jaką wówczas budziła. W dyskusji udział wzięli: dr Sergiusz Kowalski, tłumacz i dr Jacek Kołtan, Europejskie Centrum Solidarności. Spotkanie w ramach „Wyłącz system”. Organizatorzy: Europejskie Centrum Solidarności, DSH.

- **9 czerwca – promocja albumów *Bitwa lwowska i zamojska oraz Bitwa wołyńsko-podolska 1920 roku***

Spotkanie poświęcone prezentacji prac nad badaniami historycznymi dotyczącymi dwóch bitew: lwowskiej i zamojskiej oraz wołyńsko-podolskiej w świetle nowych ustaleń związanych z badaniami dokumentów operacyjnych do wojny Polski z bolszewicką Rosją w 1920 roku. Publikacje zawierają mało znane, nie opracowane dotąd, polskie dokumenty operacyjne. W nowym świetle przedstawiają kluczowe zagadnienia dotyczące przełomowego i końcowego okresu wojny 1920 roku, wprowadzając do polskiej i światowej historiografii nowe ustalenia zmieniające wiele tez ugruntowanych w ciągu dziesięcioleci przez sowiecką i rosyjską propagandę. Spotkanie poprowadzili prof. Janusz Cisek i prof. Janusz Odziemkowski. Organizatorzy: Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, Oficyna Wydawnicza RYTM i DSH.

- **10 czerwca – *Wielka odmowa. Agent, filozof, antykomunista Dariusza Rosiaka***

Prezentowana publikacja to rozmowa autora z byłymi i obecnymi pracownikami Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, absolwentami uczelni, opozycjonistami, duchownymi i działaczami komunistycznymi. Wśród nich są m.in. Bogdan Borusewicz, Andrzej Gwiazda, Jerzy Kłoczowski, Joanna Krupska, Władysław Stróżewski, Andrzej Szostek, Elżbieta Wolicka-Wolszleger, Andrzej Werblan, Janusz Wrona. Spotkanie poprowadził Jan Wróbel. Organizatorzy: Wydawnictwo Czarne, DSH.

- **9 lipca – *Rody uczone. Kreski do szkicu Magdaleny Bajer***

Książka stanowi zapis 67 spotkań, które autorka odbyła w domach rodzin inteligentnych, składający się na opis dwóch stuleci losów tej warstwy społecznej, a także dziejów naszego kraju. To spojrzenie na dwa stulecia naszego kraju z perspektywy ludzi od pokoleń wdrażanych do służby publicznej. W dyskusji z autorką udział wzięli: prof. Łukasz Turski, red. Bogusław Chrabota i Zbigniew Gluza. Organizatorzy: Wydawnictwo Naukowe UMK, DSH.

- **28 sierpnia – *Samotność Portugalczyka Izy Klimentowskiej***

Promocja książki Izy Klimentowskiej stała się pretekstem do wnikliwego spojrzenia na Portugalię i jej historię: od imperium do peryferii, od potęgi do kryzysu, od portugalskiej pychy do tęsknoty za dawną świetnością. Przedstawione w książce losy Portugalczyków pozwoliły przyjrzeć się Portugalii podśluchów, cieni na ścianie, niepewności i niespełnionych obietnic. Portugalii okrojonej z terytorium i dumy. Organizatorzy: Wydawnictwo Czarne, DSH.

- **3 września – *Kocham twą urodę złą, najdroższe miasto na świecie Salomei Kape***

Spotkanie z autorką książki, jedną z osób ocalałych z łódzkiego getta. Autorka przeżyła dzięki bohaterskiej matce, rodzinie i przyjaciółom. Jej wspomnienia poświęcone są nie tylko dramatycznej egzystencji w getcie, lecz oddają również klimat przedwojennej Łodzi. Salomea Kape opowiada także o emigracji do Izraela i wieloletnim pobycie w Stanach Zjednoczonych. Rozmowę z autorką poprowadziła Anna Ziarkowska (DSH), fragmenty książki przeczytał Dariusz Kowalski. Organizatorzy: Szkoła Wyższa Przymierza Rodzin w Warszawie, DSH.

- **16 września – *Warszawa 1944. Tragiczne powstanie Aleksandry Richie***

Prof. Borodziej napisał o tej publikacji: „Znakomita książka, chyba najlepsza, jaką o Powstaniu czytałem. Autorka imponuje erudycją, wplata powstanie warszawskie w historię powszechną drugiej wojny światowej, sprawnie wykorzystuje źródła, jest doskonale zorientowana w stanie badań i przede wszystkim znakomicie opowiada”. Kanadyjska historyczka korzystała m.in. z niepublikowanych przy wcześniejszych debatach o powstaniu niemieckich dokumentów oraz prywatnych zbiorów swojego teścia, prof. Władysława Bartoszewskiego. W spotkaniu udział wzięli: Aleksandra Richie, prof. Wi-

told Kieżun, Zofia Kunert (autorka przekładu). Spotkanie moderowała Magdalena Walusiak. Organizatorzy: WAB, DSH.

- **19 września – Jan Karski. Człowiek, któremu powiedziałam prawdę Kayi Mireckiej-Ploss**

Spotkanie z Kayą Mirecką-Ploss, wieloletnią przyjaciółką i wykonawczynią testamentu Jana Karskiego, współtwórczynią Instytutu Dialogu i Tolerancji jego imienia. Książka odsłania szczegóły śląskiego dzieciństwa autorki, dramat obozu, powojenną emigracyjną tułaczkę i realistyczną aż do bólu wersję „amerykańskiego snu”. Jest to również opowieść o głębokiej przyjaźni z Janem Karskim, bohaterem polskiego podziemia i najwytrwalszym bodaj kustoszem pamięci o Szoah. Spotkanie poprowadziła Anna Mieszkowska, pisarka, pracownik archiwum PAN. Organizatorzy: Wydawnictwo Credo, DSH.

- **23 września – premiera albumu John Vachon. Trzy razy Polska Tomasza Markiewicza i Sławomira Rybaltowskiego**

John Vachon trzykrotnie odwiedził Polskę: w 1947, 1956 i 1963 roku. Fotografie z tych pobytów złożyły się w opowieść o ludziach, których determinacja w dążeniu do normalnego życia, nadzieja i odporność urzekły amerykańskiego fotoreportera. Album towarzyszył wystawie prezentowanej w DSH. Rozmowę z autorami poprowadziła kuratorka wystawy i redaktorka tomu, Monika Kapa-Cichocka (DSH). Organizator: DSH.

- **24 września – Dyplomacja polska w okresie II wojny światowej Marka Pernaka**

Książka posłużyła jako pretekst do dyskusji o „służbie publicznej w trudnych czasach”. Klęska wrześniowa nie oznaczała kresu polskiej państwowości. W zgodzie z normami konstytucji z 1935 roku odtworzone zostały za granicą władze RP, specjalna rola przypadła Ministerstwu Spraw Zagranicznych. W dyskusji udział wzięli Katarzyna Kacperczyk, podsekretarz stanu w MSZ i dr Piotr M. Majewski z Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. Rozmowę poprowadził Dariusz Rosiak. Organizatorzy: MSZ, DSH.

- **1 października – Wspomnienia (niekoniecznie) dyplomatyczne Stanisława Cioska**

Spotkanie z byłym ambasadorem Polski w ZSRR i Rosji, znawcą problematyki wschodniej. W swoich wspomnieniach zdradza kulisy decyzji władz PRL-u, upadku systemu i powstania rządu Tadeusza Mazowieckiego. Opowiada również o wschodnim sąsiedzie Polski, o transformacji Związku Radzieckiego w Rosję i o przyczynach takiej a nie innej mentalności jej obywateli. Spotkanie poprowadził dziennikarz Sławomir Popowski. Organizatorzy: Wydawnictwo Prószyński i S-ka, DSH.

- **7 października – Płacz po Warszawie. Powstanie Warszawskie 1944. Dzienniki. Świadcstwa Wiktorii Śliwowskiej**

Spojrzenie na Powstanie Warszawskie oczami kobiet. Czy można przez 63 dni żyć złudną nadzieją zwycięstwa, obserwując śmierć, doświadczając strachu i cierpienia? Czy bohaterstwo może iść w parze z tchórzostwem, a poświęcenie z egoizmem? Gośćmi spotkania byli: prof. Wiktoria Śliwowska, dr Janusz Marszałec i dr hab. Piotr M. Majewski (prowadzenie). Organizatorzy: Muzeum II Wojny Światowej, DSH.

- **8 października – Płeć buntu. Kobiety w oporze społecznym i opozycji w Polsce w latach 1944–1989 na tle porównawczym**

Dyskusja wokół wydanej przez Instytut Pamięci Narodowej książki *Płeć buntu*. Próba odpowiedzi na pytania, czy bunt w PRL miał płęć, czy kobiety walczyły z komunizmem inaczej niż mężczyźni, czy istniał kobiecy język protestu i czy władza bała się kobiet? Gośćmi spotkania byli: dr Joanna Wawrzyniak, dr Adam Leszczyński oraz redaktorzy książki – Natalia Jarska i Jan Olaszek. Spotkanie poprowadził Marek Zajac. Organizatorzy: IPN, DSH.

- **9 października – I have a dream. Słowa zburzyły mury Martina Luthera Kinga**

Promocja najnowszej publikacji „Afryki Inaczej”, która przetłumaczyła na język polski 13 najgłośniejszych wystąpień Martina Luthera Kinga. W spotkaniu wziął udział pomysłodawca i redaktor książki, Paweł Śledziński; redaktor naukowy, prof. dr Bohdan Szklarski oraz Mamadou Diouf („Afryka Inaczej”), Michał Lipszyc i Wojciech Waglewski (muzyk). Organizatorzy: Ambasada USA, Fundacja Afryka Inaczej, DSH.

- **14 października – Prawdziwa historia Ireny Sendlerowej Anny Mieszkowskiej**

Autorka biografii Ireny Sendlerowej prezentuje zweryfikowane fakty dotyczące życia bohaterki, mierzy się z legendą, przemilczanymi faktami, pokazuje, jak pragnąc bohaterstwa w ludziach, nadinterpretujemy zapisy. A prawdziwa historia „Matki dzieci Holocaustu” okazuje się równie wielka, co tra-

giczna i bardzo ludzka. W spotkaniu udział wzięły: autorka, Janina Zgrzemska i Dorota Koman (prowadzenie). Podczas wieczoru zostały zaprezentowane dokumenty filmowe Zofii Kunert i Andrzeja Wolfa, fragmenty książki przeczytał Sławomir Holland a na skrzypcach zagrała Anna Środecka. Organizatorzy: Wydawnictwo Marginesy, DSH.

- **21 października – *Wybór Ireny Remigiusza Grzeli***

Autor o bohaterce: „Irena Gelblum, urodzona w 1923 była brawurową łączniczką Żydowskiej Organizacji Bojowej (...). W 1949 roku stała się Ireną Conti, urodzoną najpierw w roku 1925, później 1938, bywało 1939. Nie mogła więc brać udziału w konspiracji i oporze. Później była dziennikarką Ireną Waniewicz, by w 1968 roku stać się Ireną Conti di Mauro, którą będę znał pod koniec jej życia, jako włoską poetkę i tłumaczkę z Sycylii mieszkającą w Warszawie (...). To książka o poszukiwaniu żydowskiej łączniczki w biografii włoskiej poetki. Podejmuje temat jej wyborów, za które płaciła całe życie. Wyboru, którego stała się więźniarką. Samozniszczenia, jakie podjęła”. Rozmowę prowadziła Ludwika Włodek. Organizatorzy: PWN, DSH.

- **października – *Druga bitwa o Monte Cassino i inne opowieści Aleksandry Ziółkowskiej-Boehm***

Promocja dziewięciu opowieści opartych na wydarzeniach towarzyszących drugiej wojnie światowej, takich jak Powstanie Warszawskie, bitwa pod Monte Cassino, rzeź wołyńska. Autorka z dużą dozą empatii pokazuje losy swoich bohaterów. Są nimi osoby o znanych nazwiskach (Krystyna Wańkowiczówna, Zofia Korbońska, Janusz Brochwicz Lewiński „Gryf”, Marek Jaroszewicz, Zdzisław Starostecki), ale także zwykli ludzie, których wojna naznaczyła na zawsze: zabrała bliskich, zburzyła dom, pozostawiła na emigracji. Spotkanie poprowadził Krzysztof Masłoń. Organizatorzy: Wydawnictwo Iskry, DSH.

- **17 listopada – *Jan Nowak-Jeziorański – Zbigniew Brzeziński. Listy 1959–2003***

Zapis niepublikowanej korespondencji Jana Nowaka-Jeziorańskiego i Zbigniewa Brzezińskiego z lat 1959–2003. W tej pasjonującej wymianie myśli i komentarzy obaj wybitni mężowie stanu poruszają kwestie związane m.in. z „zimną wojną”, funkcjonowaniem Radia Wolna Europa, polityką Stanów Zjednoczonych, środowiskiem emigracji polskiej, wątkami biografii własnych i innych osób publicznych czy wizerunkiem Zbigniewa Brzezińskiego w prasie PRL. Gośćmi spotkania byli Dobrosława Platt, redaktorka książki i Patrick Vaughan, historyk, konsultant merytoryczny. Prowadzenie Krzysztof Bobiński. Fragmenty listów przeczytał Jan Krzysztof Szczygieł. Organizatorzy: Wydawnictwo Naukowe PWN, DSH.

- **20 listopada – *Rumun goni za happy endem Bogumiła Lufta***

Wielowątkowa opowieść o spotkaniu dwóch dużych narodów – Polski i Rumunii – oraz próbującej ich dogonić Mołdawii. Ponad trzydzieści lat osobistych przeżyć, spotkań i doświadczeń, które stały się udziałem autora – dziennikarza, publicysty i dyplomaty, ambasadora RP w Rumunii i Mołdawii – zaowocowały opowieścią o krajach wciąż mało w Polsce znanych. Rozmowę z autorem poprowadził Dariusz Rosiak. Organizatorzy: Wydawnictwo Czarne, DSH.

- **10 grudnia – *Czerwona Atlantyda. Upadek komunizmu w Europie Luigiego Geninazziego***

Rozmowę z autorem Luigim Geninazzim (włoskim korespondentem, który przez 30 lat relacjonował wydarzenia w Polsce i w Europie Środkowo-Wschodniej) poprowadził historyk Leszek Kazana. W ciągu jednej listopadowej nocy, wraz z upadkiem muru berlińskiego, komunizm zapadł się jak mityczna Atlantyda. W rzeczywistości kruszył się jak mur, nadgryzany przez całe lata. Upadał powoli dzięki poświęceniu i odwadze tych wszystkich, którzy zdecydowali się mu przeciwstawić. *Czerwona Atlantyda* to książka o milionach zwykłych ludzi, którzy mieszkali i żyli w Europie Środkowej i Wschodniej. To wielka panorama tamtego świata: od Gdańska – przez Warszawę – do Moskwy, od Pragi do Wilna, od Berlina do Bukaresztu. Na kartach książki pojawiają się nie tylko znane postaci, jak Jan Paweł II, Lech Wałęsa, Vaclav Havel, lecz także anonimowi bohaterowie przedostatniej dekady XX wieku. Dekady burzliwej, niejednoznacznej, pełnej cieni i półprawd. Organizatorzy: Wydawnictwo Horyzont Znak, DSH.

Dyrektor Domu Spotkań z Historią

Piotr Jakubowski